

VILNIAUS GEDIMINO TECHNIKOS UNIVERSITETAS

ARCHITEKTŪROS FAKULTETAS

ARCHITEKTŪROS KATEDRA

Rūta Kapustaitė

**PATIRTINĖ ARCHITEKTŪRA:
POJŪČIŲ MUZIEJUS VILNIUJE**

**EXPERIENTIAL ARCHITECTURE:
MUSEUM OF SENSES IN VILNIUS**

Baigiamasis magistro darbas

Architektūros studijų programa, valstybinis kodas 6211PX028

Statinių architektūros specializacija

Architektūros studijų kryptis

Vilnius, 2021

VILNIAUS GEDIMINO TECHNIKOS UNIVERSITETAS

ARCHITEKTŪROS FAKULTETAS

ARCHITEKTŪROS KATEDRA

TVIRTINU
Katedros vedėjas

(Parašas)

Prof. Sigitas Kuncėvičius

(Vardas, pavardė)

2021-

(Data)

Rūta Kapustaitė

**PATIRTINĖ ARCHITEKTŪRA:
POJŪČIŲ MUZIEJUS VILNIUJE**

**EXPERIENTIAL ARCHITECTURE:
MUSEUM OF SENSES IN VILNIUS**

Baigiamasis magistro darbas

Architektūros studijų programa, valstybinis kodas 6211PX028

Statinių architektūros specializacija

Architektūros studijų kryptis

Vadovas

Prof. Audrius Ambrasas

(Moksl. laipsnis/pedag. vardas, vardas, pavardė)

(Parašas)

(Data)

Lietuvių kalbos konsultantas

Lekt. Regina Žukienė

(Moksl. laipsnis/pedag. vardas, vardas, pavardė)

(Parašas)

(Data)

Vilnius, 2021

(Baigiamojo darbo sąžiningumo deklaracijos forma)

VILNIAUS GEDIMINO TECHNIKOS UNIVERSITETAS

Rūta Kapustaitė, 20132969

(Studento vardas ir pavardė, studento pažymėjimo Nr.)

Architektūros fakultetas

(Fakultetas)

Architektūra, SAMf-19

(Studijų programa, akademinė grupė)

BAIGIAMOJO DARBO (PROJEKTO)

SĄŽININGUMO DEKLARACIJA

2021 m. gegužės 25 d.

Patvirtinu, kad mano baigiamasis projektas tema „Patirtinė architektūra: Pojūčių muziejus Vilniuje“ patvirtintas 2021 m. gegužės 27 d. dekanų potvarkiu Nr. 54ar, yra savarankiškai parašytas. Šiame projekte pateikta medžiaga nėra plagijuota. Tiesiogiai ar netiesiogiai panaudotos kitų šaltinių citatos pažymėtos literatūros nuorodose.

Prenkant ir įvertinant medžiagą bei rengiant baigiamąjį projektą, mane konsultavo mokslininkai ir specialistai: Regina Žukienė. Mano projekto vadovas docentas Audrius Ambrasas.

Kitų asmenų indėlio į parengtą baigiamąjį projektą nėra. Jokių įstatymų nenumatytų piniginių sumų už šį darbą niekam nesu mokėjęs (-usi).

(Parašas)

Rūta Kapustaitė
(Vardas ir pavardė)

VILNIAUS GEDIMINO TECHNIKOS UNIVERSITETAS
ARCHITEKTŪROS FAKULTETAS
ARCHITEKTŪROS KATEDRA

Architektūros studijų kryptis

Architektūros studijų programa, valstybinis kodas 6211PX028

Statinių architektūros specializacija

TVIRTINU
Katedros vedėjas

(Parašas)

Prof. Sigitas Kuncevičius

(Vardas, pavardė)

2021-02-15

(Data)

**BAIGIAMOJO MAGISTRO DARBO
UŽDUOTIS**

2021-02-15 Nr.

Vilnius

Studentui (ei) Rūtai Kapustaitei.....
(Vardas, pavardė)

Baigiamojo darbo tema: Patirtinė architektūra: Pojūčių muziejus Vilniuje.....

.....Experiential Architecture: The Museum of Senses in Vilnius.....

patvirtinta 2021 m. vasario 22 d. dekanų potvarkiu Nr. 23 ar

Baigiamojo darbo užbaigimo terminas 2021 m. gegužės mėn. 25 d.

BAIGIAMOJO DARBO UŽDUOTIS: A. Parengti tiriamąją darbo dalį, kurioje turi būti: 1. Literatūros bei kitų šaltinių ir projekcinės medžiagos analizė; 2. Objektų – analogų tyrimai vietose; 3. Išskirtos teorinės ir praktinės temos sprendimo problemos bei suformuluota jų sprendimo koncepcija ir pateikti apibendrinimai (išvados).

B. Suprojektuoti temoje nurodytą objektą, atlikus urbanistinę bei vietos sąlygų analizę, įvertinus specifinius statybos teritorijai keliamus reikalavimus: gamtosauginius, paveldosauginius ir kt. Projektą gynimui pateikti grafinėje medžiagoje ir maketuose. Visa medžiaga pateikiama elektroninėje laikmenoje

Baigiamojo darbo rengimo konsultantai:

.....Lekt. Regina Žukienė.....

(Moksl. laipsnis/pedag. vardas, vardas, pavardė)

Vadovas
(Parašas)

.....Prof. Audrius Ambrasas.....
(Moksl. laipsnis/pedag. vardas, vardas, pavardė)

Užduotį gavau

.....
(Parašas)

.....Rūta Kapustaitė.....

(Vardas, pavardė)

2021-02-26

(Data)

Vilniaus Gedimino technikos universitetas Architektūros fakultetas Architektūros katedra	ISBN Egz. sk. Data-.....-.....
Antrosios pakopos studijų Architektūros programos magistro baigiamasis darbas	
Pavadinimas	Patirtinė architektūra: Pojūčių muziejus Vilniuje
Autorius	Rūta Kapustaitė
Vadovas	Audrius Ambrasas
Kalba: lietuvių	
Anotacija Baigiamajame magistro darbe nagrinėjama patirtinės architektūros tema. Pastebima, kad šiuolaikiniai architektūros objektai ir juos supančios erdvės vis dažniau yra projektuojami siekiant sužadinti emocijas bei padaryti įspūdį visuomenei. Tačiau neretai šiam tikslui pasiekti naudojamos priemonės nėra pakankamai paveikios dėl ilgainiui visuomenėje išsivysčiusio jutiminio disbalanso, kurį sukėlė nuolat spartėjantis gyvenimo ritmas, technologijų progresas, medijų atsiradimas ir ryškus ekonomikos augimas. Šiame darbe tirama šiuolaikinės meninės raiškos priemonių taikymo architektūros objektuose įtaka žmogaus jusliniams pojūčiams, erdvės, aplinkos ir objektų suvokimui. Taip pat siekiama atskleisti daugialypio jutiminio proceso svarbą gebėjimo įsivaizduoti būdams ir sąlygoms. Darbo tikslas – apibrėžti patirtinės architektūros sampratą ir reikšmę bei remiantis atliktų teorinių ir empirinių tyrimų išvadomis, parengti aukštos kokybės architektūros visuomeninio objekto projektą. Lietuvoje patirtinės architektūros objektų nėra daug žinoma. Patirtinės architektūros sąvoka ir samprata taip pat yra naujos. Taigi, išvelgiant šių objektų ir viešųjų erdvių poreikį bei siekiant paskatinti žmogaus erdvės ir aplinkos suvokimui įtaką turinčių objektų atsiradimą, – baigiamajame magistro darbe siūloma projektuoti visuomeninės paskirties objektą: Pojūčių muziejų Vilniuje. Šis naujai atsiradęs objektas galėtų išspręsti architektūroje taikomų meninės raiškos priemonių poveikio trūkumą ir paskatinti erdvių jausinio suvokimo, pažinimo, vertinimo bei lavinimo aspektų poreikio įtraukimą į naujų visuomeninių objektų kūrimo procesą. Baigiamojo magistro darbo tekstinę dalį sudaro įvadas, analitinė metodinė, analitinė tiriamoji bei projektinė dalys, darbo apibendrinimas, išvados ir siūlymai, literatūros ir paveikslų sąrašas, priedai.	
Prasminiai žodžiai: Patirtinė architektūra, juslinis suvokimas, daugialypis jutiminis procesas, jusliniai gebėjimai, vaizduotė, erdvė, erdvės laukas, meninės raiškos priemonės, Pojūčių muziejus, Drujos kvartalas, Vilnius.	

Vilnius Gediminas Technical University Faculty of Architecture Department of Architecture	ISBN ISSN Copies No. Date-.....-.....
---	---

Master Degree Studies Architecture study programme Master Graduation Thesis	
Title	Experiential Architecture: The Museum of Senses in Vilnius
Author	Rūta Kapustaitė
Academic supervisor	Audrius Ambrasas

Thesis language: Lithuanian

Annotation The final master's thesis analyzes the topic of experiential architecture. It is noticeable that modern architectural objects and the surrounding spaces are increasingly designed to arouse emotions and impress the public. However, the measures used to achieve this goal are often not sufficiently effective due to the sensory imbalances that have developed in society over time, caused by constantly accelerating pace of life, technological progress, the emergence of the media and strong economic growth. This work investigates the influence of the application of modern means of artistic expression in architectural objects on human sensory senses, perception of space, environment and objects. It also seeks to reveal the multifaceted importance of the sensory process to the ways and conditions of the ability to imagine. The aim of the work is to define the concept and meaning of experiential architecture and, based on the conclusions of the theoretical and empirical research, to prepare a project of a high-quality architectural public object. There are not many known objects of experiential architecture in Lithuania. The concept and concept of experiential architecture is also new. Thus, taking into account the need for these objects and public spaces and in order to encourage the emergence of objects influencing the perception of human space and environment - in the final master's thesis it is proposed to design a public object: the Museum of Senses in Vilnius. This newly emerged object could address the lack of impact of the means of artistic expression used in architecture and lead to the inclusion of the need for sensory perception, cognition, evaluation and education aspects of spaces in the process of creating new social objects. The textual part of the final master's thesis consists of an introduction, analytical methodological, analytical research and design parts, summary of the work, conclusions and suggestions, list of literature and pictures, appendices.

Keywords: Experiential architecture, sensory perception, a multifaceted sensory process, sensory abilities, imagination, space, space field, means of artistic expression, The Museum of Senses, Druja quarter, Vilnius.
--

TURINYS

1.	ĮVADAS	10
1.1	Darbo tema	10
1.2	Tyrimo objektas	10
1.3	Darbo aktualumas ir naujumas	10
1.4	Problema	11
1.5	Darbo tikslas	11
1.6	Darbo uždaviniai	11
1.7	Tyrimo metodai	11
1.8	Darbo eiga ir struktūra	11
2.	ANALITINĖ – METODINĖ DALIS	13
2.1	Patirtinės architektūros samprata	13
2.2	Vizualumo reikšmė kultūroje	14
2.3	Vizualumo svarba miesto erdvių planavimui	14
2.4	Patirtinės erdvės reiškinys	15
2.4.1	Architektūrinės formos įtaka jusliniam suvokimui	16
2.5	Juslinio suvokimo principas	17
2.5.1	Garsų ir kvapų įtaka objekto suvokimui	18
2.5.2	Šviesos įtaka objekto suvokimui	19
2.5.3	Lytėjimo joslės ir medžiagiškumo įtaka objekto suvokimui	21
2.6	Apibendrinimas	22
3.	ANALOGŲ STUDIJA	23
3.1	Analogų parinkimo ir vertinimo kriterijai	23
4.1.1	Aklųjų ir silpnaregių centras	24
4.1.2	Aklųjų ir silpnaregių ugdymo centras	27
4.1.3	Hazelvudo specialioji mokykla	31

4.1.4	„Vantablack“ Paviljonas	34
4.1.5	Žydų muziejus Berlyne.....	38
4.2	ANALOGŲ STUDIJOS APIBENDRINIMAS IR IŠVADOS	42
5.	ANALITINĖS – METODINĖS DALIES APIBENDRINIMAS IR IŠVADOS	42
6.	ANALITINĖ – TIRIAMOJI DALIS.....	44
6.1	Teritorijos ir sklypo daugiakriterė analizė	44
6.2	Rasų (Drujos) kvartalo istorinė raida	45
6.3	Sklypo parinkimas projektuojamam visuomeniniam objektui Vilniaus mieste	50
6.3.1	Sklypo istorinė – urbanistinė raida	50
6.3.2	Sklypas Drujos g. 11, Vilniuje	53
6.3.3	Urbanistinė ir kraštovaizdinė charakteristika	54
6.3.4	Sklypo tyrimai vietoje.....	57
6.4	TERITORIJOS IR SKLYPO ANALIZĖS APIBENDRINIMAS BEI IŠVADOS	60
7.	PROJEKTINĖ DALIS	62
8.	VARIANTINIS PROJEKTAVIMAS	63
8.1	1 Variantas	64
8.2	2 Variantas	72
8.3	Projektų alternatyvų vertinimas	80
9.	PROJEKTO AIŠKINAMASIS RAŠTAS.....	81
9.1	Bendri duomenys	81
9.2	Koncepcija	82
9.3	Sklypo plano sprendiniai.....	84
9.4	Funkcija ir ryšiai	85
9.5	Konstruktinis sprendimas	90
9.6	Fasadų sprendimas.....	92
9.7	Inžinerinės sistemos	93
9.8	Statinio prieinamumas. Neįgalųjų specifinių poreikių tenkinimo sprendiniai	93
9.9	Gaisrinė sauga ir evakuacija	93

9.10	Vidaus erdvių ir interjero sprendiniai	94
9.11	Programa	95
10.	IŠVADOS	100
11.	NAUDOTOS LITERATŪROS IR ŠALTINIŲ SĄRAŠAS	101
12.	PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS	102
12.1	Grafinės medžiagos komponavimas rulonuose	108
12.2	Antros pakopos studijų metu atliktų savarankiškų darbų sąrašas	109

1. ĮVADAS

Architektūra nuo seniausiųjų laikų buvo vaizduojama kaip kultūros išsivystymo, valstybės galios, technologijų pranašumo simbolis. Besikuriantys ištisi miestai, sparčiai besivystanti statybos pramonės industrija tapo neatsiejama pažangios visuomenės dalimi. Vis dažniau yra pastebima, kad šiuolaikinės architektūros pastatai ir juos supančios erdvės yra projektuojami ne tik siekiant patenkinti pirminius žmogaus poreikius, bet kartu kaip įspūdį bei emocijas kelianti, vartotojo patirtį kurianti ir pojūčius žadinanti bei lavinanti priemonė. Žmogaus jauslėmis suvokiamas objektas yra geriau įsimenamas, susiejamas su konkrečia patirtimi. Viskas, ką matome, girdime, liečiame, užuodžiame ar jaučiame skonį – veikia kaip dirgikliai. Ši sąveika apibrėžia daugialypio jutiminio proceso svarbą erdvės ir objektų unikalumui išreikšti, asociatyvių prisiminimų kūrimui. Taigi, architektūra, kaip atskirų objektų visuma, turi įtakos aplinkos suvokimui.

1.1 Darbo tema

Patirtinė architektūra: Pojūčių muziejus Vilniuje.

1.2 Tyrimo objektas

Patirtinės architektūros įtaka jausliniams pojūčiams, aplinkos, erdvės ir objektų suvokimui. Baigiamajame magistro darbe analizuojama vizualinės kultūros reikšmė kasdieniame visuomenės gyvenime, vaizduotės samprata ir sąveika su erdve, tiriami gebėjimo įsivaizduoti būdai bei sąlygos, apibrėžiama daugialypio jutiminio proceso svarba erdvės ir objektų unikalumui išreikšti, asociatyvių prisiminimų kūrimui.

1.3 Darbo aktualumas ir naujumas

Darbo aktualumas yra siejamas su pasaulio suvokimu ir supančios aplinkos vertinimu, kuris yra tapęs neatsiejama visuotinės kultūros pažinimo dalimi, nusakančia individo, kaip pasaulio piliečio, savęs pozicionavimą daugiakultūroje visuomenėje. Ryškūs technologinio progreso, pramonės industrijos pokyčiai, sparčiai auganti ekonomika lėmė įvairių veiklos sferų tarpusavio persipynimą, suartėjimą, susiliejęmą bei masinės kultūros formavimąsi. Toks pasaulinės kultūros formavimasis buvo apibrėžtas kaip kultūros globalizacijos reiškiny. Spartus gyvenimo ritmas, medijos, ekonomikos ir technologijų progresas, kultūrinė globalizacija ilgainiui sutrikdo žmogaus jutiminį balansą. Kultūra ir menas tampa vartotojiškos visuomenės dalimi. Taigi, gvildenant šiuos aspektus, siekiama apibrėžti ir pagrįsti šiuolaikinių architektūrinių objektų meninės raiškos priemonių taikymo svarbą kasdienėje žmogaus aplinkoje.

1.4 Problema

Šiuolaikinių architektūrinių objektų meninės raiškos priemonių pritaikymas žmogaus aplinkos jusliniam suvokimui, pažinimui, vertinimui bei lavinimui.

1.5 Darbo tikslas

Apibrėžti patirtinės architektūros sampratą, paaiškinti jos svarbą ir remiantis atliktais tyrimais suprojektuoti aukštos kokybės architektūros visuomeninį objektą, paremtą patirtinės architektūros principais.

1.6 Darbo uždaviniai

- Išnagrinėti jausinio suvokimo principą ir jo taikymą architektūroje;
- Ištirti architektūros ir jausių santykį;
- Nurodyti pagrindinius aplinkos dirgiklius, lemiančius jutimines reakcijas ir sąlygojančius patirtinį suvokimą;
- Įvardinti jausinių pojūčių silpnėjimo priežastis bei aptarti percepcinio suvokimo lavinimo svarbą;
- Atrinkti ir išanalizuoti ne mažiau penkis visuomeninės paskirties objektus, kuriuose plačiai naudojami patirtinei architektūrai būdingi principai;
- Atsižvelgus į tiriamosios dalies rezultatus, įvardyti pagrindinius kriterijus, kuriais vadovaujantis būtų galima suprojektuoti architektūrinį objektą, paremtą jausinio suvokimo principu;
- Parengti patirtinės architektūros eksperimentinį projektą;
- Pateikti tiriamojo darbo rezultatų apibendrinimą ir suformuluoti išvadas.

1.7 Tyrimo metodai

- Teoriniai tyrimai – mokslinių šaltinių, straipsnių tyrimas ir analizė.
- Empiriniai tyrimai – tyrimai vietoje, fotofiksacija
- Eksperimentinis projektas – eksperimentinis variantinis projektavimas.

1.8 Darbo eiga ir struktūra

- Atliekama darbui aktualios medžiagos ir literatūros šaltinių analizė;
- Atliekama atitinkančių pasirinktą tematiką bei problematiką analogų studija;
- Atliekami vietos empiriniai tyrimai;
- Apibendrinami ir įvertinami analitinės metodinės dalies rezultatai;
- Remiantis atliktais teoriniais ir empiriniais tyrimais, rengiamas eksperimentinis projektas;
- Apibendrinami atlikto tyrimo ir eksperimento rezultatai bei suformuluojamos darbo išvados.

Baigiamąjį magistro darbą sudaro šios dalys:

1. Analitinė – metodinė dalis;
2. Analitinė – tiriamoji dalis;
3. Projektinė dalis;
4. Baigiamojo magistro darbo apibendrinimas ir išvados.

2. ANALITINĖ – METODINĖ DALIS

2.1 Patirtinės architektūros samprata

Patirtinė architektūra literatūros šaltiniuose yra apibrėžiama kaip suprojektuoto objekto ir vartotojo santykis, kuris turi įtakos jusliniam suvokimui bei emociniam poveikiui. Architektūriniai objektai ir jų aplinka yra projektuojami taip, kad būtų sukurta terpė naujai patirčiai įgyti. Šiam tikslui pasiekti pasitelkiami projektuojamų objektų tūriniai, medžiagiškumo sprendimai. Taria, kad naujas objektas gali paveikti šiuos žmogaus jausmus: regėjimą, klausą, lytėjimą, gebėjimą užuosti ir jausti skonį. Taigi, unikalūs pojūčiai sukelia stiprius vidinius išgyvenimus. Architektūrinėmis priemonėmis išreikštas įvairių jusles veikiančių elementų panaudojimas projekte, gali padėti sukurti išskirtinę erdvę ar objektą, lengviau orientuotis supančioje aplinkoje ir tapti galinga lavinimo priemone.

Percepcinis suvokimas yra procesas, kuriuo žmogaus organizmas kuria vaizdinius ir jutiminius pojūčius, kuriais remiantis galėtų pozicionuoti save aplinkoje ir suvokti supančią erdvę bei objektus. Šiuos potyrius gali sukelti per regą, klausą, lytėjimą, uoslę ir gebėjimą jausti skonį atsirandantys veiksniai, multisensorinis suvokimas.

Pasak žymiųjų fenomenologų, žmogus suvokia jį supančią aplinką ne tik pagal tai, kaip ją mato, bet taip pat ir kitomis jauslėmis – lytėjimu, uosle, klausa. Nors didžioji dalis suvokiamos informacijos yra įsisavinama per regą, lytėjimas taip pat turi didelę reikšmę. Juhani Pallasmaa knygoje „The eyes of the skin. Architecture and the senses“ (2012) atskleidžia taktilinio suvokimo, arba kitaip – lytėjimo – svarbą jausliniame aplinkos suvokime. Autorius teigia, kad „mūsų oda, nors ir neturi regėjimo organo, geba atskirti daugybę spalvų“ (Pallasmaa, 2012: 12). Pastaruoju metu didžioji dalis pastatų yra tapę erdvėje esančiais atskirais vaizdiniais elementais, tačiau neturintys emocinio gylio ir idėjinio pagrindimo. Jo manymu, architektūra tapo vaizduojamuoju menu, neretai fiksuojamu regėjimo lauke plokščiu pavidalu. Dėl šios priežasties, objektai yra praradę savo plastiškumą, ryšį su erdve, identitetą. Taigi, patirtinė architektūra yra kuriama kaip emocijas keliantis ir jusles sužadinantis objektas. Projektavimo proceso metu dažniausiai sprendžiamos tokios problemos: projektuojamo pastato, kaip atskiro objekto, ryšys ir įtaka vartotojui. Taip pat tokie objektai yra tinkami tenkinti žmonių su negalia poreikius, pavyzdžiui, aklujų ar silpnaregių, kuriems suvokti aplinką padeda potyriai ir jauslės.

Mokslinėje literatūroje yra išskiriami šie žmogaus jutiminius potyrius sužadinantys elementai: medžiagiškumas, taktiliniai paviršiai, spalva, tekstūra, aukščių ir lygių skirtumas, tūriai ir erdviniai elementai, šviesa, šešėliai, taip pat garsas, kuriam įtakos gali turėti akustinės medžiagos savybės. Šių elementų visuma padeda lengviau orientuotis erdvėje ir pažinimo procesą susieti su jutimine patirtimi.

2.2 Vizualumo reikšmė kultūroje

Analizuojant juslinio suvokimo reikšmę visuomenei bei kasdienei žmogaus veiklai pastebima, kad vizualinė kultūra yra tapusi neatsiejama modernios visuomenės formavimosi priemone. Moksliniame straipsnyje „Vaizdo link: Okuliarcentrizmas ir jo tyrimo metodologija“ ši sąvoka apibūdinama kaip aplinkos pažinimui turintis įtakos reiškiny, kurio svarba šiandien yra vienareikšmiška ir nekvestionuojama (Žilinskaitė, 2010). Ženklius technologinio progreso, pramonės industrijos pokyčiai, sparčiai auganti ekonomika ir pažangios idėjos – veiksniai, lėmę įvairių veiklos sferų persipynimą, suartėjimą ir susiliejęmą bei masinės kultūros formavimąsi. Vizualumo reikšmė sparčiai augo, ryškėjo kultūros globalizacijos reiškiny. Dėl vis labiau spartėjančio gyvenimo ritmo, vizualumas tapo viena pagrindinių bendravimo, saviraiškos priemonių, o vizualinių objektų gausa ilgainiui ėmė trikdyti žmogaus jutiminį balansą. Pernelyg stipriai išreikšta vizualinių objektų svarba nustelbia likusius juslinius pojūčius, nuolat koncentruojant dėmesį į pagrindinį aplinkos pažinimo būdą. Menas ir kultūra vis dažniau tampa vartotojiškos visuomenės dalimi, prarasdami išliekamąją vertę. Todėl svarbu nagrinėti juslinio suvokimo svarbą ir reikšmę kūrybiškumui, tirti meninės raiškos priemonių taikymo galimybes aplinkoje ir supančiuose objektuose, siekiant ugdyti visapusią gebėjimą pažinti, vertinti ir lavintis.

2.3 Vizualumo svarba miesto erdvių planavimui

Miesto erdvių suvokimą apibrėžia vizualumo, vaizduotės ir regimosios tikrovės sąveika bei vis labiau ryškėjantis vizualinis fenomenas, kurio įsivyravimo priežastis bei problematiką plačiai analizavo XX amžiaus filosofai ir kultūros tyrėjai: M. Heidegger'is, J.-P. Sartre'as, M. Merleau-Ponty, M. Foucault'as ir kiti. Šių tyrėjų mokslinė veikla plačiai apžvelgiama prancūzų filosofo, egzistencinės fenomenologijos atstovo M. Merleau-Ponty knygoje „Juslinio suvokimo fenomenologija“. Neatsiejama erdvės įveiklinimo priemonė tapęs vizualus, regimojo vaizdinio privilegijavimas – okuliarcentrizmas – nusako regimojo sąmonės srauto ir orientacijos erdvėje simbiozę. Teigiama, kad žmogus erdvę bei joje esančių objektų savybes (medžiagą / tekstūrą, skleidžiamą garsą, kvapą, skonį) geba suvokti ir nusakyti vienos joslės pagalba, nes regimasis pojūtis yra labiausiai išlavinta joslė. Tačiau tiriant gebėjimo įsivaizduoti būdus bei sąlygas, nurodoma daugialypio jutiminio proceso svarba erdvės ir objektų unikalumui išreikšti, asociatyvių prisiminimų kūrimui. Vaizduotės sampratos ir miesto ryšį gvildeno ir žymus amerikiečių istorikas, sociologas, miesto tyrimų klasikas L. Mumford'as. Viena skambiausių jo ištartų frazių apie miesto ir

mąstymo santykį – „Sąmonė įgyja formą mieste“ („*Mind takes form in the city*“). Šį teiginį jis aiškina kaip sąmonės gebėjimą suteikti miestui formą ir tuo pačiu sąmonei formuotis mieste. Šiandieninių miestų tyrėjai, urbanistikos teoretikai taip pat nagrinėja ryšį tarp visuomenės mąstymo būdų ir miesto formos, išvelgia glaudžias sąsajas tarp kuriamų miestų ir individo savęs pozicionavimo urbanizuotoje struktūroje. Taigi, miestų erdvių formavimo ir plėtros vizija yra paremta vizualinių objektų tarpusavio sąveika, todėl architektūra, kaip atskirų objektų visuma, turi įtakos visuomenės aplinkos suvokimui. Siekiant sukurti patrauklias miesto erdves, įprasminti miesto istorinę atmintį bei formuoti jo identitetą – siūloma remtis patirtinės architektūros kūrimo metodais.

2.4 Patirtinės erdvės reiškinys

Ieškant sąsajų tarp vaizduotės ir erdvės esamuju laiku, yra akcentuojamas erdvės schemiškumo ir žvilgsnio horizontiškumo principas. Vaizduotės gebėjimą kurti vis naujas erdves – įerdvinti sąmonę (orientuotis aplinkoje), lietuvių filosofas K. Sabolius savo knygoje „Įnirtingas miegas: Vaizduotė ir fenomenologija“ aiškina vizualumo pirmumo sąmonėje aspektu – nurodoma, kad vaizduotė yra nuolatos veikiamą išorinių veiksnių, dirgiklių, kurie reflektuoja su žmogaus sąmone ir vaizduote, šis ryšys yra tiesioginis. Žmogus erdvėje geba orientuotis dėl vaizduotės gebėjimo nuolat sisteminti regimus fragmentus spontaniškai. Analizuodamas glaudaus erdvės ir orientacijos joje ryšį, K. Sabolius, aprašydamas sąmonės srauto orientavimąsi aplinkoje, nurodo įsierdvinimo sąlygą bei pateikia erdvės ir įsivaizdavimo priklausomybę nusakantį *Ars memoriae* technikos pavyzdį. Šis metodas apibūdina prisiminimų projektavimą erdvėje, atskiriant atmintį nuo linijinės logikos, pagal kurią objektai prisimenami pagal seką. Taigi, „vaizduotiška erdvinė orientacija užtikrina cirkuliaciją tarp atminties ir intelekto“ (Sabolius, 2012: 182).

Juslinis suvokimas apibūdina unikalią patirtį, įgyjamą subjektyviu pagrindu. Architektūrinė erdvė apibrėžiama kaip objektyvi tikrovė, atsiverianti žmogaus vaizduotėje, todėl svarbu tirti ir analizuoti universalias jos savybes, kurias būtų galima pritaikyti architektūrinio objekto projektavimo procese.

A. Mickūno ir D. Jonkaus knygoje „Fenomenologinė filosofija ir jos šešėlis“ žmogaus egzistencija siejama su jį supančia aplinka. Autoriai žmogaus kūną apibūdina kaip pamatinę žmogaus būvio pasaulyje išraišką. Suvokdamas gyvybiškai svarbius reiškinius, žmogus fiziologiškai prisitaiko prie vykstančių procesų, pasąmonėje įvesdamas tvarką savo būties pasaulyje. Žmogaus veiksmus lemia erdvinis aspektas, susijęs su orientacija aplinkoje. Judant erdvėje, tiek vidaus, tiek išorinėje aplinkoje, pasąmonėje yra atvaizduojamos daugiasluoksnės erdvės. Orientavimasis aplinkoje apibūdinamas kaip sąveika tarp erdvės

vidaus ir išorės, gretimo ir tolumo atstumo, vertikalios padėties erdvėje. Žmogaus sąmonė geba erdvę įveikinti taip, kad ši taptų jo egzistencijos dalimi, sukurdamą tarpusavio ryšį su žmogaus kūnu.

1971 metais norvegų architektas Christianas Norberg-Schulzas architektūrinę erdvę apibrėžė kaip žmogaus egzistencinės erdvės konkretizaciją. Anot architekto, nuo seniausiųjų laikų aplinką buvo siekiama kurti ir pritaikyti žmogaus poreikiams, o aplinkinė erdvė buvo formuojama pagal tai, ką norėta matyti, išgirsti, užuosti ar paliesti. Gyvybingumo aplinkai suteikė architektūrinių objektų įvairovė.

Žymus amerikiečių architektas ir teoretikas Stevenas Hollis teigia, kad judėjimas aplinkoje leidžia erdvėms tarpusavyje sąveikauti savaime. Vaizdiniai yra tiesiogiai perduodami sąmonei naudojantis fenomenaliais išgyvenimais, o tarpusavyje besijungiančios erdvės sukuria kintančių perspektyvų seką. Taip tyrimų lauko sukelti pojūčiai suvokėją kreipia į atradimų pasaulį. S. Hollis 1993 metais apibrėždamas grynosios erdvės sąvoką nurodė, kad tai yra persidengiančios erdvės tiriamajame lauke, judant fenomenalaus srauto perspektyvoje.

Žmogaus aplinka ir joje esantys objektai yra suvokiami jauslėmis. Įvairios erdvės, sąveikaujančios tarpusavyje, yra svarbus aplinką kuriantis veiksnys. Žmogaus akių lygyje matomas bei suvokiamas vaizdas atspindi vienintelę tiksliai suvokiamą tikrovę. Tačiau aukščiau ar žemiau už akių lygio erdvėje esantys objektai gali būti suvokiami skirtingai, lygiai taip pat, kaip judėjimas horizontalioje erdvėje skiriasi nuo judėjimo vertikalia kryptimi. Į patirtinį suvokimą orientuotos erdvės yra kuriamos atsižvelgiant į žmogaus žvilgsnio judėjimo trajektoriją, todėl yra paveikios. Besikeičiant erdvių perspektyvai, kartu keičiasi ir regėjimo ašis. Išryškinant arba makuojant erdvėje esančius elementus, sužadinamos jauslės. Todėl architektūros objektai yra suvokiami judant erdve, kuri kuria patirtinį suvokimą. Erdvė atgyja, o suvokėjas patiria ir įprasmina savo būtį esamuoju laiku.

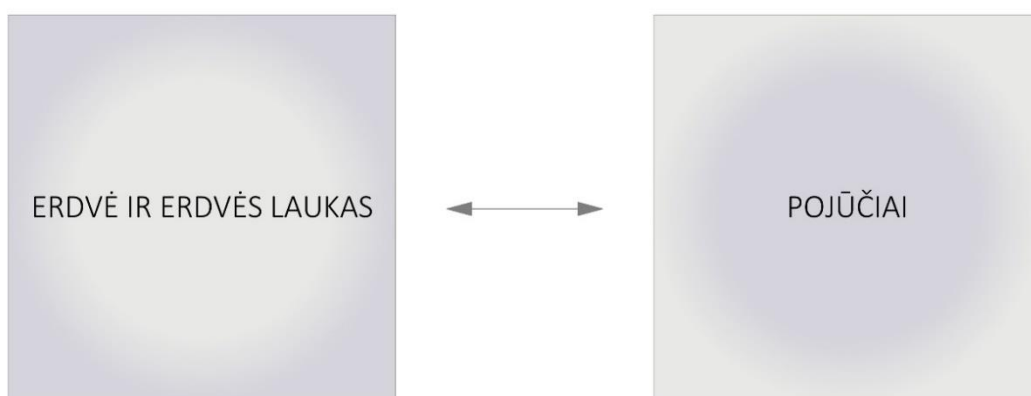
2.4.1 Architektūrinės formos įtaka jausliniam suvokimui

Tyrinėjant pojūčių ir objektų išraiškos tarpusavio ryšį, literatūros šaltiniuose nurodoma, kad jauslinis suvokimas yra neatsiejamas nuo architektūrinės formos. Architektūriniai objektai ir jų meninė išraiška dažniausiai vertinami kompleksiskai, tačiau estetikos tyrinėtojo J. Griniaus teigimu, forma yra pagrindinis ir svarbiausias suvokimo bei pažinimo pagrindas – ji apibūdina objekto išorinę vizualinę charakteristiką, ypatybes ir esminius skirtumus, kurie yra pažinimo ir suvokimo esmė (Grinius, 2002: 28). Architektas, humanitarinių mokslų daktaras K. Lupeikis formą architektūroje įvardina kaip kompozicijos išraiškos priemonių visumą, tektoniškumo matą, kompozicijos elementų jungtį ir kartu pačios kompozicijos priemonę (Lupeikis, 2007: 106). Savo monografijoje „Minimalizmo galia“ autorius grindžia formos, kaip pagrindinės objekto išraiškos (atvaizdavimo, materializavimo) būdo pasirinkimo svarbą bei motyvus: „<...>

tai, ką norima išreikšti, yra labai glaudžiai susiję su tuo, kaip tą išreikšti, ir nuo to priklauso idėjos „skaitomumas“, įtikinamumas ir įtaigumas“ (Lupeikis, 2007: 106). Nuo pat seniausiųjų laikų buvo pastebėta, kad siekiant sukurti išraiškingą architektūrinį objektą, jo turis buvo projektuojamas naudojant kuo aiškesnes, paprastesnes geometrines formas. Manoma, kad jų taisyklumas prilygsta tobulumui. Taigi, vertinant objektų architektūrinės formos išraišką galima pastebėti, kad ši tiesiogiai veikia ir žadina žmogaus jusles, erdvėje padeda orientuotis ir kurti „minčių žemėlapi“. Architektūros formos paprastumas, grynumas ir vientisumas leidžia stebėtoju aiškiai suvokti supančią aplinką, erdves bei kartu ir patį objektą.

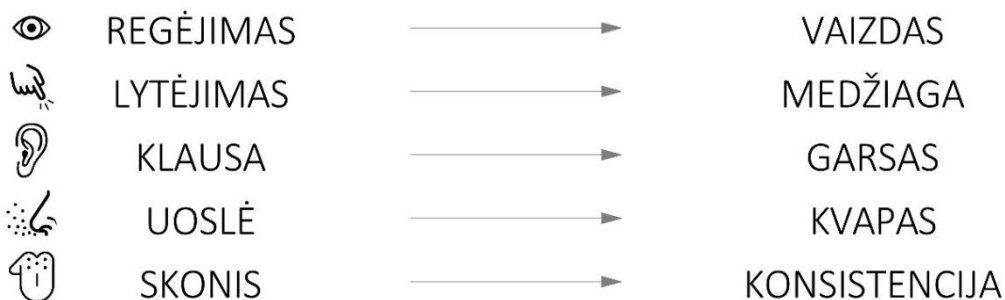
2.5 Juslinio suvokimo principas

Žmogaus juslinis aplinkos ir joje esančių objektų suvokimas yra paremtas sąsajomis, ryšiais, jungtimis, refleksija su aplinka. Juslės yra suvokiamos erdvėje ir tam yra reikalingas erdvės laukas, nes pojūčiai pasireiškia stebėtoju reflektuojant su supančia aplinka erdvėje.

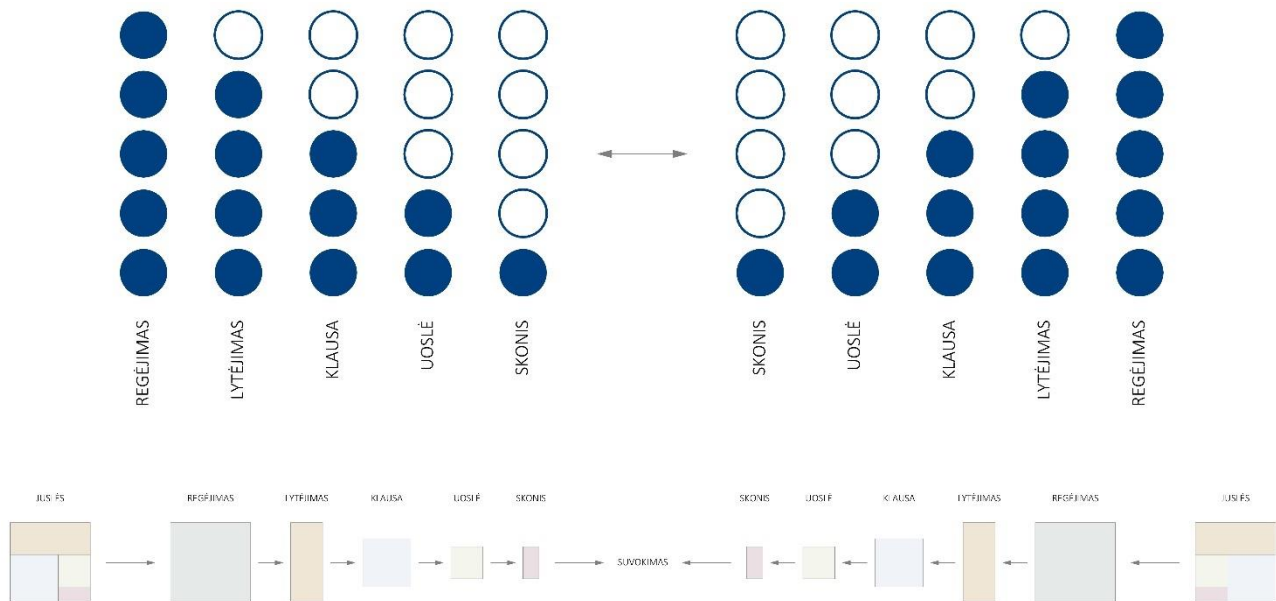
1 pav. Juslinio suvokimo schema. Sudaryta aut.

Yra išskiriamos šios juslės, veikiančios erdvėje ir padedančios stebėtoju suvokti aplinką: regėjimas, lytėjimas, klausa, uoslė, skonis. Juslės padeda atpažinti ir suvokti šiuos aplinkos dirgiklius: vaizdą, medžiagą, garsą, kvapą, konsistenciją.

2 pav. Juslių ir patirčių ryšio schema. Sudaryta aut.

Kiekvienas žmogus yra individualus, todėl juliniai gebėjimai gali būti išreikšti skirtingu stiprumu. Bendroju atveju, stipriausias dirgiklis yra vaizdas, todėl visą aplinką, joje esančių objektų savybes (medžiagą / tekstūrą, skleidžiamą garsą, kvapą, skonį) galime suvokti ir nusakyti vienos joslės pagalba. Tai reiškia, jog gebame įsivaizduoti, o regėjimo joslė yra labiausiai išlavinta. Paeiliui, jusių išlavavimo tvarka pagal stiprumą yra išdėstomi kiti gebėjimai – lytėjimas, klausa, uoslė ir skonis, tačiau atlikus atvirkštinį principą, – pajautus daikto skonį – gebame įsivaizduoti ir nusakyti likusias to objekto savybes (kaip objektas kvepia, kokį garsą skleidžia, koks jo paviršius ir kaip jis atrodo). Tai reiškia, kad visos joslės yra viena su kita glaudžiai susijusios bei papildo viena kitą.

3 pav. Jusių išlavavimo stiprumo diagramos. Sudaryta aut.

Prieinama išvada: stipriausiai jaučiami potyriai tada, kai stebėtojas reflektuoja su aplinka ir vyksta nuolatinis judėjimas erdvėje. Taigi, tiek projektuojamo sklypo pasirinkimui, tiek visuomeninio objekto idėjai yra svarbus stipriai išreikštas kontrasto principas ir nuolatinis nenutrūkstamas judėjimas, vyksmas, virsmas. Šie aspektai yra tolimesnio eksperimentinio projektavimo pagrindas.

2.5.1 Garsų ir kvapų įtaka objekto suvokimui

Garsų suvokimas papildo bei sustiprina vizualinius potyrius. J. Pallasmaa savo knygoje „The eyes of the skin. Architecture and the senses“ (2012) nurodo, kad regėjimo pojūtis veikia kryptingai ir gali būti atskirtas nuo kitų jusių, o klausa leidžia suvokti aplinką visomis kryptimis, nes garso bangas, sklindančias

erdvėje, atspindi arba sugeria įvairūs paviršiai. Taigi, erdvėje sklindantis garsas apibrėžia jos dydį ir parametrus.

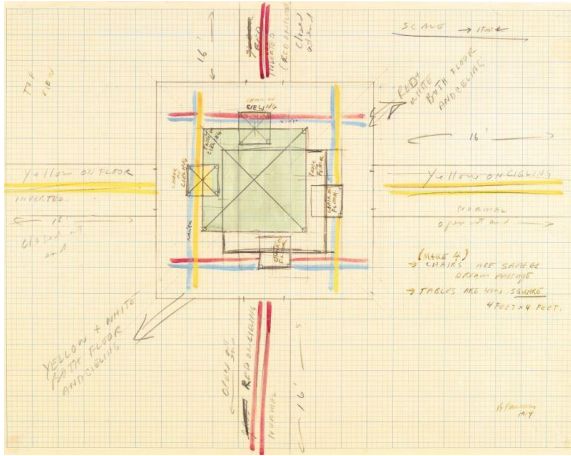
Knygoje J. Pallasmaa taip pat aprašo uoslės jausmą ir atminties sąsają. J. Pallasmaa aiškina, kad aplinkoje tvyrantys kvapai yra tiesiogiai susiję su regimaisiais vaizdiniais. Kvapas – stiprus dirgiklis, sužadinant emocijas, išgyventas regint tam tikrus objektus ar erdves. Teigiama, kad kiekviena erdvė natūraliai turi savo kvapą, todėl kliaujantis uoslės jausmu, galima vizualiai atkurti kasdienius kelionės maršrutus ar lengviau orientuotis aplinkinėse erdvėse.

2.5.2 Šviesos įtaka objekto suvokimui

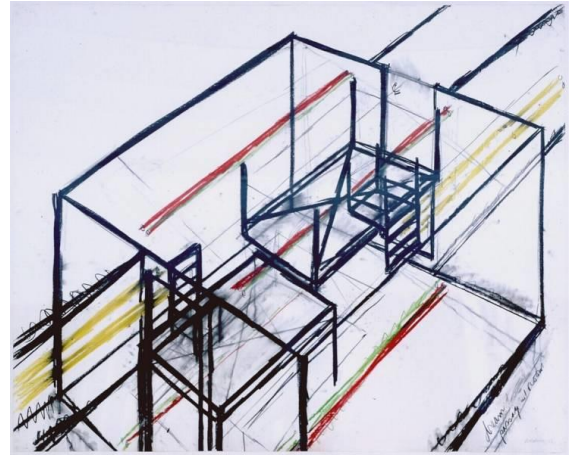
Architektūrinio objekto ir erdvės suvokimui įtakos turi šviesotamsa. Šviesa, priklausomai nuo stiprumo ir spalvos, gali būti ryški, blanki, karšto ar šalto tono. Pavyzdžiui, iš šviesos šaltinio tolygiai sklindanti šviesa gali būti naudojama kaip foninis erdvės apšvietimas arba taškinis – siekiant pabrėžti konkretų objektą. Santykis tarp šviesos šaltinių ir apšviečiamų objektų lemia šviesotamsos (šešėlių) atsiradimą, kuri leidžia įvertinti analizuojamų elementų gylį parametrą bei suvokti juos trimatėje erdvėje. Siekiant dar stipresnės jausmų reakcijos į apšviestą objektą – šviesa gali būti derinama su spalva, taip sukuriant dar didesnę atraktyvų lauką.

Šviesos įtaką erdvių ir objektų suvokimui tyrinėjo amerikiečių menininkas Bruce'as Naumanas. Jis 1984 metais sukūrė instaliaciją pavadinimu „Sapnų pasažas“ („Dream Passage“), į kurią žvelgiant iš žmogaus perspektyvos vienoje pusėje yra matomas tiesus koridorius, o jo viduryje stovi stalas su dviem kėdėmis. Tačiau žvelgiant į plano eskizą, galima matyti, kad instaliacijos erdvėje yra vaizduojami keturi koridoriai, kurių judėjimo trajektorija nukreipta į instaliacijos centrą. Kiekvienas koridorius yra apšviestas neonine šviesa (du iš jų – geltona ir du – raudona). Viduryje esantis stalas su kėdėmis yra apverčiami veidrodžiškai ir pakabinami ant lubų – erdvėje įvykusi objektų transformacija atkartojama viršutinėje plokštumoje, taip sukuriant iškreiptą erdvės iliuziją.

Sapnų pasažo instaliacijoje buvo panaudoti šilti atspalviai, veikiantys kaip atraktyvus elementas, todėl lankytojas erdvę suvokia kaip vientisą, įtraukiančią, tačiau įžengus į instaliacijos vidų – erdvė transformuojasi, spalvos tampa pernelyg ryškios, šviesos šaltinis akina, elementai keičia poziciją, vaizdiny suvokėją ima trikdyti. Taigi, įvyksta dichotomija tarp patrauklumo ir atstūmimo, laisvės ir įkalinimo. Instaliacijos sužadinti pojūčiai tampa šio meno kūrinio pagrindine ašimi, todėl lankytojai gali patirti betarpišką pojūčių metamorfozę.

4 pav. Instaliacijos „Sapnų pasažas“ plano eskizas. Aut.: B. Nauman, 1984 m.

5 pav. Instaliacijos „Sapnų pasažas“ aksonometrijos eskizas. Aut.: B. Nauman, 1984 m.

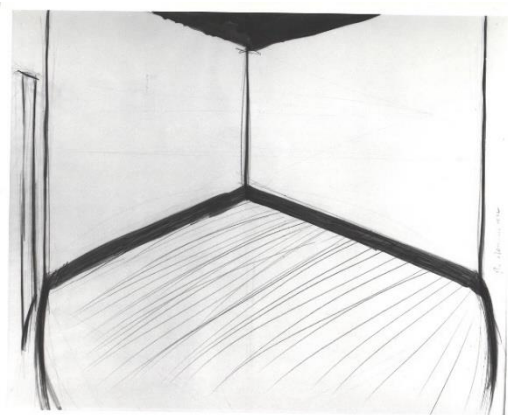
6 pav. Instaliacijos „Sapnų pasažas“ fotofiksacija. Nuotr. autorius P. Migeat

7 pav. Instaliacijos „Sapnų pasažas“ perspektyvos fotofiksacija. Nuotr. autorius P. Migeat

Bruce'as Naumanas, eksperimentuodamas su erdvėje esančiais objektais bei kurdamas kontrasto sąsajas tarp vidaus ir išorės, šviesos ir tamsos, saugumo ir baimės potyrių, – bandė sukurti „Plūduriuojančio kambario“ („Floating Room“) iliuziją (šviesi išorė, tamsus vidus). Iš medžio ir gipso kartono plokščių jis pagamino kambario sienas simbolizuojančias atitvaras ir pakabino jas nuo lubų taip, kad šios atrodytų plūduriuojančios 15 centimetrų aukštyje virš galerijos grindų. Instaliacija atspindi kontrastą tarp neapšviesto plūduriuojančio kambario interjero ir ryškiai apšviestos galerijos erdvės. Plūduriuojančio kambario tamsus interjeras simbolizuoja nežinomus pavojus, o nuo galerijos atskirta erdvė – privatumą ir saugumą. Taigi, „Plūduriuojančio kambario“ (šviesaus išorėje, tamsaus viduje) iliuzija įkūnija B. Nauman

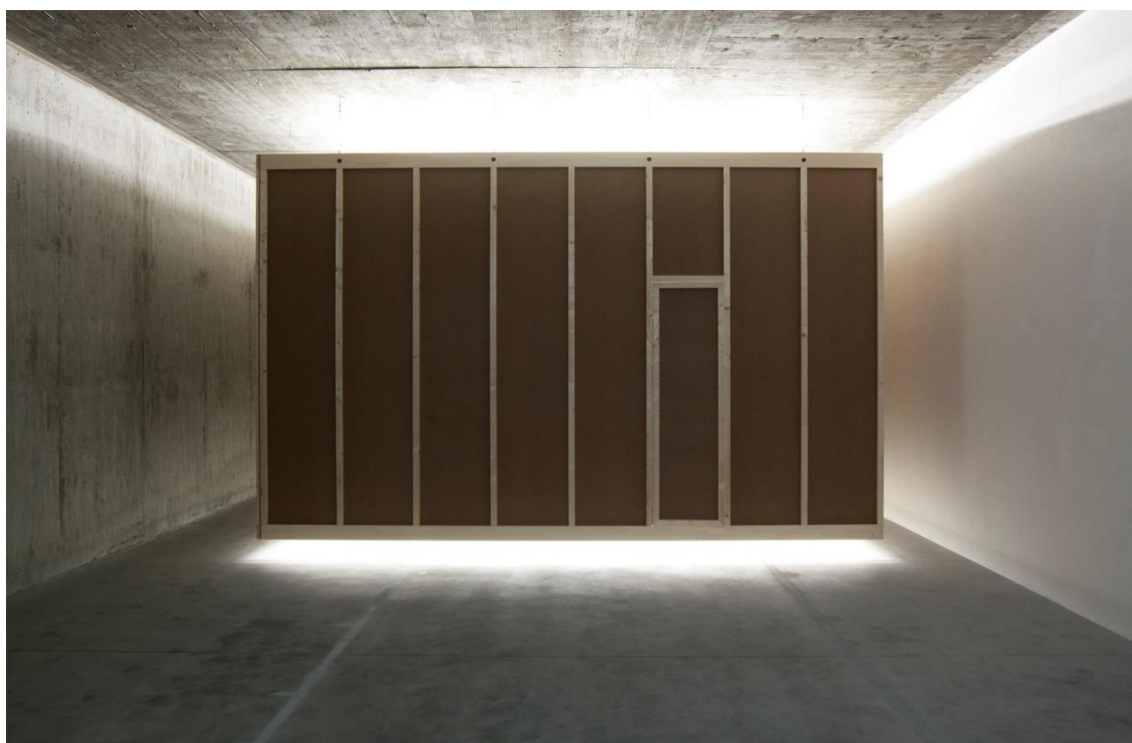
įsitikinimą, kad tiek vidus, tiek išorė lemia fizinės, fiziologinės bei psichologinės reakcijas į juntamą objektą.

8 pav. Instaliacijos „Plūduriuojantis kambarys“ eskizas.
Aut.: B. Nauman, 1972 m.

9 pav. B. Nauman instaliacijos „Plūduriuojantis kambarys“ vidinė erdvė. Nuotr. aut.: Jürgen Buchinger

10 pav. B. Nauman instaliacijos „Plūduriuojantis kambarys“ išorinė erdvė. Nuotr. aut.: Jürgen Buchinger

2.5.3 Lytėjimo joslės ir medžiagiškumo įtaka objekto suvokimui

Lytėjimo joslė formuoja glaudžią sąsają tarp taktilinio ir vizualinio pojūčių. Kontaktiniu būdu analizuojant objektus galima apspręsti ir susidaryti trimatį tiriamojo lauko vaizdą. J. Pallasmaa nurodo, kad objektų tyrinėjimas taktiliniu būdu leidžia geriau įvertinti jų plotmės bei gylio parametrą. Nors regėjimo

juslė parodo tai, ką lytėjimo pojūtis nusako, toks objekto savybių, kaip tekstūros, temperatūros, konsistencijos vertinimas aiškiai apibrėžia tiriamo objekto dydį ir paskirtį.

J. Pallasmaa nuomone, architektūros objektų medžiagiškumas taip pat turi įtakos aplinkos objektų suvokimui ir vertinimui. Reikšdamas kritiką dėl šiuolaikiniuose pastatuose naudojamų statybinių bei apdailos medžiagų – stiklo, plieno, plastiko, kurios sukuria nesenstančio objekto įvaizdį bei ignoruoja natūralų jo gyvavimo ciklą, skatina atsigręžti į konkrečiam laikmečiui ir architektūriniam stiliui būdingus bruožus. Natūralių apdailos medžiagų būvis leidžia apspręsti architektūrinio objekto stovį, įvertinti per laiką atsiradusius pokyčius. Taip pat natūralios apdailos medžiagos jusliniu aspektu gali suteikti daugiau informacijos akliesiems ar silpnaregiams. Autorius pabrėžia, kad architektūros objektų medžiagiškumas turi įtakos taktilinėms, akustinėms, tekstūrinėms, šviesotamsos ir aromatinėms erdvės savybėms, kurios yra betarpiškai susijusios su jusline patirtimi.

2.6 Apibendrinimas

Remiantis analizuotais literatūros šaltiniais, patirtinės architektūros tema yra nagrinėjama įvairiais aspektais – teoriniais, filosofiniais, praktiniais, kuriant meno kūrinius bei instaliacijas. Šaltiniuose aprašomas patirtinės erdvės reiškiny, juslinių pojūčių įtaka aplinkos suvokimui, aiškinama vaizduotės ir sąmonės sąveika. Kasdieniame žmogaus gyvenime regimosios tikrovės svarba turi glaudžias sąsajas su vizualine kultūra, regimoji juslė tapo labiausiai išlavinta, todėl kiti jusliniai pojūčiai ilginiui silpsta. Patirtinė architektūra gali tapti architektūroje taikomų meninės raiškos priemonių poveikio trūkumo sprendimo būdu projektuojant šiuolaikinius architektūros objektus ir juos supančias erdves. Nagrinėjant gebėjimo įsivaizduoti būdus ir sąlygas, prieita išvados, kad juslės atsiskleidžia erdvėje, todėl šiam procesui reikalingas erdvės laukas. Pojūčiai pasireiškia per sąsajas, ryšius, kontrastus, stebėtojo refleksiją su supančia aplinka erdvėje. Taigi, patirtiniam suvokimui svarbus nuolatinis judėjimas aplinkoje bei visapusiškas juslių lavinimas.

Įvertinus teorinį pagrindą, atskleidus patirtinės architektūros sampratą, nurodomos gairės tolimesnei analogų studijai, tyrimams vietoje, eksperimentinei ir projektinei daliai.

3. ANALOGŲ STUDIJA

3.1 Analogų parinkimo ir vertinimo kriterijai

Analogų studijai atlikti yra parenkami penki visuomeninės paskirties patirtinės architektūros objektai pagal šiuos kriterijus:

- Parenkami visuomeninės paskirties statiniai, atitinkantys mokslo ir kultūros objektų tipologiją: edukacinis centras, galerija, muziejus;
- Analizuojamas objektas gali būti architektūrinė koncepcija, architektūrinio konkurso pasiūlymas, instaliacija, eksperimentas, naujos statybos arba rekonstruotas pastatas;
- Objekto vieta mieste gali priklausyti šioms urbanizuotoms teritorijoms: senamiesčiui, miesto centrinei daliai ir rajonui (pacentriui);
- Objekto dydis turėtų būti ne mažesnis nei 1000 m²;
- Objektas turi būti dažnai lankomas įvairių amžiaus grupių, judumo / negalios lankytojų;
- Analizuojamas objektas turi būti lengvai pasiekiamas pėsčiomis, viešuoju transportu, automobiliu ar kitomis susisiekimo priemonėmis;
- Objektas turi tenkinti architektūros tektoniškumo sąlygas – turi turėti aiškiai suvokiamas, statinio meninį sprendimą atspindinčias, naudojamų statybos produktų, konstrukcijos ir formos, priklausomybę bei reikšmę;
- Statinio vidaus struktūra turi pasižymėti unikalumu, išraiškinga erdvine sistema bei tūrine kompozicija.

Taigi, atsižvelgus į šiuos aspektus, analogų studijos dalyje yra analizuojamie šie patirtinės architektūros objektai:

1. **Aklųjų ir silpnaregių centras** (Center for the Blind and Visually Impaired), Meksiko miestas, Meksika, 2001 metai. Projekto autorius: Taller de Arquitectura – Mauricio Rocha
2. **Aklųjų ir silpnaregių ugdymo centras** (Blind and Visually Impaired Edutainment Center), Khilda miestas, Jordanija, 2017 metai. Projekto autorius: Amani Salah Muhammad
3. **Hazelvudo specialioji mokykla** (Hazelwood School), Glazgo miestas, Škotija, Jungtinė Karalystė, 2007 metai. Projekto autorius: Alan Dunlop Architect Limited
4. **„Vantablack“ Paviljonas** (Hyundai „Vantablack“ Pavilion at the Winter Olympics), PeyongChang miestas, Pietų Korėja, 2018 metai. Projekto autorius: Asif Khan
5. **Žydų muziejus Berlyne** (Jewish Museum Berlin), Berlynas, Vokietija, 2001 metai. Projekto autorius: Studio Libeskind – Daniel Libeskind

Analogų studijos analizės objektai yra vertinami pagal šiuos pagrindinius vertinimo kriterijus:

- **Socialinius** – objekto paskirties ir socialinės svarbos;
- **Urbanistinius** – objekto vietos urbanistiniame kontekste ir ryšio su aplinka pobūdžio;
- **Architektūrinius** – objekto funkcinio, meninio ir materialinės struktūros sprendimų.

4.1.1 Aklųjų ir silpnaregių centras

(Center for the Blind and Visually Impaired)

Objekto pavadinimas:	Aklųjų ir silpnaregių centras (Center for the Blind and Visually Impaired)
Objekto autorius:	Taller de Arquitectura – Mauricio Rocha
Vieta:	Meksiko miestas, Meksika
Objekto paskirtis:	Edukacinis centras
Plotas:	8500.0 m²
Realizavimo metai:	2001
Nuotraukų autorius:	Luis Gordo

Socialiniai aspektai

- **Objekto paskirtis** – Edukacinis centras

Socialinė svarba (reikšmingumas) – Aklujų ir silpnaregių centras Meksiko mieste buvo įkurtas vietinės valdžios iniciatyva, siekiant pradėti teikti socialines paslaugas vienai iš socialiai pažeidžiamiausių ir labiausiai apgyvendintų miesto teritorijų. Remiantis statistiniais duomenimis – Iztapalapa yra didžiausias regos negalią turintis rajonas Meksikos sostinėje.

11 pav. Pastato fotofiksacija. Nuotr. aut.: L. Gordoa

Urbanistiniai aspektai

- **Objekto vieta urbanistiniame kontekste (funkcinės organizacijos aspektas)** – Aklujų ir silpnaregių centras projektuojamas urbanizuotoje Meksiko miesto teritorijoje.
- **Objekto ryšio su aplinka pobūdis (kompozicinės organizacijos aspektas)** visas kompleksas, kurio plotas 14 000 m², yra išsidėstęs kampiniame sklype, besiribojančiame su dviem prospektais. Kompleksą iš visų pusių juosia aklina siena, atliekanti akustinio barjero funkciją, taip pat šis elementas yra ir atraminė laikanti siena, sauganti nuo iš kaimyninių sklypų suvežto ir supilto grunto nučiuožimo. Komplekso eksterjeras yra abstraktus, priešingai, nei vidinis ribojančios sienos fasadas, varijuojantis savo forma, aukščiu bei orientacija, taip sukurdamas įvairaus dydžio kiemo erdves.

12 pav. Pastato fotofiksacija. Kompleksą nuo aplinkinės teritorijos skirianti siena. Nuotr. aut.: L. Gordoa

13 pav. Pastato fotofiksacija. Nuotr. Aut.: L. Gordoa

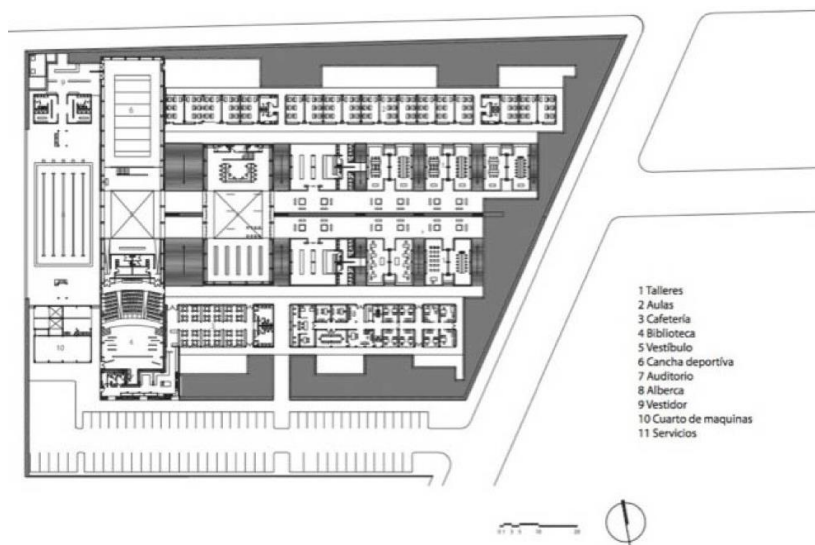
Architektūriniai aspektai

- **Objekto funkcinis sprendimas**

- **Generalinis planas** – Kompleksas išdėstytas sklype numatant pagrindinį patekimą pietinėje pastato pusėje. Sklype numatyti atskiri skirtingų funkcijų pastatai, tarp jų formuojami praėjimai. Komplekso

viduryje yra įrengtas vandens drenažas, gausu skirtingų medžiagų ir formų taktilinių, nukreipiamųjų grindinio dangų. Komplexo teritorijoje dominuoja pavieniai želdiniai.

- **Pastato plano struktūra (zonavimas, ryšiai, srautai ir kt.)** – Komplexo išdėstymas gali būti suvokiamas kaip eilė funkcinų sluoksnių, kurie tolygiai pasiskirsto lygiagrečiomis juostomis nuo pagrindinio įėjimo. Pirmasis sluoksnis apima pastatą, kuriame yra suplanuotos administracinės patalpos, kavinė bei ūkinė zona. Antrąjį sluoksnį sudaro dvi lygiagrečios pastatų linijos, išdėstytos simetriškai pagrindinės aikštės. Šiuose pastatuose yra sandėlis, garso ir lytėjimo galerija („tifloteca-sonoteca“) bei penkios dailės studijos ir amatų dirbtuvės. Trečiajame sluoksnyje yra mokymosi klasės, orientuotos į sodus ir privačiausius kiemus. Statmenai įėjimui, dvigubo aukščio turį sluoksnis talpina biblioteką, gimnazijos auditoriją ir baseiną.

14 pav. Pirmo aukšto planas. Aut.: Taller de Arquitectura – Mauricio Rocha

- Objekto meninis sprendimas

- **Kompozicinio sprendimo ypatumai** – Pastatai yra stačiakampės prizmės formos bei sudaryti iš betoninių rėmų ir plokščių stogų. Kiekviena pastatų grupė apima skirtingus erdvinius ir struktūrinius ryšius, todėl bet kuri erdvė tampa atpažįstama lankytojų ir skiriasi savo dydžiu, šviesos intensyvumu, medžiagiškumu: naudojamas betonas, plytų mūras plienas ir stiklas.

- **Stiliniai ypatumai** – Projektuojamo pastato forma yra minimalistinė, monumentali, vyrauja paprastos formos ir medžiagos.

- **Semantiškumo, psichologinio veikimo aspektai, kita** – Šis aklujų ir silpnaregių centras sustiprina erdvės suvokimą, pasitelkiant penkis pojūčius ir veikia kaip juslinis ir informacijos šaltinis. Per aikštės centrą eina vandens kanalas, o vandens tėkmės sukiamas garsas nukreipia lankytojų judėjimo trajektoriją komplekse. Betoninių sienų paviršiuje (rankos aukštyje) esančios horizontalios ir vertikalios linijos žymi taktilinius ženklus, leidžiančius identifikuoti bei atpažinti kiekvieną pastatą. Perimetriniuose soduose

augantys šešių rūšių kvapnieji augalai ir gėlės veikia kaip pastovūs jutikliai, padedantys lankytojams orientuotis komplekso viduje.

Taigi, šiame projekte daug dėmesio skiriama visų objektą ir jo vietą apibūdinančių elementų integravimui, tokių kaip vyraujantis klimatas, topografija, šviesa, lytėjimo pojūtis, statybos būdas. Taip pat į projekto rengimo procesą yra įtraukiamas kultūrinis kontekstas. Komplekse jautriai perteikiami atitinkami jusliniai dirgikliai: skirtingas apšviestumo lygis, šilumos pojūtis ir oro judėjimas, kvapai, įvairūs garsai, kuriuos sukelia skirtingos medžiagos, atitinkama grindų danga bei taktilinis grindinio paviršius, sužadinantis komplekso lankytojų pojūčius.

- Objekto materialinė struktūra

- **Medžiaginis – konstrukcinis sprendimas (pastato konstruktyvinė sistema, pagrindinės statybinės ir apdailos medžiagos)** – Pastato konstruktyvinė sistema – laikančių kolonų tinklas. Naudojamos natūralios statybinės ir apdailos medžiagos: betonas, akmuo, plytų mūras, stiklas.
- **Inžinerinis – techninis aprūpinimas (įtakos architektūrinei kompozicijai aspektu)** – Inžinerinis – techninis pastato aprūpinimas numatomas prisijungiant prie centralizuotų miesto tinklų.

15 pav. Pastato fotofiksacija. Taktiliniai sienų ir vedantieji grindinio paviršiai. Nuotr. Aut.: L. Gordoa

4.1.2 Aklųjų ir silpnaregių ugdymo centras

(Blind and Visually Impaired Edutainment Center)

Objekto pavadinimas:	Aklųjų ir silpnaregių ugdymo centras (Blind and visually impaired edutainment center)
Objekto autorius:	Amani Salah Muhammad
Darbo vadovas:	Yasser Abuhashem
Projekto etapas:	Konkursas (Through The Light)
Vieta:	Jordanija
Objekto paskirtis:	Edukacinis centras
Plotas:	6 000.0 m²
Projektavimo metai:	2017

Socialiniai aspektai

- **Objekto paskirtis** – Edukacinis centras
- **Socialinė svarba (reikšmingumas)** –

Analizuojamas konkurso „Through the light“ Tarptautinės Architektų bendruomenės sprendimu išrinktas geriausias 2017 metų projektas, - Edukacinis centras, skirtas regėjimo negalią turintiems žmonėms.

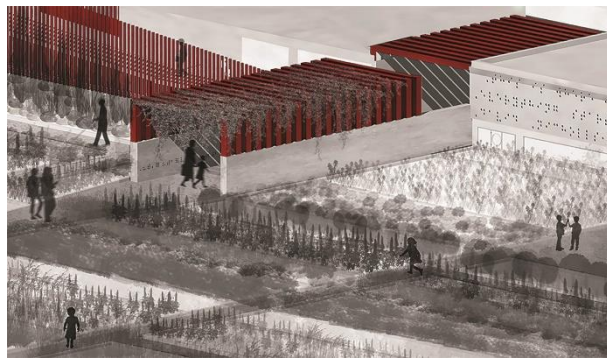
Projekto autorius, Amani Salah Muhammad, remdamasis Pasaulio Sveikatos Organizacijos (*World Health Organization*) statistiniais duomenimis,

nurodančiais, apytikslį regėjimo negalią turinčių žmonių skaičių pasaulyje bei tokių žmonių pasiskirstymą Rytų Viduržemio regione ir jo gimtojoje šalyje – Jordanijoje – išvelgė regėjimo negalios svarbą ir aktualumą visuomenėje. Žmogaus sukurta supanti aplinka yra viena reikšmingiausių veiksnių, turinčių įtakos neįgaliųjų atskirties visuomenėje didėjimui. Taigi, įvertinus šiuos aspektus, pastebėta, kad Jordanijoje yra tik dvi mokyklos specialių poreikių turintiems žmonėms su regėjimo negalia (Amane ir Irbid miestuose), šalyje trūksta šių žmonių poreikiams pritaiktų erdvių, reabilitacijos, švietimo ir laisvalaikio centrų. Todėl nuspręsta sukurti tokį pastatą, kuris savo struktūra būtų paprastas, intuityvus, saugus ir funkciškai pritaikytas žmonėms, turintiems regėjimo negalią.

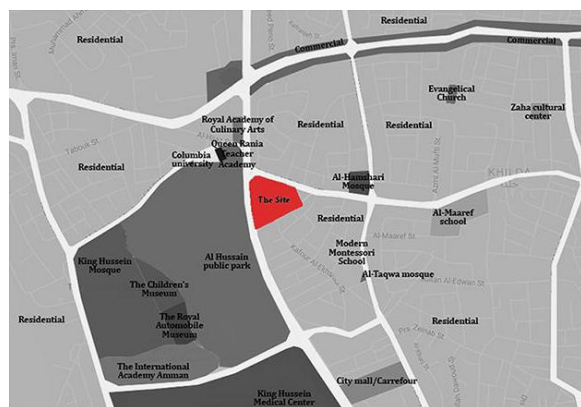
Šis ugdymo centras kartu yra atviras plačiai visuomenei, žmonių su regėjimo negalia šeimos nariams ir visai bendruomenei. Taip yra kuriamas empatiškas požiūris į neįgaliuosius, jų poreikius, skatinamas ir stiprinamas jų savarankiškumo pojūtis ir galimybė socializuotis.

Urbanistiniai aspektai

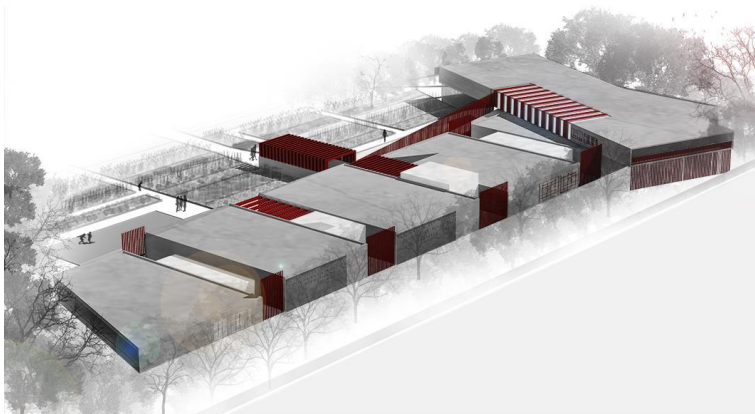
Objekto vieta urbanistiniame kontekste (funkcinės organizacijos aspektas) – Aklujų ir silpnaregių ugdymo centras projektuojamas šiaurės – vakarų Jordanijoje esančiame Khilda mieste. Sklypo teritoriją abipus riboja pagrindinės gatvės, vakarinėje dalyje yra išikūres Al Hussein viešas parkas. Aplink projektuojamą sklypą miesto infrastruktūra yra gerai išvystyta, teritorija lengvai pasiekama viešoju transportu ar kitomis susisiekimo priemonėmis. Taigi, tinkamai pasirinkta sklypo vieta užtikrina gerą lankytojų srautų patekimą bei privažiavimus į projektuojamo centro teritoriją.

16 pav. Pastato aksonometrinis vaizdas. Aut.: Amani Salah Muhammad

17 pav. Projektuojamo objekto sklypo vieta mieste. Aut.: Amani Salah Muhammad

18 pav. Aksonometrinis pastato vaizdas. Aut.: Amani Salah Muhammad

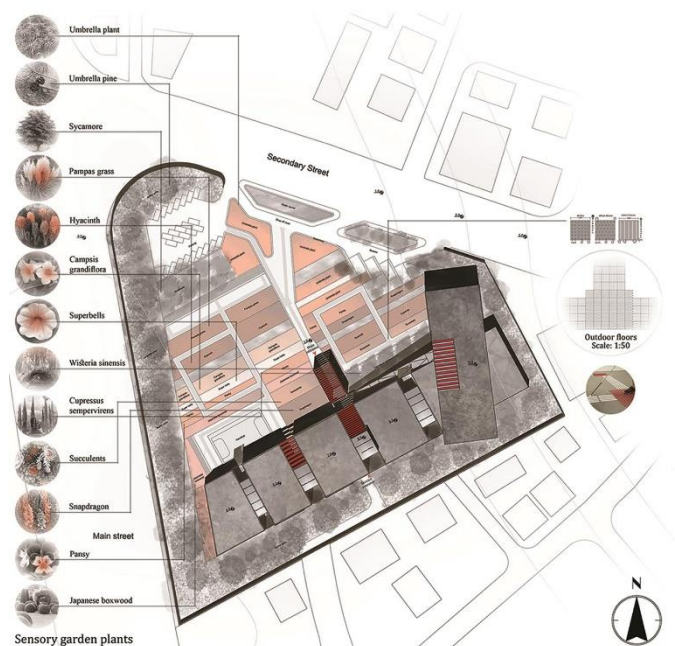
• **Objekto ryšio su aplinka pobūdis (kompozicinės organizacijos aspektas)** – Projektuojamas objektas darniai įsilieja į esamą aplinką ir susiformavusį miesto kontekstą. Pastato tūris suformuoja pagrindinių gatvių sankryžą ir išlaiko rajone vyraujančią laisvo planavimo užstatymą.

Architektūriniai aspektai

- **Objekto funkcinis sprendimas** – Aklujų ir silpnaregių ugdymo centras yra projektuojamas dviejų antžeminių aukštų su techninėmis patalpomis rūsyje. Projektuojamame objekte išskiriamos šios funkcinės zonos: aktyvi, edukacinė, terapinė, ūkinė (pagalbinė). Taip stengiamasi sukurti akliesiems ir silpnaregiams

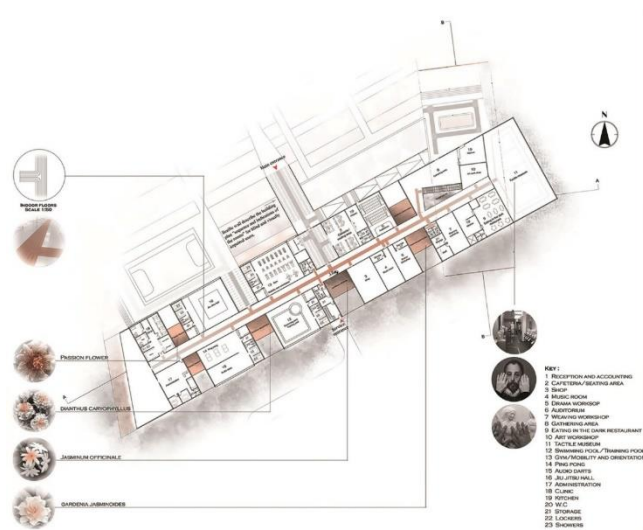
pritaikytas išorines ir vidines pastato erdves, kuriose būtų integruotas jų saugumą užtikrinantis dizainas bei sukuriama pojūčius lavinanti aplinka.

Generalinis planas – Pagrindinis patekimas į pastatą organizuojamas šiaurinėje sklypo dalyje. Sklype įrengti nukreipiamieji ženklai ir taktiliniai grindų paviršiai, padedantys žmonėms su regėjimo negalia orientuotis ir judėti sklype. Projektuojamo pastato kiemas gausiai apsodintas įvairiais želdiniais, sodais, kurie atlieka ne tik estetinę kraštovaizdžio funkciją, bet kartu yra ir mokymo priemonė, skirta lankytojų edukaciniams užsiėmimams bei pojūčių lavinimui.

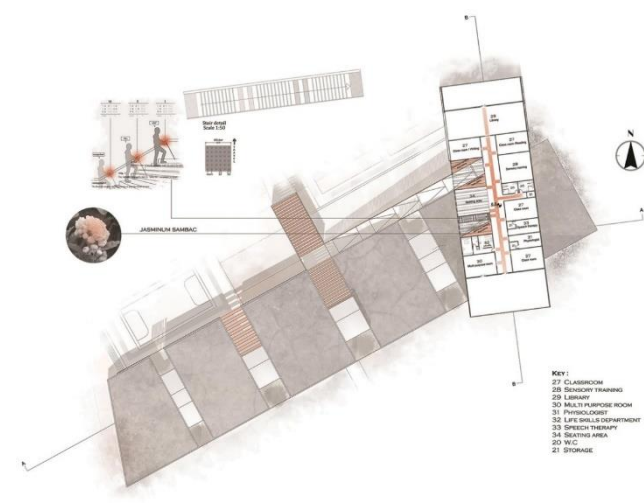

19 pav. Sklypo planas. Aut.: Amani Salah Muhammad

• **Pastato plano struktūra (zonavimas, ryšiai, srautai ir kt.)** – Pirmame pastato aukšte projektuojamos administracinės paskirties patalpos, amatų dirbtuvės, meno užsiėmimų bei muzikos studijos, auditorijos, liečiamų ekspozicijų erdvės, maitinimo zona, sporto salės ir kitos pagalbinės patalpos. Antrame aukšte – išdėstytos klasės, biblioteka, terapijų kabinetai. Pagrindiniai lankytojų judėjimo pastate srautai atskirti nuo aptarnavimo zonos, taigi, užtikrinamas žmonių su regėjimo negalia saugumas ir netrukdomas judėjimas tiek pastato viduje, tiek išorėje.

20 pav. Pirmo aukšto planas. Aut.: Amani Salah Muhammad

21 pav. Antro aukšto planas. Aut.: Amani Salah Muhammad

- **Objekto meninis sprendimas** – Projektuojamo aklųjų ir silpnaregių edukacinio centro meninė idėja apima tūrinių formų tarpusavio sąveiką, jungiančiuosius elementus, žmogaus jusles veikiančius dirgiklius (paviršius, kvapus, garsus).

• **Kompozicinio sprendimo ypatumai** – Pastato forma yra sudaryta iš paprastų stačiakampių prizmių, kurios savo dydžiu ir proporcija yra artimos viena kitai. Šie stačiakampiai elementai sklype išdėstomi seka, o tarp jų – tarpuose sukuriamos jungtys tarp funkcinių zonų. Skirtingi elementai simbolizuoja atskiras pastato funkcijas, jų atpažinimui naudojami jusles veikiantys elementai: interjero medžiagiškumas, taktiliniai paviršiai, aukščių skirtumai, apšvietimas, kvapai ir garsai. Šie dirgikliai leidžia lengviau atpažinti erdves bei orientuotis viso pastato teritorijoje.

• **Stiliniai ypatumai** – Projektuojamo pastato forma yra minimalistinė, monumentali, vyrauja paprastos formos ir medžiagos – betonas, medis, stiklas. Pastato jungčių vietose, funkcinių zonų skirtumui pabrėžti naudojami Pergolos elementai, kurie šiems tarpams suteikia vientiso perėjimo išpūdį.

• **Semantiškumo, psichologinio veikimo aspektai, kita** – Pastato interjere ir eksterjere naudojami sprendiniai stimuliuoja penkis žmogaus pojūčius: lytėjimą, garsą, regėjimą, kvapą, skonį. Šios jausmų yra stimuliuojamos įvairių pastate esančių elementų dėka ir leidžia geriau įsisavinti informaciją, suvokti aplinką, lavinti gebėjimus. Informacijai perteikti kartu yra naudojamas ir Brailio raštas.

22 pav. Projektuojamo objekto interjero vizualizacija. Aut.: Amani Salah Muhammad

- **Objekto materialinė struktūra** – Šiame projekto etape pateikiami konstrukciniai, inžineriniai ir apdailos sprendiniai yra preliminarūs arba menami.

- **Medžiaginis – konstrukcinis sprendimas (pastato konstruktyvinė sistema, pagrindinės statybinės ir apdailos medžiagos)** – Projektuojamamo pastato konstruktyvinis sprendimas – laikančio kontūro sistema, kurią sudaro išorinės sienos ir perdangos. Numatomos šios pagrindinės statybinės ir apdailos medžiagos: betonas, medis, stiklas.

- **Inžinerinis – techninis aprūpinimas (įtakos architektūrinei kompozicijai aspektu)** – Inžinerinis – techninis pastato aprūpinimas numatomas prisijungiant prie centralizuotų miesto tinklų. Inovatyvūs energinio aprūpinimo sprendiniai šioje projekto stadijoje nėra numatyti.

4.1.3 Hazelvudo specialioji mokykla

(Hazelwood School)

Objekto pavadinimas:	Hazelvudo specialioji mokykla (Hazelwood School)
Objekto autorius:	Alan Dunlop Architect Limited
Vieta:	Glazgo miestas, Škotija, Jungtinė Karalystė
Objekto paskirtis:	Mokykla
Plotas:	4500.0 m²
Realizavimo metai:	2007
Nuotraukų autorius:	Alan Dunlop Architect

Socialiniai aspektai

- **Objekto paskirtis** – Hazelvudo specialioji valstybinė mokykla Glazge yra skirta 2 – 19 metų vaikams, turintiems kompleksinį sensorinės sistemos sutrikimą bei specialiuosius poreikius.

- **Socialinė svarba (reikšmingumas)** – Mokykloje mokosi 54 kompleksinę negalią turintys mokiniai, kiekvienas iš jų turi du ar daugiau iš šių sutrikimų: ūminį regos, klausos, judėjimo ar sensorinį (pažinimo) sutrikimą. Šioje

23 pav. Pastato fotografacija iš viršaus. Nuotr. Aut.: Alan Dunlop Architect

įstaigoje mokiniai yra supažindinami su aplinkiniu pasauliu, lavinami jų gebėjimai orientotis, judėti erdvėje, ugdomas savarankiškumas. Šis pastatas suprojektuotas taip, kad esama aplinka veiktų kaip jusles stimuliuojantis veiksnys. Taigi, regėjimo negalią turintys vaikai erdvę gali lengviau suvokti bei pažinti per pojūčius.

Urbanistiniai aspektai

- **Objekto vieta urbanistiniame kontekste (funkcinės organizacijos aspektas)** – Hazelvudo mokykla yra pastatyta parko teritorijoje, atskiroje pastatų apsaugos zonoje pietinėje Glazgo miesto dalyje.
- **Objekto ryšio su aplinka pobūdis (kompozicinės organizacijos aspektas)** – Pastatas darniai įsilieja į esamą aplinką, aplink sukurdamas patrauklias erdves, skirtas laisvalaikiui, poilsiui, edukacijai. Ši gamtinė miesto teritorija ribojasi su laisvo planavimo užstatymo kvartalu.

24 pav. Pastato fotofiksacija. Nuotr. Aut.: Alan Dunlop Architect

Architektūriniai aspektai

- **Objekto funkcinis sprendimas** – Visame pastate yra telkiama pagrindinė mokymo funkcija.
- **Generalinis planas** – Mokyklos pastatas yra išdėstytas sklypo viduryje, atsitveriant nuo sklypą ribojančių gatvių bei aplinkinių pastatų. Lauko aikštelėse gausu žaidimų, edukacinių erdvių.
- **Pastato plano struktūra (zonavimas, ryšiai, srautai ir kt.)** – Pastatas yra suprojektuotas vieno aukšto, pagrindinis įėjimas orientuotas šiaurinėje pastato pusėje. Funkcinę schemą daugiausiai sudaro mokymosi klasės bei pagalbinės patalpos, judėjimas pastato viduje vyksta pagrindiniu koridoriumi dviem kryptimis.
- **Objekto meninis sprendimas** – Projekte siekiama panaikinti bet kokią institucinės įstaigos pojūtį, vengta projektuoti įprasto mokymo įstaigų interjerą, buvo ieškoma naujos tokiai socialinei grupei pritaikytos pastato koncepcijos. Pastate didelę reikšmę turi net menkiausi architektūros elementai, kurie yra panaudojami kaip mokymosi priemonė. Lengva orientacija pastato viduje ir intuityvus judėjimas erdvėse yra laikomi pagrindiniais šio pastato projektavimo principais. Todėl atsisakyta ilgų tamsių koridorių, panaudojant natūralius šviesos šaltinius, garsinius ir liečiamus elementus. Mokyklos koridoriai tapo lyg

geležinkelio bėgiai, nukreipiantys judėjimo srautus tinkama kryptimi, o sienos – juslių žemėlapiais, kartu atliekančiais ir pastato laikančių konstrukcinių elementų funkciją.

25 pav. Pastato planas. Aut.: Alan Dunlop Architect

• **Kompozicinio sprendimo ypatumai** – Hazelvudo mokykloje esančios klasės yra suplanuotos šiaurinėje pastato pusėje, iš kurios atsiveria vaizdas į žaidimų erdves. Pastato forma sklype išdėstyta taip, kad savo tūriu apjuostų esančius želdinius bei medžius, taip sukurdamą eilę sodų, skirtų juslinio suvokimo lavinimui. Taip pat didžioji dalis vitrinų ir langų yra suprojektuoti šiaurinėje pastato pusėje, kad dienos šviesa maksimaliai prasiskverbtų į klases ir visas erdves, taip užtikrinant tolygų šviesos paskirstymą.

• **Stiliniai ypatumai** – Pastato architektūra – moderni, minimalistinė, lenktos besitęsiančios formos, susidedančios iš dviejų lenktų tūrių, tarpusavyje sujungtų koridoriumi.

• **Semantiškumo, psichologinio veikimo aspektai, kita** – Mokyklos koridorių sienos yra plakiruotos kamštine medžiaga, pasižyminčia šiluma ir liečiamu paviršiumi. Taip nusakoma bei žymima mokinių buvimo vieta. Šie bareljefiniai paviršiai leidžia lengvai orientuotis tarp skirtingų pastato dalių, o visi elementai, veikiantys juslinį suvokimą, kartu veikia kaip aplinka, skatinanti vaizduotę.

26 pav. Mokyklos koridorius su liečiamais nukreipiančiais sienų paviršiais. Nuotr. Aut.: Alan Dunlop Architect

27 pav. Valgyklos erdvė. Nuotr. Aut.: Alan Dunlop Architect

- **Objekto materialinė struktūra** – Hazelvudo mokyklos pastate daugiausiai naudojamos natūralios statybinės medžiagos: medis, akmuo.

- **Medžiaginis – konstrukcinis sprendimas (pastato konstruktyvinė sistema, pagrindinės statybinės ir apdailos medžiagos)** – Pastato konstruktyvinė sistema – karkasinė, laikantys elementai – medinių kolonų tinklas. Fasado apdailai naudojama impregnuota mediena ir akmuo, stogai – iš skardinių lakštų, langai ir vitrinos – stikliniai. Interjero apdailai naudojama kamštinė medžiaga sienoms, vinilinė danga – grindims.

- **Inžinerinis – techninis aprūpinimas (įtakos architektūrinei kompozicijai aspektu)** – Inžinerinis – techninis pastato aprūpinimas numatomas prisijungiant prie centralizuotų miesto tinklų.

4.1.4 „Vantablack“ Paviljonas

(Hyundai „Vantablack“ Pavilion at the Winter Olympics)

Objekto pavadinimas:	„Vantablack“ Paviljonas
Objekto autorius:	(Hyundai „Vantablack“ Pavilion at the Winter Olympics) Asif Khan
Vieta:	PyeongChang, Pietų Korėja
Objekto paskirtis:	Paviljonas
Plotas:	1225.0 m²
Realizavimo metai:	2018
Nuotraukų autoriai:	Luke Hayes, Laurian Ghinitoiu, Kyungsub Shin

Socialiniai aspektai

- **Objekto paskirtis** – Paviljonas

- **Socialinė svarba (reikšmingumas)** – „Vantablack“ Paviljonas PyeongChang mieste Pietų Korėjoje yra tamsiausias pastatas pasaulyje, kurį suprojektavo architektas Asifas Khanas „Hyundai“ kompanijos ekspozicijai žiemos Olimpinėse žaidynėse.

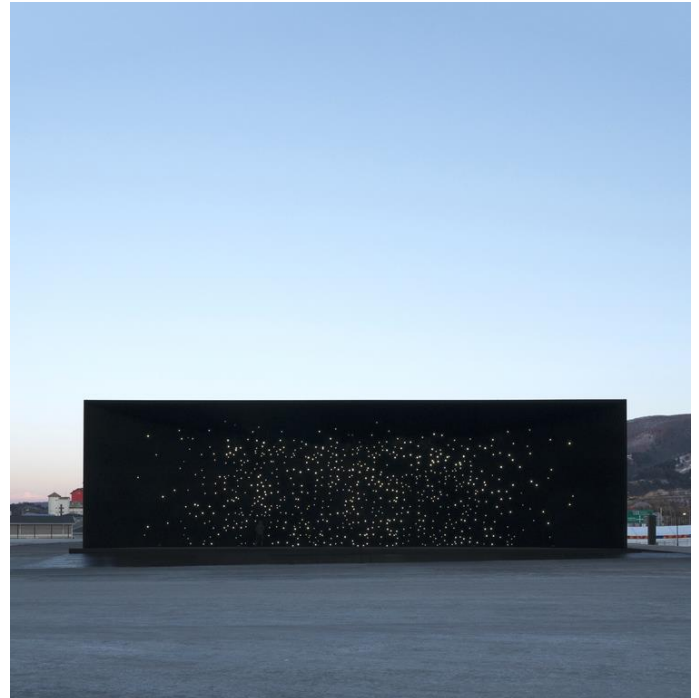
„Hyundai“ kompanija, kaip viena iš 2018 metais vykusių žiemos Olimpinių žaidynių rėmėjų, bendradarbiaudama kartu su britų architektu Asifu Khanu, siekė perteikti savo prekinio ženklo viziją žaidynių lankytojams ir įkūnyti ją fiziniėje erdvėje. Svarbiausias tikslas buvo sukurti tokį pastatą, kuriuo būtų išreikšta ir perteikta kompanijos sukaupta patirtis, žinios ir inovatyvūs technologiniai sprendimai, neeksponuojant jame jokių bendrovės gaminamų produktų. Nors šiandieniniame pasaulyje beveik viskas

yra skaitmenizuota, projekto autoriaus teigimu, žmogaus jusliniuose potyriuose slypi kur kas didesnė jėga ir energija.

Urbanistiniai aspektai

• **Objekto vieta urbanistiniame kontekste (funkcinės organizacijos aspektas)** – „Ventablack“ Paviljonas yra pastatytas šalia Olimpinių žaidynių miestelio parke esančio PjongČango Olimpinio stadiono.

Objekto ryšio su aplinka pobūdis (kompozicinės organizacijos aspektas) – Paviljonas darniai įsilieja į aplinką, bendrame kontekste savo forma ir medžiagiškumu kontrastuoja su gretimu užstatymu ir pagrindiniu Olimpiniu stadionu, tačiau jo neužgožia – priešingai, yra suvokiamas kaip svarbus papildantis elementas ir Olimpinio miestelio dalis.

28 pav. Paviljono fotofiksacija.

Nuotr. Aut.: L. Hayes, L. Ghinitoiu, K. Shin

Architektūriniai aspektai

- **Objekto funkcinis sprendimas** - Išpūdingas „Ventablack VBx2“ fasadas gaubia eilę spindinčių, žaismingų instaliacijų, esančių paviljono viduje. Jame yra suprojektuoti 5 kambariai, reprezentuojantys

29 pav. Paviljono fotofiksacija.

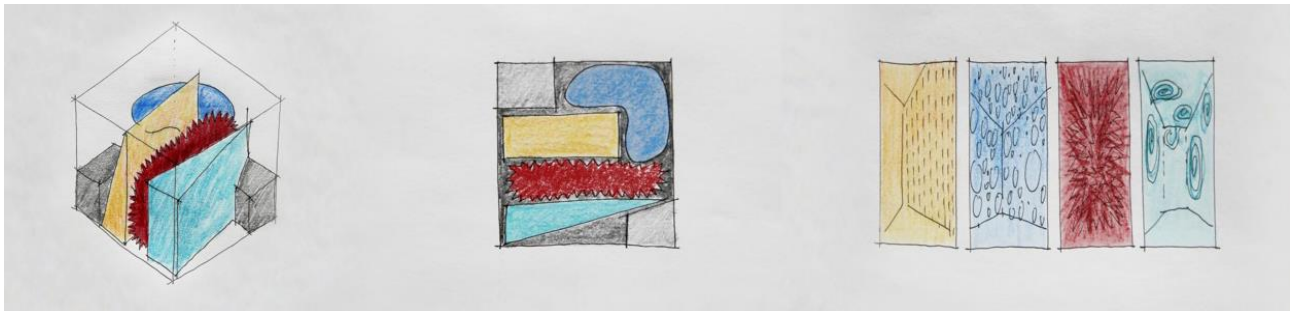
Nuotr. Aut.: L. Hayes, L. Ghinitoiu, K. Shin

vandenilio kuro gavybos ir panaudojimo būdus: ekspozicijose vaizduojamas vanduo, saulės energija, elektrolizės metodas, vandenilio energijos panaudojimas bei vandens ciklas. Taigi, šios penkios ekspozicijos atveria galimybę per juslinį suvokimą pažinti erdvę kaip vientisą terpę, kurioje atskleidžiamas gamtos elemento – vandenilio – natūralaus būvio ir panaudojimo procesas.

30 pav. Paviljono fasado fotofiksacija. Nuotr. Aut.: L. Hayes, L. Ghinitoiu, K. Shin

- **Generalinis planas** – Paviljonas pastatytas Olimpinio miestelio teritorijoje. Aplinkoje jis yra įkomponuotas kaip savarankiškas objektas. Aplink Paviljoną yra įrengta grindinio danga, želdinių ir kitų landšafto elementų nėra.
- **Pastato plano struktūra (zonavimas, ryšiai, srautai ir kt.)** – Paviljonas yra suprojektuotas vieno aukšto, jame lankytojų judėjimas organizuojamas viena kryptimi, pereinant iš vienos ekspozicijos erdvės į kitą. Kiekvienas ekspozicijos kambarys turi tik vieną jungtį su sekančia parodomąja erdve t.y. lankytojo dėmesys koncentruojamas vienoje vietoje ir yra nukreipiamas į kitą, nepaliekant galimybės pakeisti šių ekspozicinių erdvių eiliškumo. Taip pat yra suprojektuotos Paviljono aptarnavimui skirtos techninės ir pagalbinės sandėliavimo patalpos. Ši ūkinė zona yra atskirta nuo lankytojams skirtų ekspozicijų erdvių.

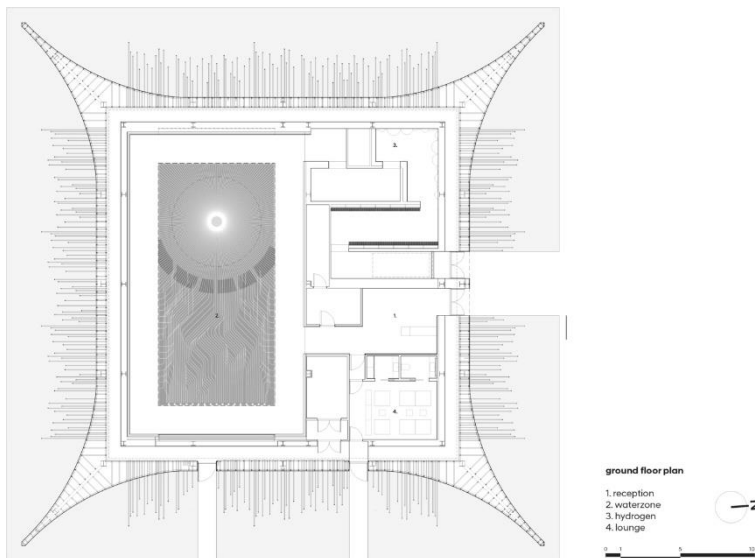
31 pav. Paviljono koncepcijos eskizas. Aut.: Asif Khan

32 pav. Paviljono ekspozicijų išdėstymo schema. Aut.: Asif Khan

- **Objekto meninis sprendimas** – „Vantablack“ Paviljono architektūrinė idėja įkūnija Didžiojo sprogimo ir vandenilio atomo atsiradimo akimirką. Meninei raiškai yra naudojamos specialios apdailos medžiagos ir inovatyvūs technologiniai sprendiniai, kurie sukuria tamsioje naktinio dangaus erdvėje sklendžiančio žvaigždžių lauko iliuziją.

• **Kompozicinio sprendimo ypatumai** – Paviljonas suprojektuotas taip, kad iš išorės būtų suvokiamas kaip vieno lygio vientisas tūris, tačiau jo viduje, kontrastuojant su eksterjero vaizdu, yra varijuojama skirtingais ekspozicijų erdvių aukščiais. Taigi, šios kompozicinės priemonės padeda kurti lankytojams patrauklią vidinių erdvių konfigūraciją, kiekvienai patalpai suteikia išskirtinumo, kuri juslinių potyrių dėka tampa lengviau identifikuojama ir atpažįstama.

33 pav. Paviljono planas. Aut.: Asif Khan

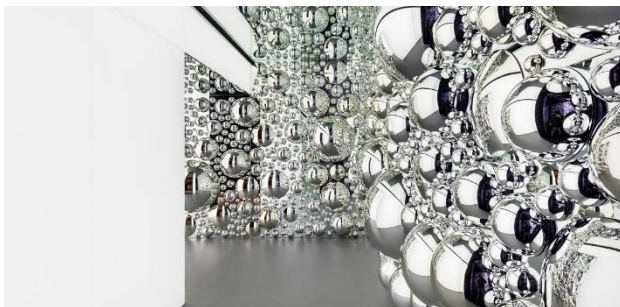
34 pav. Paviljono pjūvio schema. Aut.: Asif Khan

• **Stiliniai ypatumai** – Paviljono architektūra yra monumentali, minimalistinė.

• **Semantiškumo, psichologinio veikimo aspektai, kita** – Paviljono fasadų apdailai yra naudojama „Vantablack“ medžiaga, kurios paviršius sugeria 99,96% iš aplinkos sklindančios šviesos, taip sukurdamas „juodosios skylės“ efektą. Nors Paviljono išorinės sienos yra lenktos formos, dėl šios fasado apdailai naudojamos medžiagos, žmogaus akis nebefiksuoja regimo vaizdo. Taigi, įvyksta optinė apgaulė ir pranyksta forma, spalva. Paradoksalu, tačiau priešingai nei tamsioje pastato išorėje – paviljono viduje yra labai šviesu. Įspūdingas „Vantablack VBx2“ fasadas gaubia eilę spindinčių, žaismingų instaliacijų, esančių pastato viduje. Lankytojams skirtos ekspozicinės erdvės bei jose esančios instaliacijos veikia kaip juslių dirgikliai, plečiančios žmogaus patirtinio suvokimo ribas.

35 pav. Vandens ekspozicijos salė

36 pav. Elektrolizės ekspozicijos salė

37 pav. Vandens ciklo ekspozicijos salė

38 pav. Vandenilio energijos ekspozicijos salė

39 pav. Saulės energijos ekspozicijos salė

Nuotr. Aut.: L. Hayes, L. Ghinitoiu, K. Shin

4.1.5 Žydų muziejus Berlyne (Jewish Museum Berlin)

Objekto pavadinimas:	Žydų muziejus Berlyne (Jewish Museum Berlin)
Objekto autorius:	Danielis Libeskindas (Studio Libeskind)
Vieta:	Berlynas, Vokietija
Objekto paskirtis:	Muziejus
Plotas:	166.840 m²
Projektavimo metai:	2001
Nuotraukų autorius:	Hufton + Crow

Socialiniai aspektai

- **Objekto paskirtis** – Muziejus
- **Socialinė svarba (reikšmingumas)** – 1987 m. Berlyno vyriausybė surengė Berlyno Žydų muziejaus, veikusio nuo 1933 metų, plėtros konkursą, taip siekdama sugrąžinti Žydų atminimą po Antrojo Pasaulinio karo. 1988 m. Konkurso nugalėtoju išrinktas D. Libeskindas, kuris savo projekte panaudojo radikalų bei formalų dizaino principą, kaip konceptualią išraišką, vaizduojančią Žydų gyvenimo būdą prieš, per ir po Holokausto laikotarpio. Taigi, šis objektas kultūriniu ir socialiniu požiūriu yra ypatingai svarbus visuomenei ir vietinės Žydų bendruomenės identiteto formavimui.

40 pav. Pastato fotofiksacija. Nuotr. Aut.: Hufton + Crow

Urbanistiniai aspektai

- **Objekto vieta urbanistiniame kontekste (funkcinės organizacijos aspektas)** – Muziejus suprojektuotas šalia senojo Žydų muziejaus pastato prie pagrindinės gatvės. Sklypo teritorija urbanizuota, vyrauja laisvo planavimo užstatymas.
- **Objekto ryšio su aplinka pobūdis (kompozicinės organizacijos aspektas)** – Pastatas darniai įsilieja į aplinką ir gretimą kontekstą.

Architektūriniai aspektai

- Objekto funkcinis sprendimas

- **Generalinis planas** – Muziejus sklype išdėstytas kaip vientisas architektūrinis objektas. Pastato forma driekiasi per visą sklypą, o suformuotose įtraukose atsirandančios erdvės naudojamos atskiriems landšafto elementams. Sklypas gausiai apsodintas želdynais.
- **Pastato plano struktūra (zonavimas, ryšiai, srautai ir kt.)** – Trys požeminiai, tarpusavyje susikertantys „Vokietijos istorijos“, „Tremties“ ir „Holokausto“ tuneliai - tai pagrindinės pastato ašys simbolizuojančios tris išgyvenimus Vokiečių judaizme: tęstinumą, tremtį ir mirtį.

„Holokausto bokštas“ – „Holokausto“ tunelio gale, atidarius juodas duris galima patekti į tamsų bokšto vidų. Tik viršuje matoma prasiskverbianti šviesa, kurios pasiekti neįmanoma. Šio bokšto viduje, pasak lankytojų, galima pajusti nejaukią, šiurpą keliančią atmosferą.

„Tremties sodas“ – Kito „Tremties“ tunelio gale randasi durys į „Tremties sodą“. Tai kiemelis, pilnas taisyklingai išdėliotų betoninių luitų. Tačiau vaikstant juntamas nestabilumas, nes luitai ir pagrindas pasvirę. Architektas taip norėjo išreikšti žydų netvirtumo jausmą, jiems paliekant Berlyną.

„Atminties tuštuma“ – Tai aukšta erdvė, su ant žemės numestomis metalinėmis kaukėmis, kurios žvanga žmonėms einant per jas. Šioje pagrindinėje erdvėje lankytojas pajunta slegiantį tuštumos jausmą.

41 pav. „Holokausto bokštas“

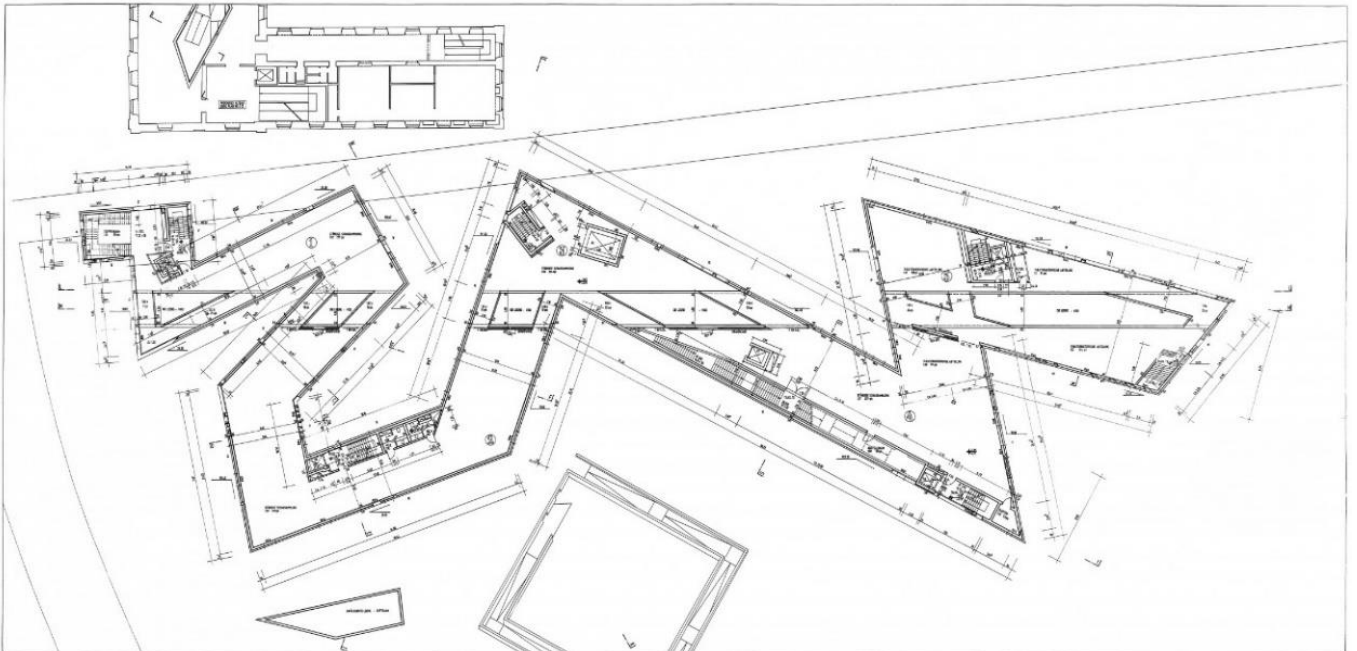
42 pav. „Tremties sodas“

43 pav. „Atminties tuštuma“

Nuotr. Aut.: Hufton + Crow

- **Objekto meninis sprendimas** – Pagrindinė pastato idėja remiasi Dovydo žvaigždės formos abstrakčia interpretacija, kuri driekiasi per visą sklypą ir gretimą kontekstą. Pastato forma ir funkcinė struktūra kuriama pratęsiant ir sujungiant linijas tarp istorinių įvykių vietų bei primena conceptualų „zig-zag“ elementą.

44 pav. Pirmo aukšto planas. Aut.: Danielis Libeskindas (Studio Libeskind)

- **Kompozicinio sprendimo ypatumai** – Naujasis muziejaus pastatas suprojektuotas ir pastatytas taip, kad atrodytų lyg savarankiškas statinys, neturintis formalaus pagrindinio įėjimo. Norint patekti į naująjį muziejaus priestatą, reikia pereiti pirmojo Baroko stiliaus pastato koridorių.

45 pav. Pastato fotografacija nuo pagrindinės gatvės.
Nuotr. Aut.: Hufton + Crow

46 pav. Pastato fotografacija. Nuotr. Aut.: Hufton + Crow

- **Stiliniai ypatumai** – Pastato architektūra yra Brutalaus stiliaus, monumentalė. Aštrūs kampai ir laužytos linijos muziejaus fasade simbolizuoja pokario metais Žydų patirtą smurtą.
- **Semantiškumo, psichologinio veikimo aspektai, kita** – Projekte meninės raiškos priemonėmis perteikiami nebuvimo, tuštumos, nematomumo jausmai, konceptualiai atspindintys Žydų kultūros išnykimą. Pastato architektūra suvokiama kaip istorijos pasakojimo ir emocijų perteikimo priemonė.
- **Objekto materialinė struktūra**
 - **Medžiaginis – konstrukcinis sprendimas (pastato konstruktyvinė sistema, pagrindinės statybinės ir apdailos medžiagos)** – Pastato konstruktyvinę sistemą sudaro laikančių sienų tinklas. Pagrindinės naudojamos apdailos medžiagos yra betonas, stiklas, metalas.
 - **Inžinerinis – techninis aprūpinimas (įtakos architektūrinei kompozicijai aspektu)** - Inžinerinis – techninis pastato aprūpinimas numatomas prisijungiant prie centralizuotų miesto tinklų.

4.2 ANALOGŲ STUDIJOS APIBENDRINIMAS IR IŠVADOS

1. Patirtinę architektūrą atspindintys pastatai gali būti įvairios tipologijos, pavyzdžiui, sveikatos, ugdymo centrai, muziejai, ekspozicijų paviljonai ir kt.
2. Šie architektūriniai objektai gali būti projektuojami tiek gamtinėje aplinkoje, tiek urbanizuotoje miesto teritorijoje.
3. Dažniausiai architektūriniuose objektuose naudojami šie patirtiniam suvokimui įtaką turintys elementai: medžiagos, taktiliniai paviršiai, aukščių ir lygių skirtumai, tūriai, formos, šviesotamsa.
4. Patirtinė architektūra plačiai naudojama žmonių su negalia poreikiams patenkinti, pavyzdžiui, yra steigiami ugdymo ir lavinimo centrai, padedantys tokiems žmonėms integruotis visuomenėje.
5. Projektuojamuose objektuose panaudoti juslinio suvokimo principai suteikia pastatams išskirtinumo įspūdį, šių potyrių dėka jie tampa lengviau identifikuojami ir atpažįstami.
6. Patirtinė architektūra sprendžia socialines problemas, kurdama emocijas, mažina socialinę atskirtį, taip pat padeda integruotis į visuomenę žmonėms su specialiaisiais poreikiais.

5. ANALITINĖS – METODINĖS DALIES APIBENDRINIMAS IR IŠVADOS

Šio darbo analitinės dalies ir analogų studijos tyrimo laukas apima patirtinės architektūros sąvoką. Atlikus išsamią analizę, galima teigti:

1. Patirtinėje architektūroje yra taikomi juslinio suvokimo principai: sąsajos, ryšiai, jungtys, refleksija su aplinka.
2. Išskiriamos šios joslės: regėjimas, klausa, lytėjimas, kvapas ir skonis. Šie suvokimo elementai kuria tam tikrą emociją, kuri padeda suvokėjui pažinti jį supančią aplinką, susieti save su tam tikrais objektais ir patirtimis. Tai pažinimo proceso dalis.
3. Aplinkoje esančių objektų suvokimui ir pažinimui reikalingos sąlygos – erdvė ir erdvės laukas. Jusliniai pojūčiai pasireiškia stebėtojų reflektuojant su supančia aplinka erdvėje.

4. Visos joslės yra glaudžiai susijusios ir papildo viena kitą. Dėl gebėjimo įsivaizduoti, žmogus vienos joslės pagalba geba nusakyti likusias aplinkos ar objekto savybes.
5. Stipriausi pojūčiai išreiškiami kontrasto principu, vykstant nuolatiniam nenutrūkstamam judėjimui, vyksmui, virsmui erdvėje.
6. Pojūčius sužadinti gali objekte naudojamos meninės raiškos priemonės (medžiagiškumas, tekstūra, šviesotamsa, lygių skirtumas, tūriniai bei erdviniai elementai, garsas), kurių visuma gali padėti lengviau orientuotis erdvėje ir pažinimo procesą susieti su jutimine patirtimi.
7. Lietuvoje patirtinės architektūros objektų, kurie žadintų lankytojų ar gyventojų jusles bei lavintų patirtinį suvokimą nėra daug žinoma. Patirtinės architektūros sąvoka ir samprata taip pat yra naujos. Todėl galima įžvelgti tokių objektų ir viešųjų erdvių poreikį didžiuosiuose šalies miestuose. Siekiant paskatinti žmogaus erdvės ir aplinkos suvokimui įtaką turinčių objektų atsiradimą – magistro baigiamajame darbe siūloma projektuoti visuomeninės paskirties objektą: Pojūčių muziejų Vilniaus mieste. Toks naujai atsiradęs objektas galėtų išspręsti architektūros meninės raiškos priemonių poveikio trūkumą ir paskatinti erdvių juslinio suvokimo, pažinimo, vertinimo bei lavinimo aspektų poreikio įtraukimą į naujų visuomeninių objektų kūrimo procesą.

6. ANALITINĖ – TIRIAMOJI DALIS

6.1 Teritorijos ir sklypo daugiakriterė analizė

Analizuojant erdvės ir vaizduotės sąveiką Vilniaus miesto kontekste, galima atrasti daug sąsajų tarp kultūros ir miesto formos. Vilniaus miestas istoriškai susiformavo ir įsikūrė šalia Neries upės esančioje dauboje. Ilgainiui palei vandens telkinį kūrėsis Vilniaus Senamiestis bei istorinis miesto centras pasižymėjo skirtingų laikmečių architektūros paminklų – pilies, bažnyčių, rūmų, gynybinių sienų – gausa. Skirtingų epochų architektūros stilių dėmė kūrė bendramiesčių Vilniaus dominančių mozaiką, kuri miestovaizdžio siluetuose bei panoramose atspindėjo skirtingų kultūrinių visuomenės sluoksnių gebėjimą suvokti erdvinius ryšius ir vystyti miesto viziją, šiais simboliais išreiškiant vietos tapatumą.

Vertinant paveldo apsaugos aspektais – Vilniaus Senamiestyje sutelkti neišsemiami miesto istorinės atminties elementai. Vienas tokių – pietrytinėje Senamiesčio dalyje esantis Rasų kvartalas, įsikūręs tarp Aušros Vartų, Didžiosios, Bokšto, Subačiaus gatvių ir Paupio, Markučių, Ribiškių, Liepkalnio ir Naujininkų – buvusių priemiesčių. Pirmą kartą istoriniuose šaltiniuose Rasos buvo paminėtos dar XVI amžiuje. Kadaise šią teritoriją juosiančios kelios gatvės buvo apstatytos nedideliais mediniais namais, kitapus jų plytėjo priemiesčių miškai. Vėliau buvo įsteigtos Rasų kapinės, šiaurinėje Rasų priemiesčio dalyje nutiestas geležinkelis, kurio atkarpa tęsėsi iki pat Naujosios Vilnios. Rasų kvartalas XVII - XVIII amžiuje pradėtas formuoti pagal miesto - sodo ideologiją. Ši vieta buvo siejama su tuometinių gyvenusių miestiečių sodais bei daržininkyste: kvartale kūrėsi ir gyvenamuosius namus statėsi vidutinio visuomenės sluoksnio inteligentų šeimos: bankų ir savivaldybės tarnautojai, teisininkai, gydytojai, architektai; priešais namus buvo kiemai, o kitoje pusėje – sodai, pietinė kvartalo dalis įgijo Rasų kolonijos pavadinimą. Kvartalo teritorijoje, šalia Rasų gatvės buvo steigiamas Vizičių vienuolynas, abipus Subačiaus gatvių – statomos Misionierių ir Švč. Jėzaus Širdies bažnyčios. Šiaurinėje Misionierių bažnyčios pusėje, Misionierių vienuolyno pastatai sudarė nedidelį uždarą kiemą, šalia buvo įrengti tvenkiniai, vaismedžių sodai – vieta miestiečių praminta „rojaus sodais“. Vėlesniais amžiais (XX a. 6-deš.) idilišką miestovaizdžio peizažą Rasų kvartale papildė virš Subačiaus kalvų išskylantys Vilniaus antrieji pataisos namai, XXI amžiaus pradžioje nutiestas miesto Pietinis aplinkkelis. Skirtingus istorinius laikmečius menančiame kvartale vyravo komponentinio, perimetrinio, posesijinio - sodybinio bei laisvo užstatymo morfotipai. Taigi, Rasų kvartalas tapo vienu svarbiausių miesto istorinių centrų bei urbanistinių traukos taškų Vilniaus mieste.

Rasų kvartalas Vilniaus miesto kontekste išsiskiria ne tik strategiškai palankios vietos miesto teritorijoje aspektu, – kvartalo erdvė gali būti pritaikyta kultūriniam - kūrybiniam veiklos pobūdžiui. Kadangi tiek kūrėjui, tiek stebėtoju (suvokėjui) svarbu atitrūkti nuo miesto centro (aliuzija – nuo meno

kūrinio), bet kartu nenutolti nuo Senamiesčio šurmulio (veiksmo), – šioje vietoje gali būti įkurdintas visuomeninis patirtinės architektūros objektas – Pojūčių muziejus. Siekiant pabrėžti vizualinio ir juslinio suvokimo svarbą formuojant miesto erdves, dėmesys telkiamas į žmogaus pojūčius, vaizduotę, gebėjimą aktyvinti, išreikšti ir lavinti jusles. Percepcinio suvokimo procesas grindžiamas erdvės ir erdvinio lauko sąveikos principu – sąlygomis, būtinomis juslių ir sąmonės srauto sintezei. Pasitelkiant kontrasto principą, per tam tikrus kraštutinumus siekiama sukelti stiprius patirtinius pojūčius, t.y., būseną, kurioje muziejaus erdvėje būtų eksponuojami ne meno kūriniai, bet eksponatu erdvėje taptų pats stebėtojas – žmogus. Taigi, vadovaujantis nuolatinio judėjimo, virsmo, transformacijų išryškinimo ideologija, teritorijoje juntami ryškūs kontrastai ir persipynę erdviniai ryšiai: Rasų kvartalas yra miesto centro periferijoje – tai paskutinis pietrytinis Senamiesčio kvartalas arba, kita vertus, – kvartalas Senamiesčio pradžioje (priklausomai nuo stebėtojo padėties), juntamas kontrastas tarp Naujosios miesto dalies ir Senamiesčio, tarp architektūros ir kultūrinių sluoksnių, nuo teritorijos atsiveria įspūdingos miesto panoramos: objekto vieta yra ir apžvalgos taškas, ir yra gerai apžvelgiama iš kitų miestui svarbių apžvalgos taškų. Ši vieta ne tik puoselėja istorinę miesto atmintį, bet ir gali ją formuoti. Tai urbanistinė erdvė, turinti potencialo tapti miesto simboliu, kultūriniu tašku, meną ir kultūrą įtraukiant į visuomenės sluoksnius.

6.2 Rasų (Drujos) kvartalo istorinė raida

Baigiamajame magistro darbe pasirinkta teritorija – pietrytinėje Senamiesčio dalyje esantis Rasų (Drujos) kvartalas. Kvartalas yra įsikūręs tarp Aušros Vartų, Didžiosios, Bokšto, Subačiaus gatvių ir Paupio, Markučių, Ribiškių, Liepkalnio ir Naujininkų – istorinių priemiesčių. Kadangi analizuojamos teritorijos tyrimams yra svarbus aplinkinis kontekstas, būtina nagrinėti ne tik pačią teritoriją, tačiau kartu ir ją supančią aplinką.

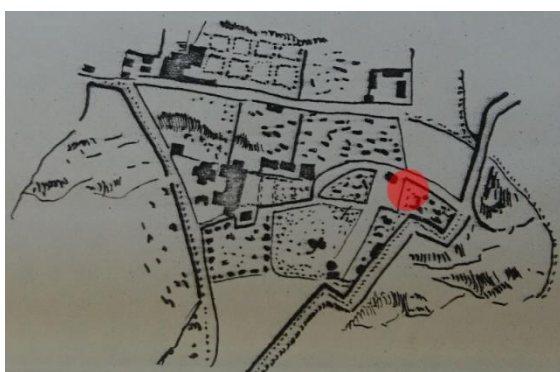

47 pav. Analizuojamos teritorijos vieta Vilniaus miesto kontekste. Schema adapt. Aut.

48 pav. Analizuojamos teritorijos vieta Drujos g. 11, Vilniuje. Žemėlapis ištrauka iš www.vilnius.lt

Pirmą kartą istoriniuose šaltiniuose Rasos buvo paminėtos dar XVI amžiuje. Kadaisė šią teritoriją juosiančios kelios gatvės buvo apstatytos nedideliais mediniais namais, kitapus jų plytėjo priemiesčių miškai. Vėliau buvo įsteigtos Rasų kapinės (1769 m.), 1860 m. šiaurinėje Rasų priemiesčio dalyje nutiestas geležinkelis, kurio atkarpa tęsėsi iki pat Naujosios Vilnios. Antrojo pasaulinio karo metais Rasose vyko mūšiai (Tiukšienė ir Sisaitė, 2015: 143). Rasų kvartalas XVII – XVIII amžiuje pradėtas formuoti pagal miesto – sodo ideologiją. Ši vieta buvo siejama su tuometinių gyvenusių miestiečių sodais bei daržininkyste: kvartale kūrėsi ir gyvenamuosius namus statėsi vidutinio visuomenės sluoksnio inteligentų šeimos: bankų ir savivaldybės tarnautojai, teisininkai, gydytojai, architektai; priešais namus buvo kiemai, o kitoje pusėje – sodai, pietinė kvartalo dalis įgijo Rasų kolonijos pavadinimą (Tiukšienė ir Sisaitė, 2015: 144).

49 pav. Apie 1740 m. Fiurstenhofo Vilniaus m. plano ištrauka

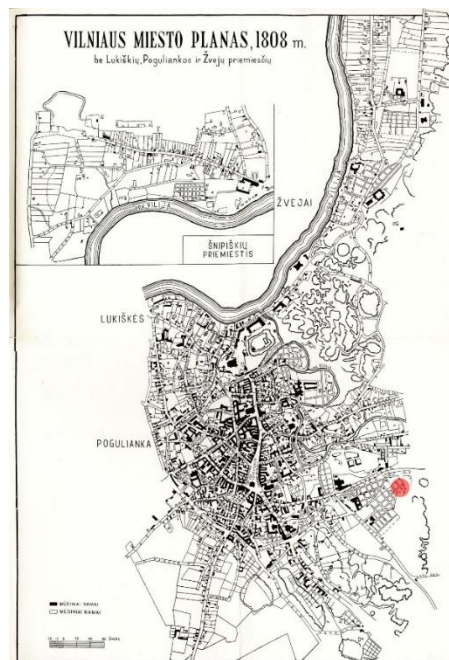

50 pav. Rasų (Drujos) kvartalo apylinkės. Aut.: J. Peska, 1808 m.

51 pav. Ištrauka iš 1808 m. Vilniaus plano

Žemėlapių ištraukose matyti Rasose nutiestas stačiais kampais susikertančių gatvių tinklas, šalia kurių kūrėsi gyvenamieji namai. Teritorijos suskirstymas remiasi miesto – sodo idėja. Stačiakampiuose sklypuose buvo miestiečių sodai ir daržai.

52 pav. 1808 m. plano perpiešinys iš knygos „Vilniaus miesto istorija“, leidykla „Mintis“, Vilnius, 1968.

53 pav. Rasų kvartalo apylinkės, 1863 m. Nuotr. Aut.: A. Sveikovskis

Kvartalo teritorijoje, šalia Rasų gatvės buvo steigiami Misionierių ir Vizičių vienuolynai, abipus Subačiaus gatvių – statomos Viešpaties Dangun Žengimo (Misionierių) ir Švč. Jėzaus Širdies bažnyčios.

54 pav. Vilniaus panorama su Švč. Jėzaus Širdies bažnyčia ir Vizitičių vienuolynu, 1919 m. Nuotr. Aut.: J. Bulhakas

Misionierių bažnyčia (Subačiaus g. 28) buvo pastatyta 1730 m. už buvusios Vilniaus miesto gynybinės sienos ant misionierių praminto Išganytojo kalno. Šiaurinėje Misionierių bažnyčios pusėje, Misionierių vienuolyno pastatai sudarė nedidelį uždarą kiemą, šalia buvo iškasti penki tvenkiniai, tekėjo šaltiniai, pasodinti vaismedžių sodai – vieta miestiečių praminta „rojaus sodais“ (Tiukšienė ir Sisaitė, 2015: 145).

55 pav. *Viešpaties Dangun Žengimo (Misionierių) bažnyčia, 1918 m. Nuotr. Aut.: J. Bulhakas*

56 pav. *Misionierių bažnyčia ir tvenkinys, 1918 m. Nuotr. Aut.: J. Bulhakas*

57 pav. *Misionierių bažnyčios ir vienuolyno sodo tvenkinys. 1914 m. Nuotr. Aut.: J. Bulhakas*

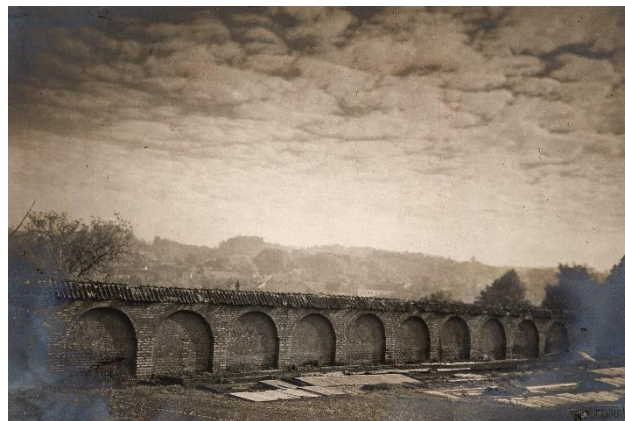
58 pav. *Misionierių tvenkiniai ir Užupio matymas, 1917 – 1919 m. Nuotr. Aut.: J. Bulhakas*

Rasų gatvės pradžioje, netoli misionierių vienuolyno 1694 m. buvo įsteigtas vizitiečių vienuolynas. 1717 m. vienuolių pamaldoms pastatyta laikina mūrinė koplyčia, o 1756 m. baigta statyti vėlyvojo Baroko Švč. Jėzaus Širdies (Vizičių) bažnyčia (Rasų g. 6), kurios planinei struktūrai buvo panaudotas graikiškojo kryžiaus tipas (Tiukšienė ir Sisaitė, 2015: 146). XVIII a. pab. – XIX a. pradžioje vienuolynas bei ūkiniai pastatai plėtėsi pietų kryptimi, kompleksą juosė aukšta mūrinė tvora su dvejais vartais.

59 pav. *Vizičių vienuolyno vartai, 1916 m.*

Nuotr. Aut.: J. Bulhakas

60 pav. *Vizičių vienuolyno siena, 1919 m.*

Nuotr. Aut.: J. Bulhakas

61 pav. *Švč. Jėzaus Širdies (Vizičių) bažnyčia, apie*

1912 – 1915 m. Nuotr. Aut.: J. Bulhakas

62 pav. *Peizažas su Švč. Jėzaus Širdies ir Viešpaties*

Dangun Žengimo bažnyčiomis nuo Misionierių sodo, apie

1912 – 1915 m. Nuotr. Aut.: J. Bulhakas

Vienuolyno paskirtis ne kartą keitėsi: nuo XIX a. 6 deš. iki Antrojo pasaulinio karo komplekse paeiliui veikė vizičių, stačiatikių vienuolynai, buvo įrengtas kalėjimas (Tiukšienė ir Sisaitė, 2015: 147). Vėlesniais amžiais (XX a. 6-deš.) idilišką miestovaizdžio peizažą Rasų kvartale papildė virš Subačiaus kalvų iškylantys Vilniaus antrieji pataisos namai, veikę buvusiuose vizičių vienuolyno komplekso pastatuose. Švč. Jėzaus Širdies bažnyčia liko uždaryta. XXI amžiaus pradžioje nutiestas miesto Pietinis aplinkkelis. Skirtingus istorinius laikmečius menančiame kvartale vyravo komponentinio, perimetrinio, posesijinio – sodybinio bei laisvo užstatymo morfotipai. Taigi, Rasų kvartalas tapo vienu svarbiausių miesto istorinių centrų bei urbanistinių traukos taškų Vilniaus mieste.

Taigi, analizuojamą teritoriją supantis aplinkinis kontekstas yra daugialypis, apimantis istorinį, archeologinį, architektūrinį, urbanistinį, gamtinį, kraštovaizdinį, socialinį bei kultūrinį sluoksnius, kurie turi įtakos naujai kuriamam visuomeniniam objektui bei darniam aplinkos formavimo tęstinumui.

6.3 Sklypo parinkimas projektuojamam visuomeniniam objektui Vilniaus mieste

Renkantis sklypą projektuojamam naujam objektui Vilniaus mieste, svarbu atsižvelgti į aplinkinę teritoriją ir gretimą užstatymą. Nepriklausomai nuo būsimos objekto padėties miesto centro atžvilgiu, turi būti užtikrinta ir pakankamai išvystyta susisiekimo infrastruktūra: šalia sklypo įrengti pėsčiųjų ir dviračių takai, viešojo transporto ir automobilių stovėjimo aikštelės. Sklypas turi būti pasiekiamas ir pritaikytas žmonėms su judėjimo negalia. Taip pat sklypas turėtų būti išsidėstęs netoli nuo pagrindinio Vilniaus miesto centro, gerai apžvelgiamas iš miestui svarbių apžvalgos taškų. Atsižvelgiant į šiuos kriterijus, naujai projektuojamam visuomeniniam objektui Vilniaus mieste yra parenkamas sklypas Drujos g. 11, Vilniuje.

6.3.1 Sklypo istorinė – urbanistinė raida

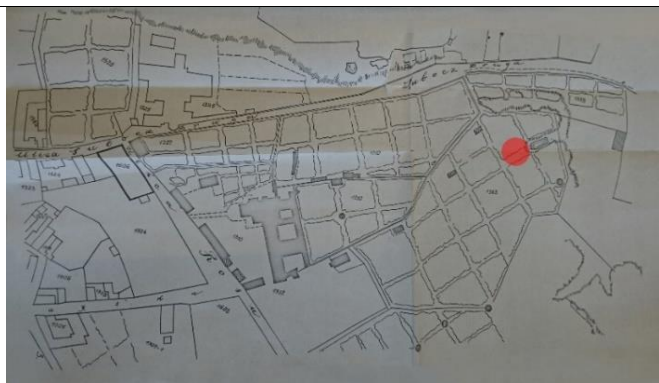
Siekiant ištirti analizuojamos teritorijos istorinę – urbanistinę raidą, remiamasi istoriniuose šaltiniuose bei archyvuose išlikusia kartografinė medžiaga. Chronologine seka išdėdėčius teritoriją žyminčius žemėlapius (nuo XVIII a. iki šių dienų), galima nusakyti, kaip ši teritorija kūrėsi, plėtėsi ir keitėsi.

1 lentelė. Rasų (Drujos) kvartalo istorinė raida XX-XXI a. (Žemėlapių ištraukos iš „Geoportal žemėlapių fondo“)

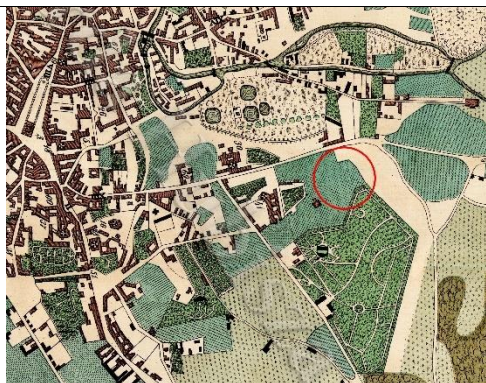
63 pav. Apie 1740 m. Fiurstenhofo Vilniaus m. plano ištrauka

Sklypas neužstatytas. Aplinkinėje teritorijoje vyrauja pavienis užstatymas, gausu želdynų. Teritorijos dominantės – Misionierių ir Vizičių vienuolynai, abipus Subačiaus gatvių – Viešpaties Dangun Žengimo (Misionierių) ir Švč. Jėzaus Širdies bažnyčios.

64 pav. Ištrauka iš 1808 m. Vilniaus plano

Sklypas neužstatytas. Aplinkinėje teritorijoje nutiestas stačiais kampais susikertančių gatvių tinklas, šalia buvo statomi miestiečių gyvenamieji namai. Nugriauta miesto gynybinė siena (Subačiaus vartų bokštas).

65 pav. Žemėlapis ištrauka iš 1840 m. Vilniaus miesto žemėlapis

Sklypas neužstatytas. Pietinėje pusėje aplinkinė teritorija vystoma pagal miesto – sodo ideologiją.

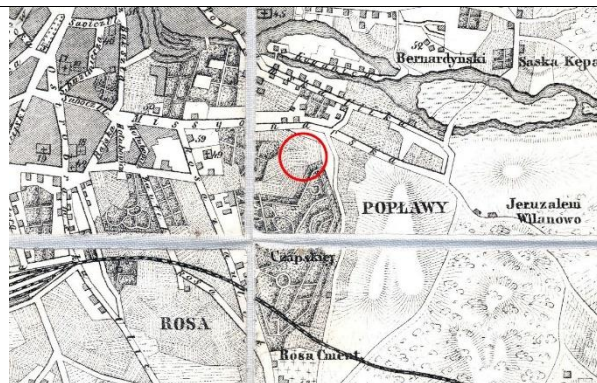
67 pav. Žemėlapis ištrauka iš 1942 m. Vilniaus miesto žemėlapis

Sklypas neužstatytas. Pietinėje teritorijos pusėje nutiesta geležinkelio atkarpa iki Naujosios Vilnios. Susiformuoja Rasų kvartalas, gyvenvietė įgyja Rasų kolonijos pavadinimą. Nėra išlikusių Misionierių sodų bei tvenkinių.

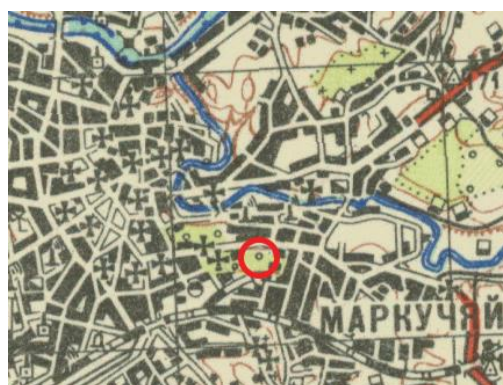
69 pav. Žemėlapis ištrauka iš 1963 m. Vilniaus miesto žemėlapis

Sklypas neužstatytas. Aplinkinėje teritorijoje plečiasi kvartalai.

66 pav. Žemėlapis ištrauka iš 1859 m. Vilniaus miesto žemėlapis

Sklypas neužstatytas. Pietinėje pusėje aplinkinė teritorija vystoma pagal miesto – sodo ideologiją.

68 pav. Žemėlapis ištrauka iš 1953 m. Vilniaus miesto žemėlapis

Sklypas neužstatytas. Vizitiečių vienuolyno komplekse, šalia Švč. Jėzaus Širdies bažnyčios įrengiamas kalėjimas. Nuo geležinkelio nutiesta kelio atkarpa iki sklypo teritorijos. Šiaurinėje teritorijos dalyje formuojasi Paupio kvartalas.

70 pav. Žemėlapis ištrauka iš 1974 m. Vilniaus miesto žemėlapis

Sklypas neužstatytas. Aplinkinėje teritorijoje plečiasi kvartalai.

71 pav. Žemėlapis ištrauka iš 1983 m. Vilniaus miesto žemėlapis

Sklypas neužstatytas. Aplinkinė teritorija vis tankiau apgyvendinama, statomi gyvenamieji namai, daugiabučiai.

73 pav. Žemėlapis ištrauka iš 2001 m. Vilniaus miesto žemėlapis

Sklype pastatyti nereikšmingi statiniai (garažai). Šiaurinėje teritorijos dalyje pastatyta mokykla, vakarinėje – Vilniaus 2-ųjų pataisos namų gamybinė bazė.

72 pav. Žemėlapis ištrauka iš 1994 m. Vilniaus miesto žemėlapis

Sklypas neužstatytas. Aplinkinė teritorija vis tankiau apgyvendinama, statomi gyvenamieji namai, daugiabučiai.

74 pav. Žemėlapis ištrauka iš 2020 m. Vilniaus miesto žemėlapis

Sklype yra išlikę nereikšmingi statiniai (garažai). Pietinėje teritorijos dalyje nutiestas aplinkkelis, padalinantis Rasų teritoriją į Rasų ir Drujos kvartalus, kuriuos tarpusavyje jungia pėsčiųjų tiltas. Nugriauta Vilniaus 2-ųjų pataisos namų gamybinė bazė.

Atlikus istorinių šaltinių ir kartografinės medžiagos analizę, galima teigti, kad teritorijos užstatymui turėjo įtakos gamtinio karkaso ypatumai, teritorijos padėtis miesto gynybinės sienos atžvilgiu, XVII a. vid. – XVIII a. pr. gynybiniai žemių įtvirtinimai, sklypų priklausomybė atskiroms vienuolijoms (Vizičių, Misionierių), 1860 m. geležinkelio atkarpos iki Naujosios Vilnios nutiesimas bei XXI a. Pietinio aplinkkelio įrengimas. XVIII a. I p. teritorijoje vyravo sodybinis užstatymas, nereguliarus, atsitiktinis gatvių tinklas. Kvartalai daugiausiai užstatyti fragmentiškai, vientisas užstatymas susiformavo tik šalia gynybinės miesto sienos esančioje teritorijoje. Vėlesniais amžiais užstatytos teritorijos zonos tankėjo. XIX a. pr. nugriovus miesto gynybinę sieną, Subačiaus – Paplaujos priemiestis ėmė sparčiai plėstis, tačiau išliko skirtingi miesto ir priemiesčio plano struktūros bei užstatymo bruožai.

Pagrindinė teritorijos kompozicine ašimi yra laikoma Subačiaus gatvė, susiformavusi dar prieš gynybinės miesto sienos įtvirtinimą, kaip viena svarbiausių užmiesčio krypčių. Kitos gatvės pradėjo formuotis XIX a. pabaigoje. Šiaurinėje teritorijos dalyje buvo pelkėtas slėnis, kuris atliko rekreacinę funkciją – šalia Misionierių vienuolyno ir Viešpaties Dangun Žengimo bažnyčios, misionieriai buvo iškasę tvenkinius ir įrėnę sodus.

XIX a. pab. – XX a. pr. teritorijos užstatymas daugiausiai formavosi kvartalo rytinėje bei pietrytinėje dalyje. Kvartalo aukštutinės terasos teritorija daugiausiai buvo užstatyta tarpukario laikotarpiu (XX a. vid. – II p.). Subačiaus – Paplaujos priemiesčio užstatymui ir gatvių tinklo formavimuisi turėjo įtakos 1860 m. iki Naujosios Vilnios nutiesta geležinkelio atkarpa bei su ja susijusi infrastruktūra.

Teritorijos identitetui reikšmingą įtaką padarė Vilniaus 2–ųjų pataisos namų įkūrimas Vizitiečių vienuolyno komplekse ir pramoninio Paupio kvartalo suformavimas teritorijos šiaurinėje dalyje.

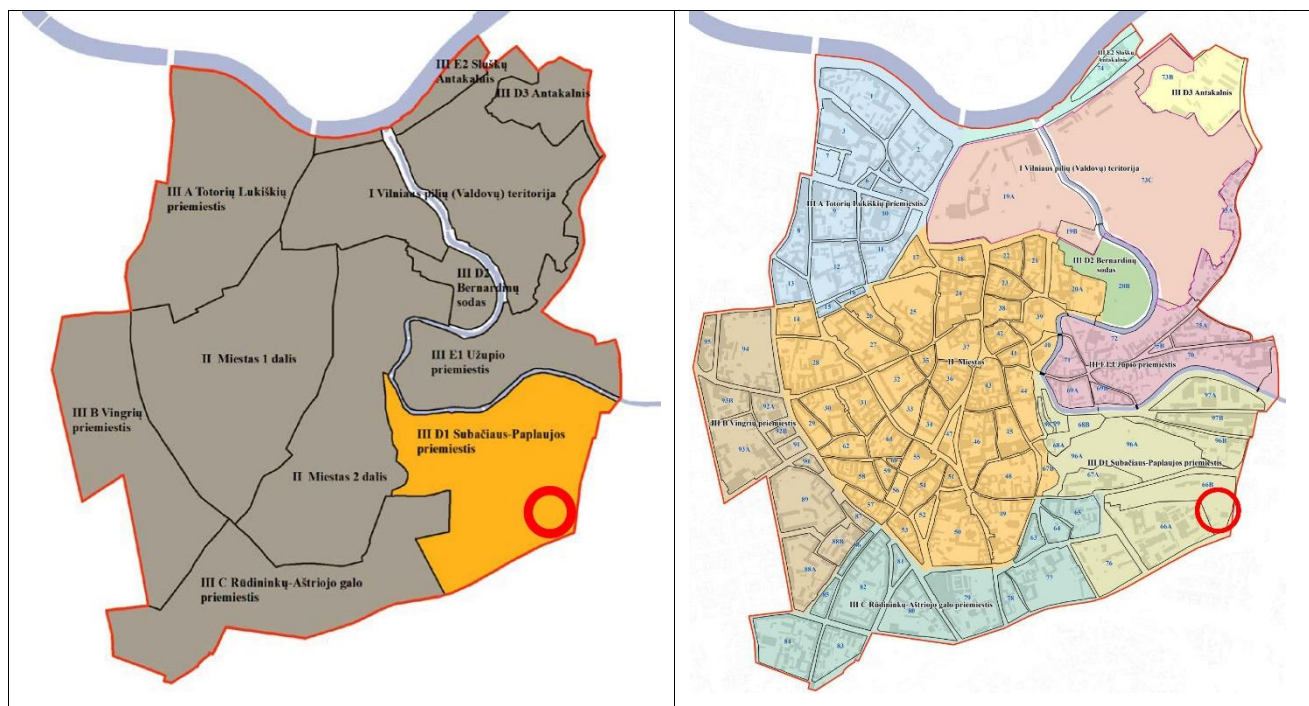
6.3.2 Sklypas Drujos g. 11, Vilniuje

Kultūros vertybių registro duomenimis, teritorija, esanti adresu Drujos g. 11, Vilniuje, patenka į Vilniaus Senamiesčio apsaugos zoną (unikalus kodas 16073) bei Vilniaus senojo miesto ir priemiesčių archeologinę vietovę (unikalus kodas 25504).

75 pav. Žemėlapių ištrauka iš Vilniaus miesto Bendrojo plano

Taip pat analizuojama teritorija patenka į Subačiaus – Paplaujos priemiesčio teritoriją, projektuojamas sklypas – 66 B kvartalą (Vilniaus Senamiesčio..., 2010 – 2015).

76 pav. Subačiaus – Paplaujos priemiesčio ir jį sudarančių kvartalų schemos.

Žemėlapių ištraukos iš Vilniaus Senamiesčio Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos specialiojo plano

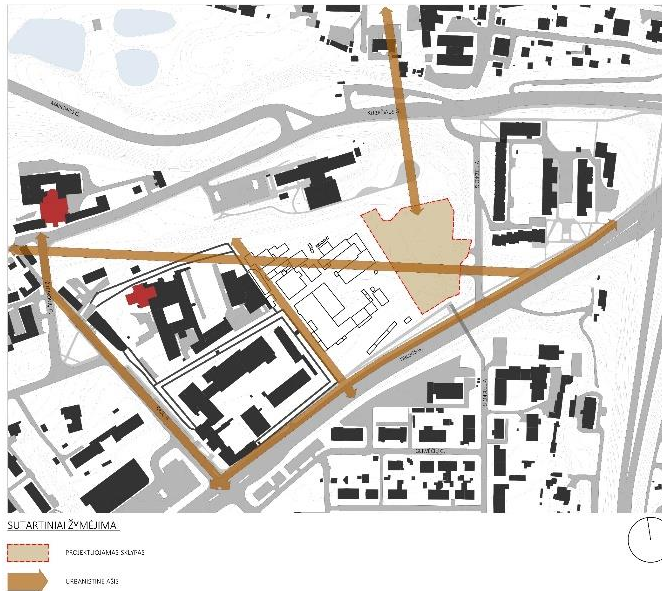

77 pav. Situacijos fotofiksacija iš paukščio skrydžio. Nuotr. Ištrauka iš www.paupys.lt

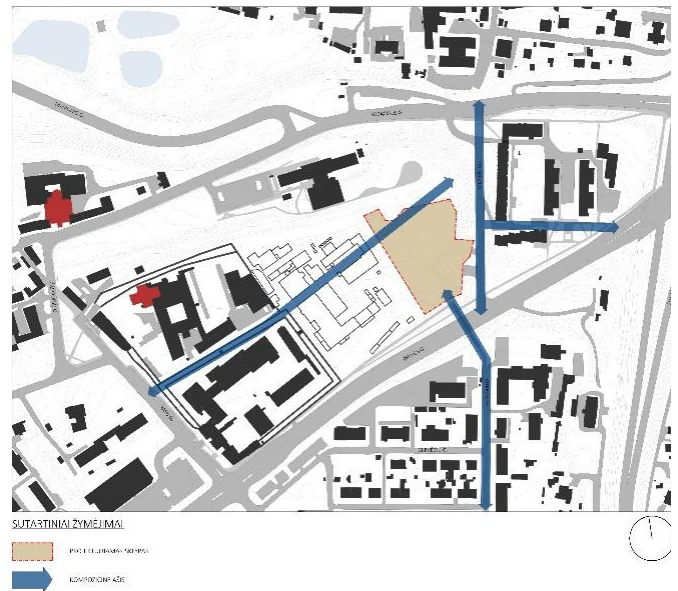
6.3.3 Urbanistinė ir kraštovaizdinė charakteristika

Vertinant urbanistines ir kraštovaizdines teritorijos savybes, analizuojami šie teritorijoje esantys elementai: urbanistinės, kompozicinės, gamtinės ašys, reljefas, susiformavęs gatvių tinklas ir kvartalų struktūra, vyraujančios dominantės.

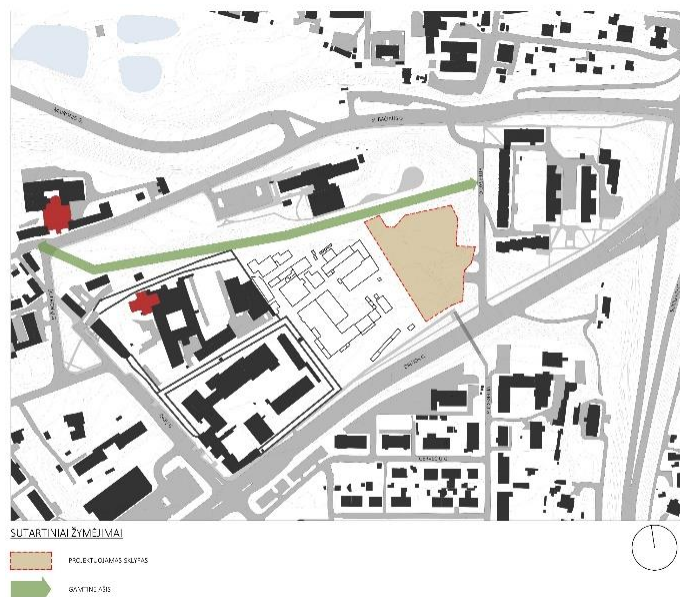
Šiaurinėje Rasų (Drujos) kvartalo pusėje vakarų – rytų kryptimi einanti Subačiaus gatvė yra pagrindinė istorinė, kompozicinė ir funkcinė ašis. Išraiškingiausias kvartalo elementas – šlaitas, išsidėstęs ties teritorijos viduriu vakarų – rytų kryptimi. Kvartalų posesijinėje struktūroje yra išlikusių senojo gatvių tinklo fragmentai. Teritorijoje gausu lokalių ir bendramiesčių dominančių: Kūdrų parkas žemutinėje terasoje, Vizitiečių vienuolynas su Švč. Jėzaus Širdies bažnyčia, Misionierių vienuolynas su Viešpaties Dangun Žengimo bažnyčia bei gynybinės sienos artilerijos bastionu.

78 pav. Urbanistinių ašių schema projektuojamoje teritorijoje. Sudaryta aut.

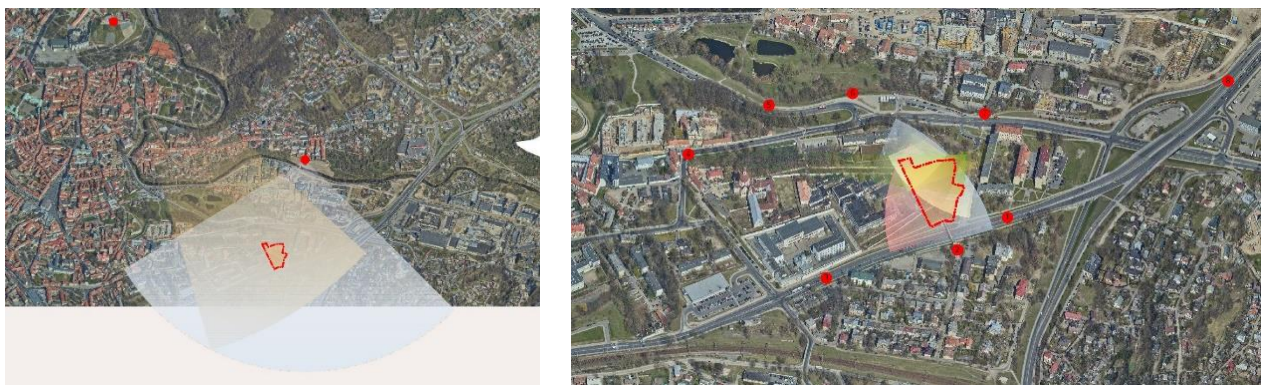
79 pav. Kompozicinių ašių schema projektuojamoje teritorijoje. Sudaryta aut.

80 pav. Gamtinių ašių schema projektuojamoje teritorijoje. Sudaryta aut.

Analizuojamoje teritorijoje nėra istoriškai ir funkciškai susiformavusių aikščių, aplinkinės kvartalo erdvės užstatytos fragmentiškai dėl istorinių aplinkybių, išgriautų kvartalų bei reljefo ypatybių. Taigi, teritorijos gatvių tinklas nereguliarus, pagrindinė kompozicinė ašis – Subačiaus gatvė, sutampanti su istorine užmiesčio kryptimi.

Teritorijoje dominuojanti gamtinio paveldo vertybė – išraiškingas reljefas. Šioje zonoje yra išlikusių nesunaikinto reljefo elementų: Vilnios slėnio terasų šlaitai, pakopos, prievaginiai šlaitai. Aukštumos šlaitas Vizitiečių ir Misionierių sakralinių pastatų komplekso vietoje buvo nusėtas šaltiniais. Taip pat šioje teritorijoje buvo gausu želdynų: Misionierių vienuolyno ir didikų rūmų sodai. Išlikę hidrografiniai elementai – dabartinė Vilnios upės vaga, Kūdrų parkas. Vilnios senvagė ir kanalų tinklas neišliko. Nunyko ir užtvankos, malūnai, tiltai.

81 pav. Teritorijos apžvelgiamumo miestovaizdžio panoramose ir siluetuose schemas. Sudaryta aut.

SUTARTINIAI ŽYMĖJIMAI

LIKUSIS UŽSTATYMAS	REKONSTRUOTA PASTATŲ DOKIMINAI	PLANUOJAMA	SKYPO RIBA	KOMPOSICINĖ AŠIS
NUOŠALUSIS UŽSTATYMAS	KELIAI	PROJEKTOJAMAS SKLYPAS	URBANISTINĖ AŠIS	GAMTINĖ AŠIS

82 pav. Išvadinė situacijos schema. Sudaryta aut.

6.3.4 Sklypo tyrimai vietoje

Analizuojamoje teritorijoje ir sklype atliekamos fotofiksacijos, padedančios įvertinti esamą situaciją, aplinkinį užstatymą ir gretimybes, vyraujantį aukštingumą, nustatyti miestovaizdžio siluetų formavimosi kryptis.

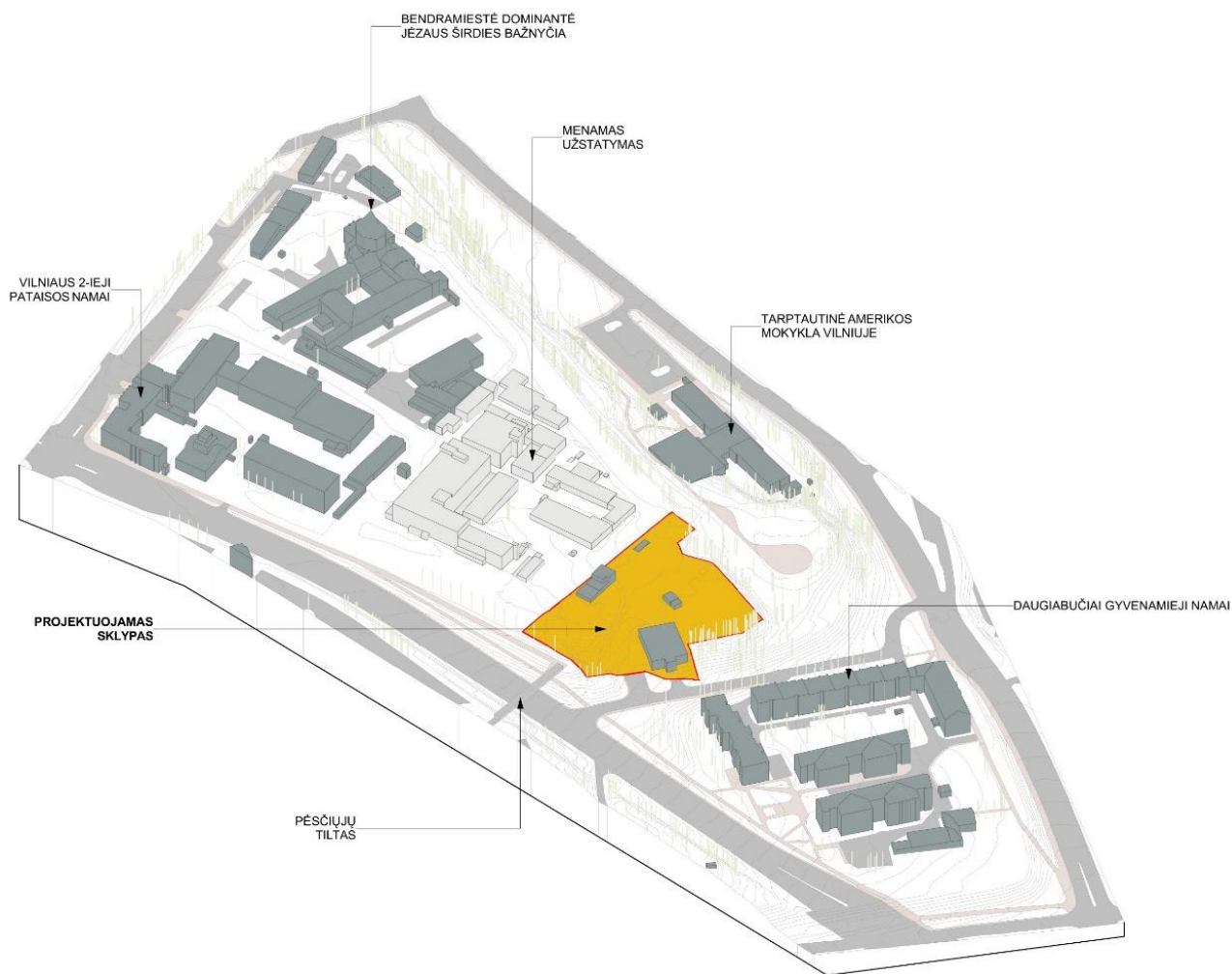

83 pav. Teritorijos fotofiksacijos. Sudaryta aut.

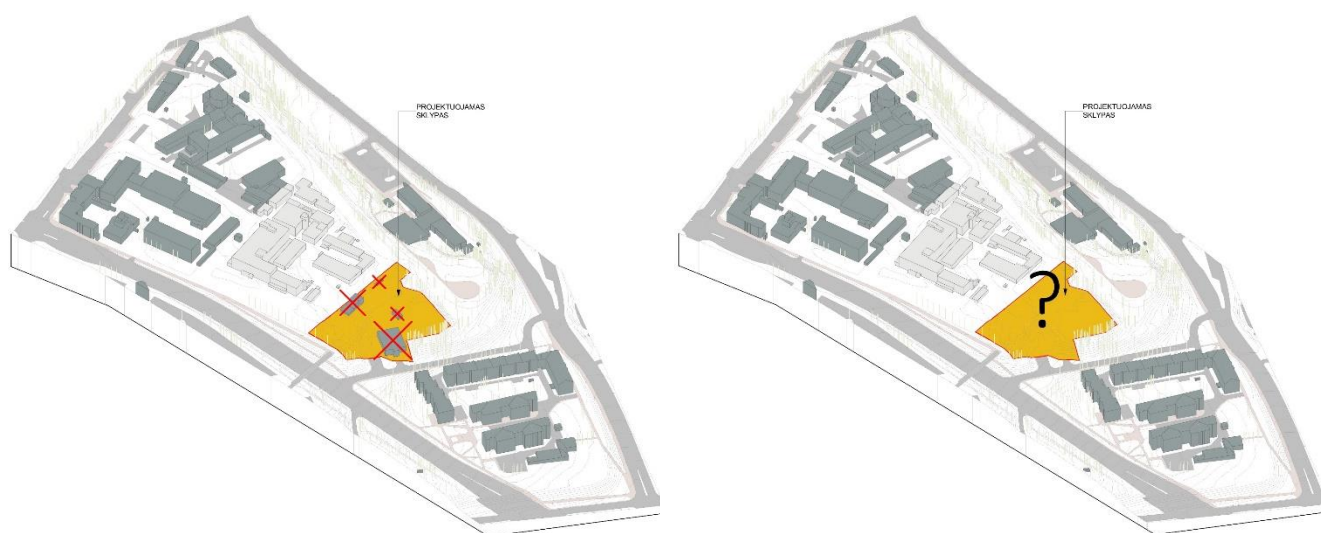
Fotofiksacijose matyti, kad sklypas yra išraiškingoje teritorijoje, aplinkinis užstatymas vertingas. Vyrauja Senamiesčiui būdingo užstatymo morfotipai. Sklypas yra ant šlaito, aplink susikerta pėsčiųjų ir transporto srautai, sklype auga pavieniai želdynai. Sklypas užstatytais menkaverčiais statiniais (garažais).

84 pav. Panoraminės teritorijos fotofikacijos. Sudaryta aut.

85 pav. Analizuojamos situacijos schema. Sudaryta aut.

86 pav. Situacijos vertinimo schemas. Sudaryta aut.

Atlikus projektuojamos teritorijos analizę matyti, kad sklype yra išlikę keli mažareikšmiai pastatai – garažai. Juos siūloma griauti.

6.4 TERITORIJOS IR SKLYPO ANALIZĖS APIBENDRINIMAS BEI IŠVADOS

1. Analizuojama teritorija priklauso Subačiaus – Paplaujos priemiesčiui:

- Teritorija yra strategiškai palankioje vietoje, arti miesto centro, susisiekimo infrastruktūra gerai išvystyta, netoliese yra viešojo transporto stotelės, automobilių stovėjimo aikštelės, dviračių ir pėsčiųjų trasos;
- Teritorijoje yra susiformavęs ryškus gamtinis elementas – reljefas;
- Teritorija yra gerai apžvelgiama iš svarbiausių apžvalgos taškų bei nuo pačios teritorijos šlaito atsiveria miesto panoraminiai vaizdai;
- Kvartalą formuoja urbanistinės, kompozicinės bei gamtinės ašys;
- Teritorijoje vyrauja komponentinis užstatymas.

2. Vertingąsias savybes teritorijoje formuoja:

- Istorinė kompozicinė ir funkcinė ašis – Subačiaus gatvė;
- Gamtinis elementas – išraiškingas reljefas. Ryški terasinė pakopa ir jos šlaitas, einantis per visą teritorijos vidurį vakarų – rytų kryptimi;
- Dominantės – Vizitiečių vienuolynas su Jėzaus Širdies bažnyčia, Misionierių vienuolynas su Dangun žengimo bažnyčia bei gynybinės sienos artilerijos bastijonas;
- Planinės struktūros dominantė – Kūdrų parkas žemutinėje terasoje;
- Vyraujantis autentiškas užstatymas.

Sklypo erdvė turi gilią istoriją, čia sukaupiti miesto atminties elementai, taip pat ši erdvė gali būti pritaikyta kultūriniam – kūrybiniam veiklos pobūdžiui. Kadangi tiek kūrėjui, tiek stebėtojiui (suvokėjui) svarbu atsitraukti nuo miesto šurmulio (analogiškai – nuo meno kūrinio), tačiau nenutolti nuo veiksmo (nuo miesto centro), pasirinktas sklypas yra tinkamas šiuo atžvilgiu. Sklypo erdvėje jaučiamas kontrastas: tarp Naujosios miesto dalies ir Senamiesčio, tarp architektūros ir kultūrinių sluoksnių, nuo sklypo atsiveria įspūdingos panoramos: sklypas yra ir apžvalgos taškas, ir yra gerai apžvelgiamas iš įvairių miesto apžvalgos taškų. Ši vieta ne tik puoselėja istorinę atmintį, bet ir gali ją formuoti. Ši urbanistinė erdvė turi potencialo tapti miesto simboliu, kultūriniu tašku, meną ir kultūrą įtraukiant į visuomenės sluoksnius.

Naujojo patirtinės architektūros objekto – Pojūčių muziejaus – atsiradimas Rasų kvartalo teritorijoje paskatintų tradicinės miesto aplinkos bei visuomenės kultūrinio vystymosi pokyčius: atkurtų nutrūkusį ryšį tarp Naujosios ir Senosios miesto dalių, sukurtų pėsčiųjų jungtį su Senamiesčiu, pagerintų susisiekimo

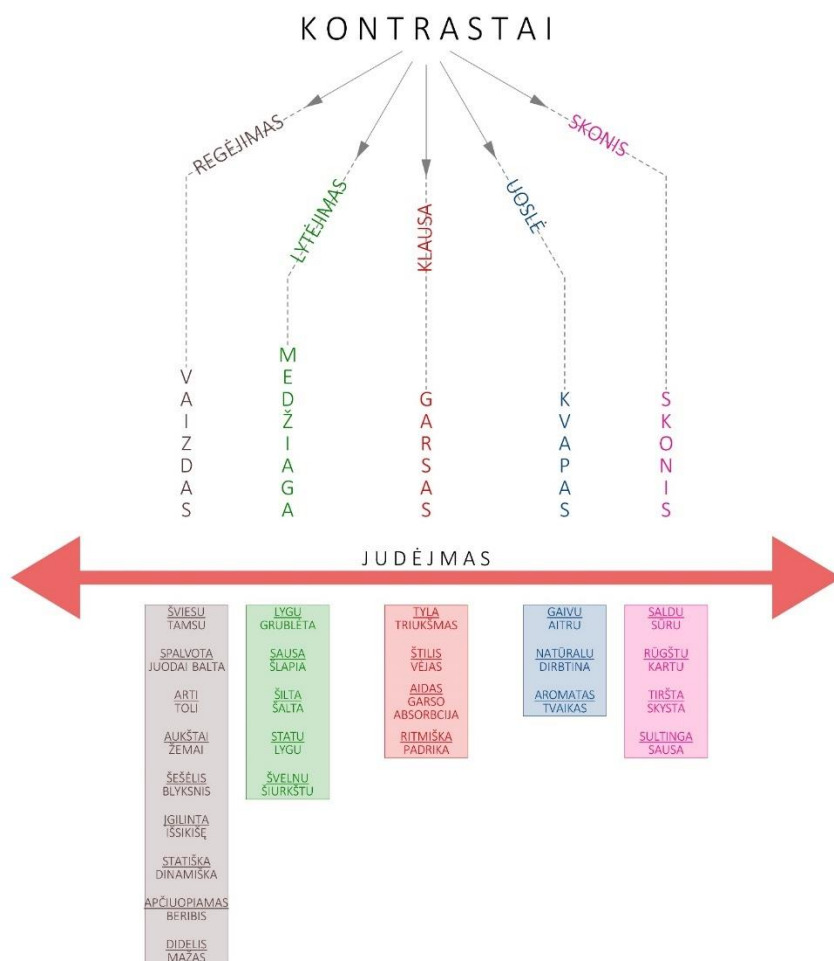
infrastruktūrą, tenkintų žmonių su fizine negalia poreikius, pavyzdžiui, aklujų ar silpnaregių, kuriems suvokti aplinką padeda potyriai ir joslės, pritrauktų turistų ir svečių iš kitų Lietuvos miestų srautus bei sukurtų miesto traukos centrą – istorinės atminties simbolį, kuriame atsispindėtų miesto kūrimo vizija, formavimo ideologija, išryškinamas miesto identitetas, atskleistas kultūros ir visuomenės indėlis įveiklinant erdvę ir vaizduotę.

7. PROJEKVINĖ DALIS

7.1 Projektuojamo objekto vizija

Eksperimentinio projektavimo metu yra kuriamas visuomeninis objektas – Pojūčių muziejus. Atlikus išsamią temos analizę bei tyrimus, nuspręsta projektą kurti vadovaujantis nuolatinio judėjimo, kintančios aplinkos principu bei jusliniu erdvės suvokimu. Bendruoju atveju, muziejų, galerijų erdvės bei ekspozicijos yra statiškos, nekintančios, tačiau naujojo projekto idėja – eksponatas erdvėje yra pats žmogus, kuriam su(si)vokti reikia erdvės ir nuolatinio judėjimo aplinkoje. Būsimame muziejuje juslinio suvokimo principu ketinama suformuoti erdves, kurios aktyvintų ir stiprintų žmogaus pojūčius, lavintų vaizduotę, kurtų asociatyvius prisiminimus, ugdytų gebėjimą atsiskelisti asmenybei ir geriau pažinti save kaip nepriklausomą individą.

Taip pat, svarbu paminėti, kad visų žmonių joslės yra skirtingai išlavintos. Siekiant maksimalaus meninio objekto įtaigumo, suvokėjui turėtų būti suteikta galimybė pačiam formuoti ir sekti savo pojūčius. Tai turėtų atsispindėti architektūrinio objekto erdvių organizavime. Svarbus tiek fizinis, tiek mentalinis erdvių suvokimas.

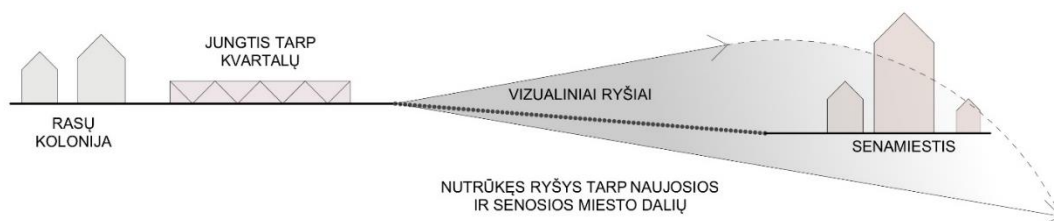
87 pav. Kontrastų schema. Sudaryta aut.

8. VARIANTINIS PROJEKTAVIMAS

Remiantis analitine dalimi ir atliktais teoriniais bei empiriniais tyrimais, nustatyta, kad siekiant suprojektuoti objektą ar viešąją erdvę pagal patirtinei architektūrai būdingus principus, svarbu taikyti juslinio suvokimo metodus, ryšių tarp erdvių, kontrastuojančių pojūčių schemas, parinkti tinkamas meninės raiškos priemones objekto idėjai atsleisti. Pasirinktos teritorijos ir projektuojamo sklypo įprasminimas taip pat yra reikšmingi vystant skirtingas projekto vizijas. Tolimesniam eksperimentinio projektavimo etapui numatyta pateikti du skirtingus tos pačios funkcijos objekto variantus, kurie būtų sukurti remiantis preliminariniu projektuojamo objekto programa.

Variantinio projektavimo metu vystomos dvi skirtingos koncepcijos: erdvės skaidymas ir erdvės jungimas. Projektuojamame sklype kuriama jungtis tarp Naujosios ir senosios miesto dalių, o būsimas muziejaus pastatas šią jungtį papildys kaip atraktyvi, pojūčius žadinanti bei lavinanti priemonė.

Toliau pateikiama eksperimentinių variantų grafinė medžiaga bei palyginimas, kurio metu, parenkamas variantas tolimesniam projekto vystymui.

88 pav. Idėinio pagrindimo schema. Sudaryta aut.

Preliminari objekto programa:

I – Laisvalaikio vestibulis: **100 m²**

II – Pagrindinės ekspozicijų salių erdvės: **5 500 m²**

III – Konferencijų salė: **750 m²**

IV – Skaitykla: **150 m²**

V – Rekvizitų saugykla: **200 m²**

VI – Kavinė / Restoranas (su personalo patalpomis, sandėliais ir virtuve): – **200 m²**

VII – Muziejaus parduotuvė: **80 m²**

VIII – Edukacinė erdvė: **200 m²**

IX – Universalios paskirties renginių centras: **350 m²**

X – Biurų erdvė (administracija): **120 m²**

XI – Techninės patalpos: **270 m²**

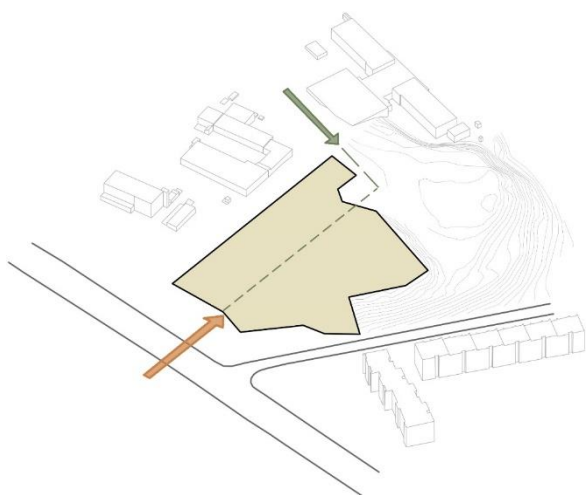
XII – Pagalbinės patalpos: **200 m²**

XIII – Požeminė automobilių tovejimo aikštelė: **880 m²**

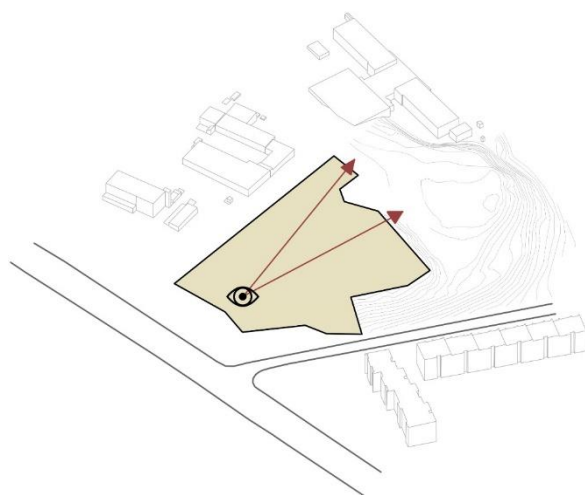
Iš viso: 9 000 m²

8.1 1 Variantas

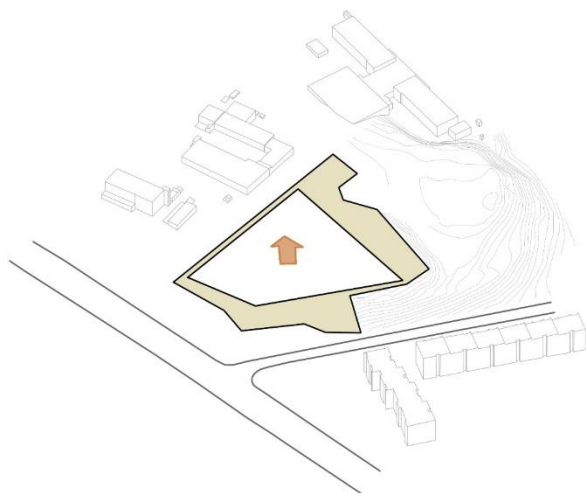
Pirmasis variantas grindžiamas erdvės skaidymo principu. Tariama, kad žmogus judėdamas tiek sklypo erdvėje, tiek pastato viduje, mato ir jaučia nuolat besikeičiančią aplinką. Kintant aplinkos vaizdams, suvokėjo judėjimas erdvėje yra suskaidomas fragmentais, kuomet kiekvienas vizualus pokytis kuria naują patirtį, išgyvenimus, aktyvina skirtingas jusles bei kelia pojūčius. Taip pat siekiama pabrėžti vizualinius ryšius, atsiveriančius tiek sklypo teritorijoje, tiek apžvelgiant sklypą iš kitų miestui svarbių apžvalgos taškų.

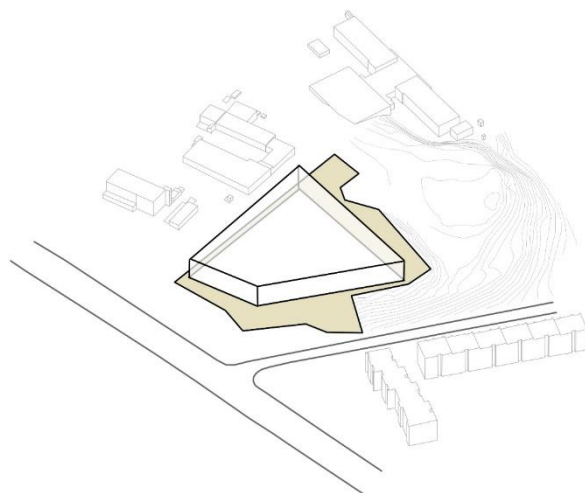
89 pav. Pėsčiųjų judėjimas sklypo erdvėje. Sudaryta aut.

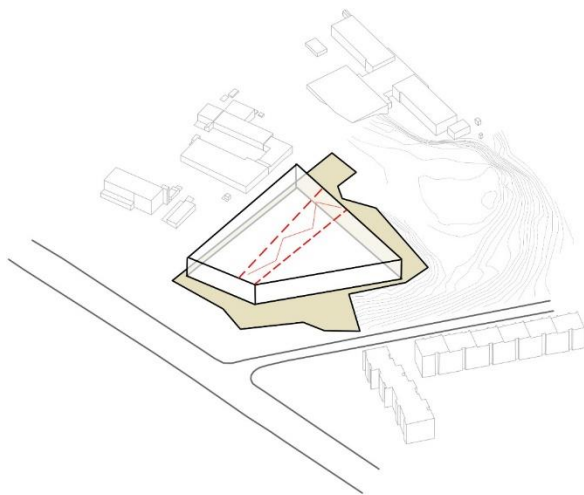
90 pav. Sklype atsiveria vizualiniai ryšiai. Sudaryta aut.

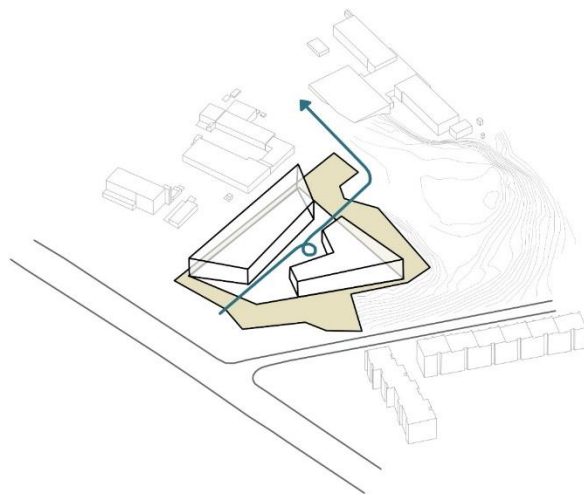
91 pav. Vizualiniams ryšiams pabrėžti kuriamas scenarijus.
Sudaryta aut.

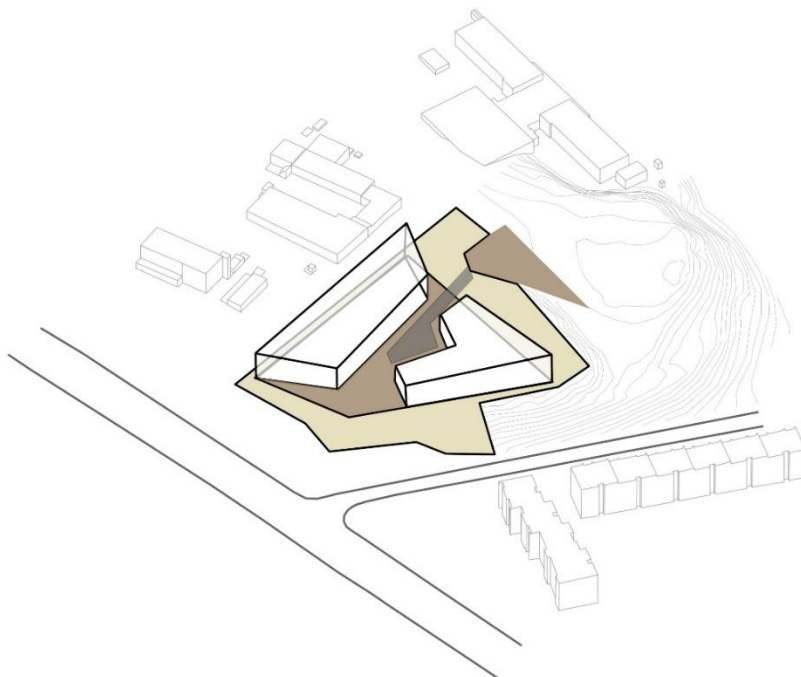
92 pav. Iškeliamas tūris. Sudaryta aut.

93 pav. Tūris skaidomas pabrėžiant vizualinių ryšių kryptis.
Sudaryta aut.

94 pav. Sukurta atraktyvi erdvė sklypo viduje bei jungtis tarp Naujosios ir senosios miesto dalių. Sudaryta aut.

95 pav. Naujas tūris užpildo erdvę bei kuria nuolatinio judėjimo principu paremtą patirtinio suvokimo procesą
Sudaryta aut.

Projektuojamo pastato tūris komponuojamas sklype atsižvelgiant į aplinkinį užstatymą, gatvių išklotines bei vizualinių ryšių kryptis. Tarp pastato korpusų kuriamas vidinis kiemas, o atskiri tūriai tarpusavyje sujungiami požemine pastato dalimi.

Sklypo plane numatyti pagrindiniai įėjimai į pastatą (nuo pėsčiųjų tilto, nuo jungties su Senamiesčiu, nuo pagrindinės aikštės). Ūkinis privažiavimas numatomas rytinėje sklypo dalyje, iš kurios yra numatytas įvažiavimas į požeminę automobilių saugyklą. Pietinėje sklypo dalyje formuojama lauko terasa, besitęsianti per visą muziejaus kompleksą, o šiaurinėje dalyje – lauko amfiteatras bei pagrindinės aikštės erdvė. Pietvakarių kryptimi numatyta pėsčiųjų jungtis su Senamiesčiu.

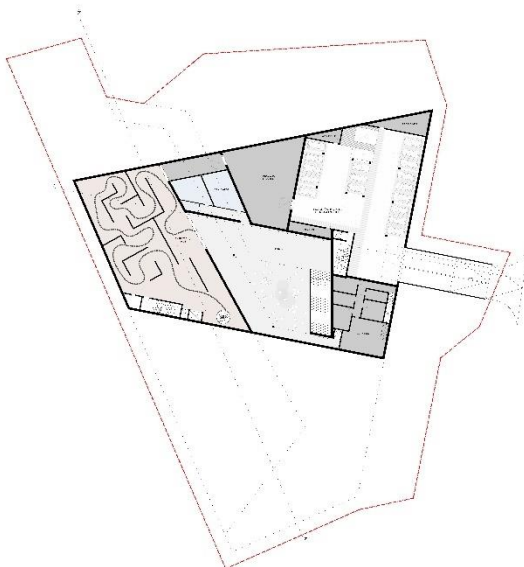

96 pav. Situacijos schema. Sudaryta aut.

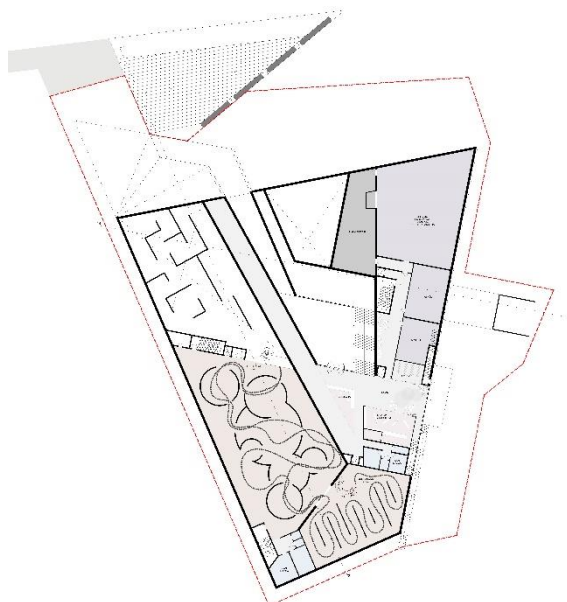
97 pav. Sklypo planas. Sudaryta aut.

- **2 Aukšto plane** projektuojamas lankytojų holas, san. mazgai bei pirmoji ekspozicijų salė. Kitoje pastato dalyje – požeminė automobilių saugykla, pritaikyta įvažiuoti ir sunkiasvoriam transportui. Automobilių saugyklos zonoje numatyta rekvizitų saugykla bei pagalbinės patalpos. Patekimas į technines patalpas yra iš lauko pusės (nusileidus laiptais).

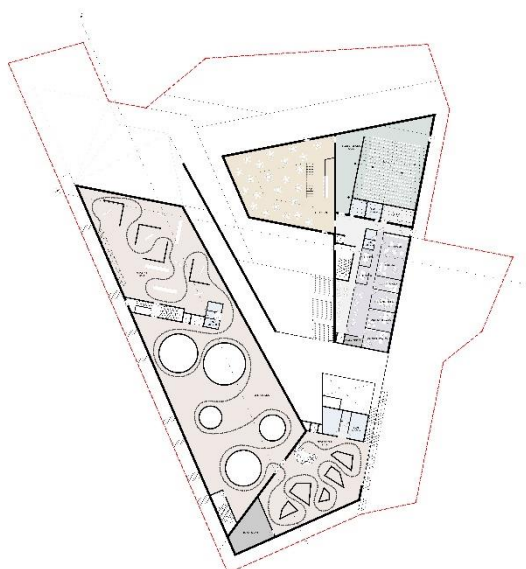
98 pav. – 2 Aukšto planas. Sudaryta aut.

- **1 Aukšto plane** projektuojamas pagrindinis muziejaus vestibulius, holas, recepcija, muziejaus parduotuvė, lankytojų san. mazgai bei drabužinė. Nuo lankytojų atribotoje dalyje projektuojamos tarnybinės personalo patalpos, restorano virtuvė ir pagalbinės patalpos. Taip pat šiame aukšte yra ekspozicijų salės, į kurias patenkama nusileidus laiptais pro -2 aukšto holą. Į šio pastato aukštą patenkama nuo pagrindinės aikštės bei iš ūkinio kiemo (rytinėje sklypo dalyje).

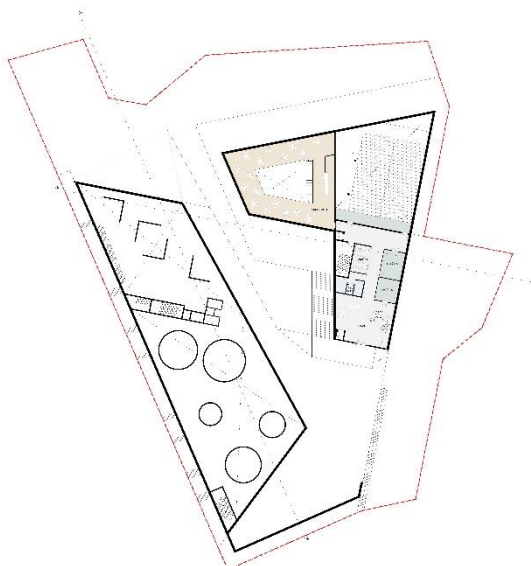
99 pav. – 1 Aukšto planas. Sudaryta aut.

1 Aukšto plane projektuojamos ekspozicijų salės (patenkama iš -1a.), lankytojų san. mazgai, pagalbinės patalpos. Priekinėje pastato dalyje projektuojamas restoranas, konferencijų salė bei administracijos patalpos (su atskiru tarnybiniu įėjimu).

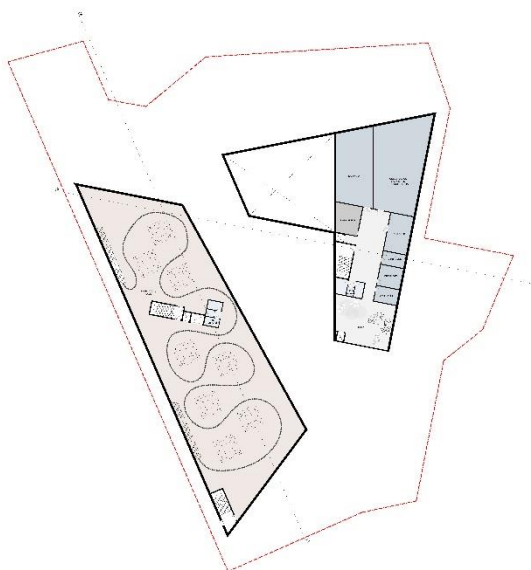
100 pav. 1 Aukšto planas. Sudaryta aut.

2 Aukšto plane numatomas patekimas į pastatą nuo lauko terasos (rytiniame korpuse), projektuojami svečių kambariai, san. mazgai ir konferencijų salės lankytojų drabužinė; restoranas projektuojamas per du aukštus (1-2a.).

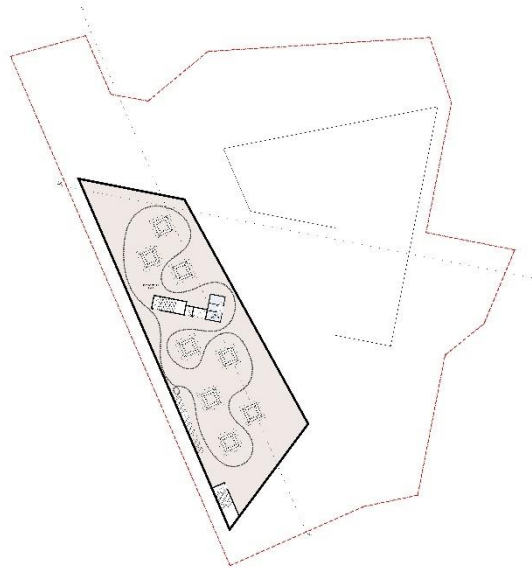
101 pav. 2 Aukšto planas. Sudaryta aut.

3 Aukšto plane projektuojamos ekspozicijų salės, san. mazgai. Dešiniajame korpuse numatyta skaityklos patalpa, universalios paskirties renginių centras, dirbtuvės, san. mazgai, pagalbinės patalpos.

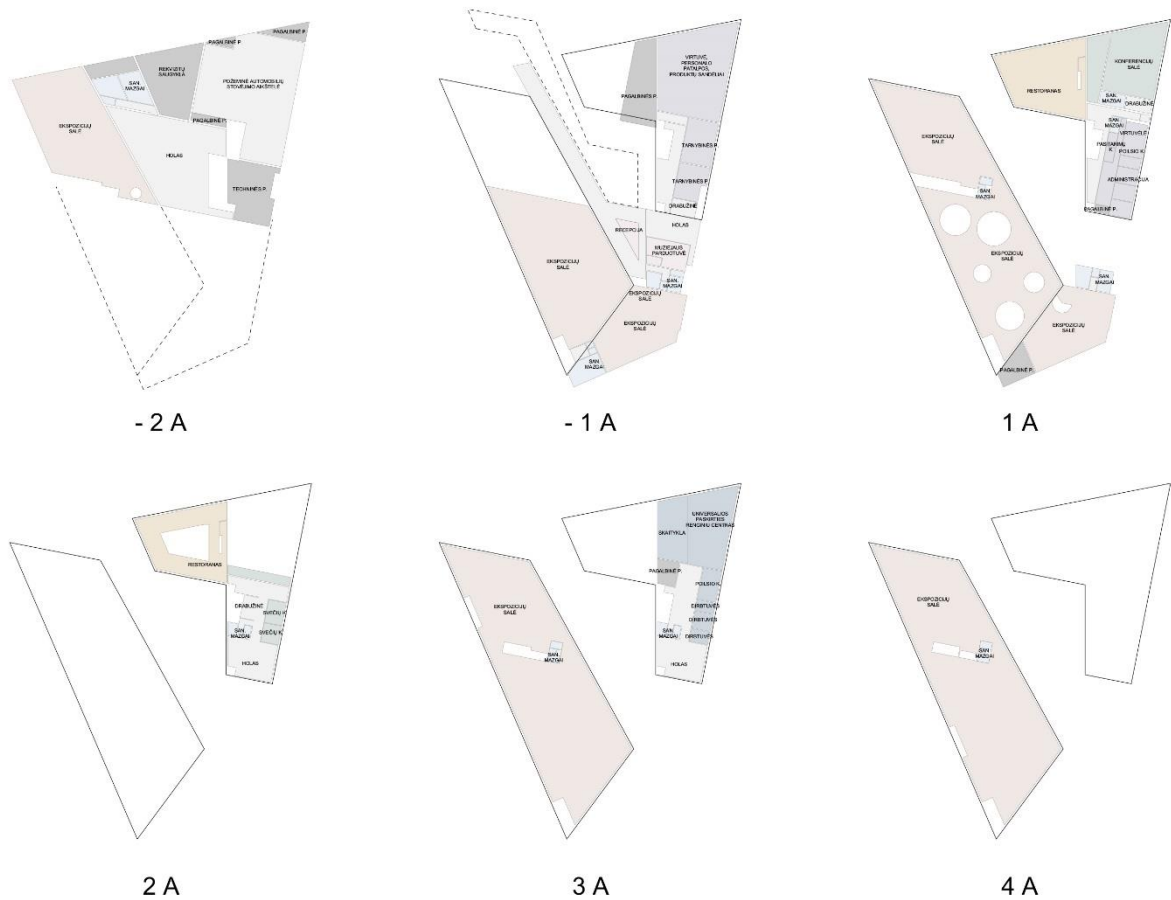
102 pav. 3 Aukšto planas. Sudaryta aut.

4 Aukšto plane projektuojamos ekspozicijų salės, san. mazgai.

103 pav. 4 Aukšto planas. Sudaryta aut.

Planuose matyti, kad pastato funkcinės zonos pasiskirsto skirtinguose tūriuose – ekspozicijos kairiajame muziejaus korpuse, laisvalaikio ir edukacijos zonos – dešiniajame.

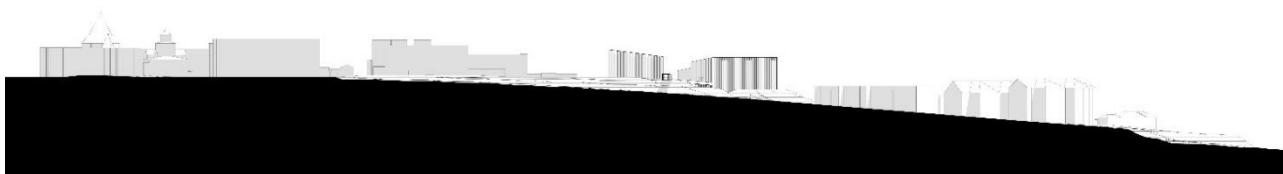
104 pav. Funkcinės schemos. Sudaryta aut.

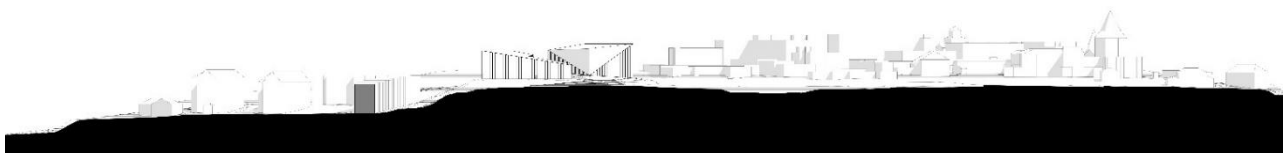
105 pav. Pjūvis A-A. Sudaryta aut.

106 pav. Pjūvis B-B. Sudaryta aut.

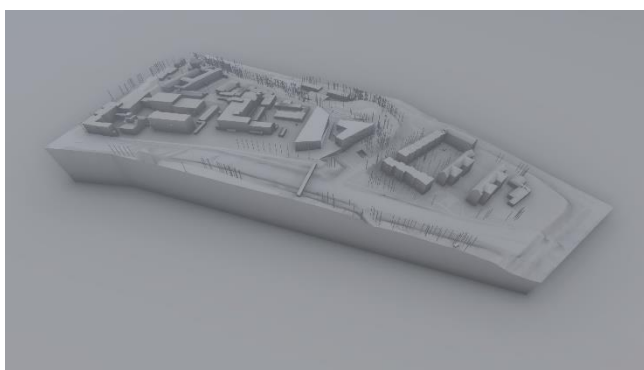

107 pav. Drujos g. išklotinė. Sudaryta aut.

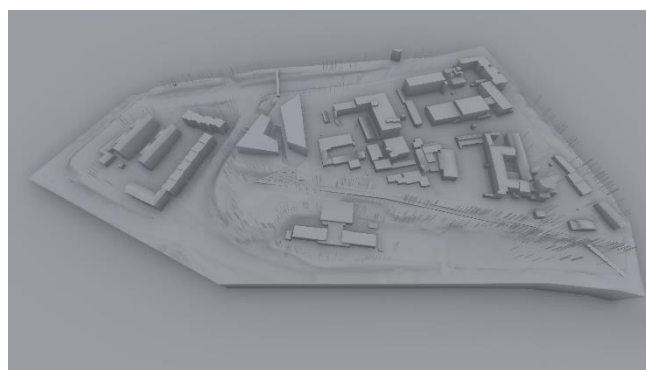

108 pav. Jungties su senamiesčiu išsklotinė. Sudaryta aut.

Pjūvių bei išsklotinių brėžiniuose matyti, kad pastatas harmoningai įsilieja į esamą aplinką, muziejaus turi ai nekonkuruoja su aplinkiniu užstatymu, išlaikomas vientisas kvartalo aukštingumas.

109 pav. Pastato aksonometrinis vaizdas. Sudaryta aut.

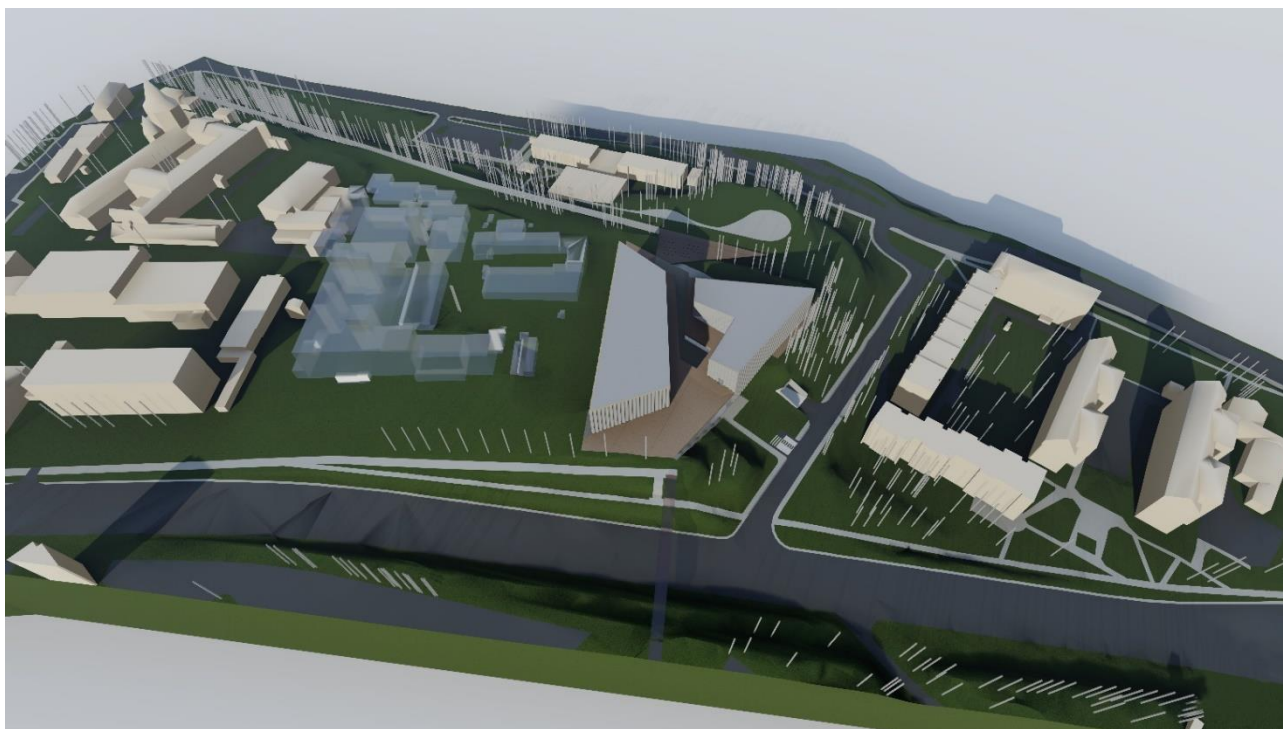
110 pav. Pastato aksonometrinis vaizdas. Sudaryta aut.

111 pav. Pastato vizualizacija. Sudaryta aut.

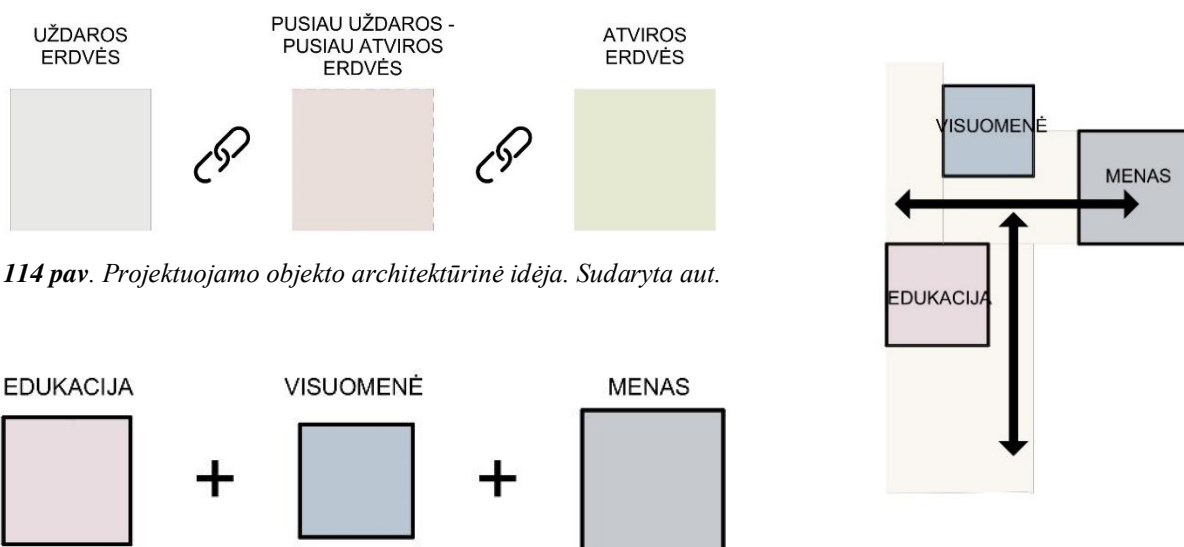
112 pav. Pastato vizualizacija. Sudaryta aut.

113 pav. Pastato vizualizacija. Sudaryta aut.

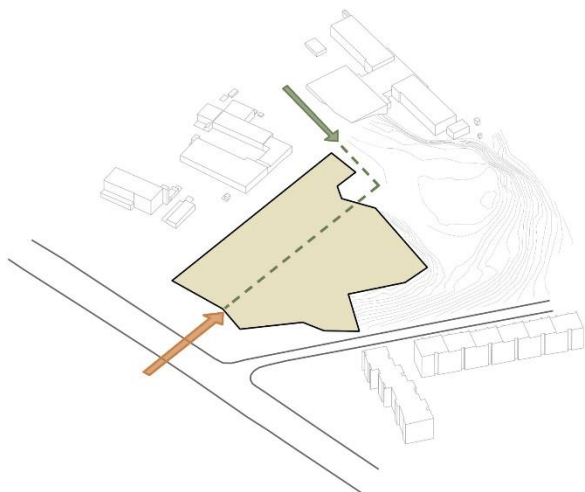
8.2 2 Variantas

Antrojo varianto koncepcija kuriama besijungiančių erdvių pagrindu. Siekiama sukurti vientisą tūrį, kuriame būtų persipynusios skirtingos funkcijos, vizualiniai ryšiai. Vadovaujamasi uždarų, pusiau uždarų - pusiau atvirų bei atvirų erdvių sąveika ir projektavimo principais. Kaip ir pirmajame variante, šiame taip pat siekiama sukurti atraktyvias erdves pastato išorėje ir viduje, besikeičiant suvokėjo aplinkai - įprasminti erdvinius ir vizualinius ryšius bei sužadinti jausmus.

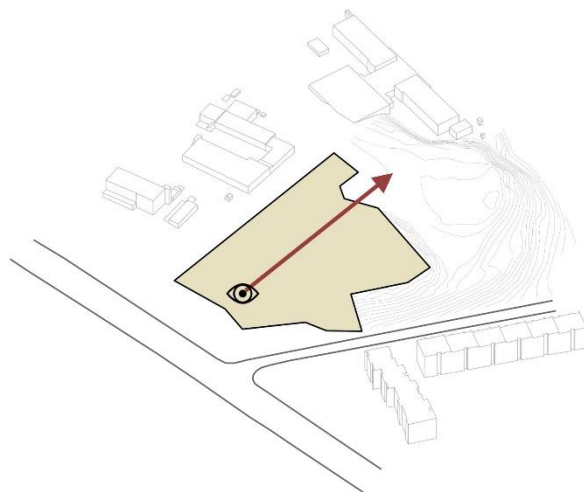

114 pav. Projektuojamo objekto architektūrinė idėja. Sudaryta aut.

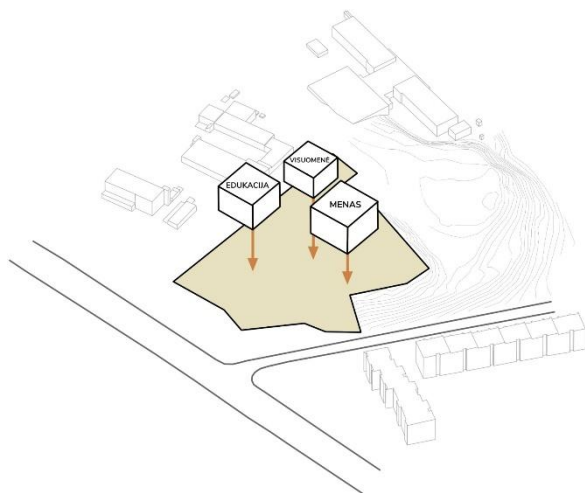
115 pav. Koncepcinė schema. Sudaryta aut.

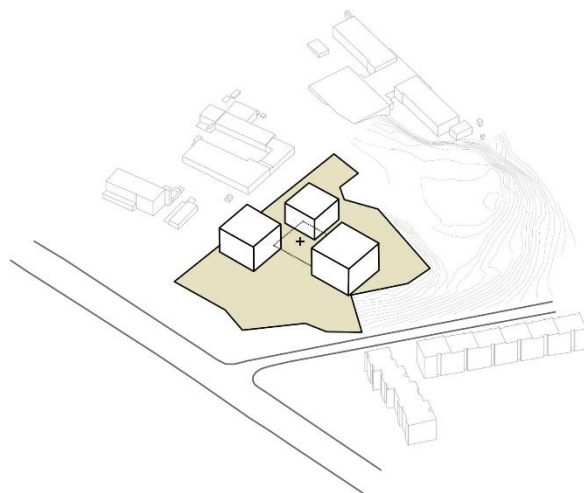
116 pav. Pėsčiųjų judėjimas sklypo erdvėje. Sudaryta aut.

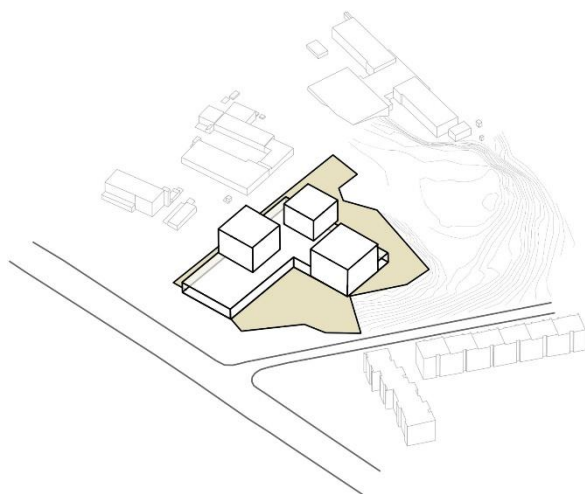
117 pav. Sklype atsiveria vizualiniai ryšiai. Sudaryta aut.

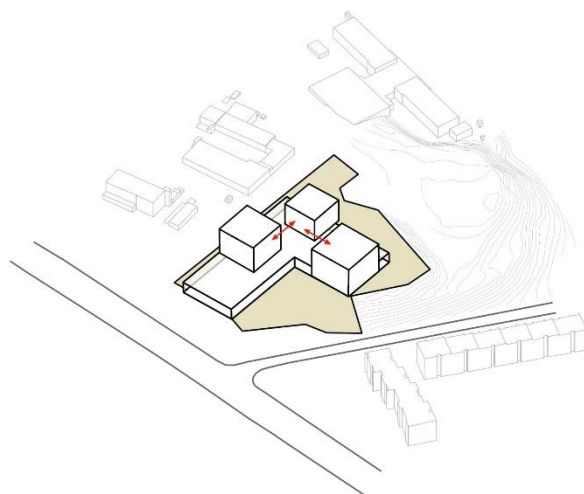
118 pav. Muziejuje projektuojamos skirtingos funkcijos.
Sudaryta aut.

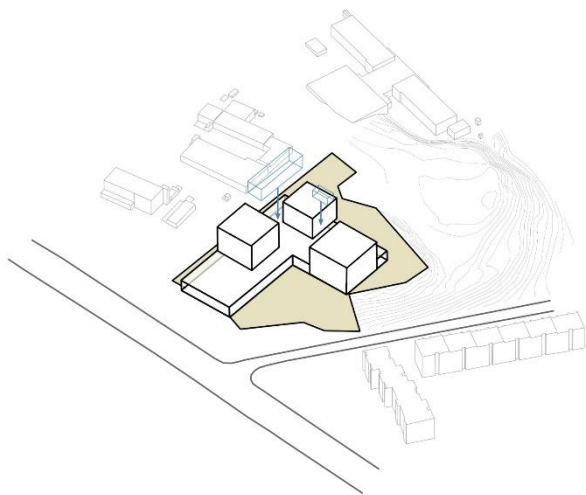
119 pav. Objektą sudarančios funkcijos tarpusavyje
persipina. Sudaryta aut.

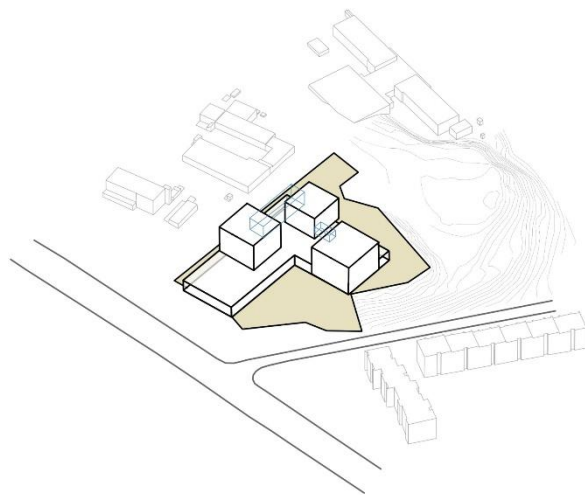
120 pav. Muziejaus korpusai sujungiami požemine pastato
dalimi. Sudaryta aut.

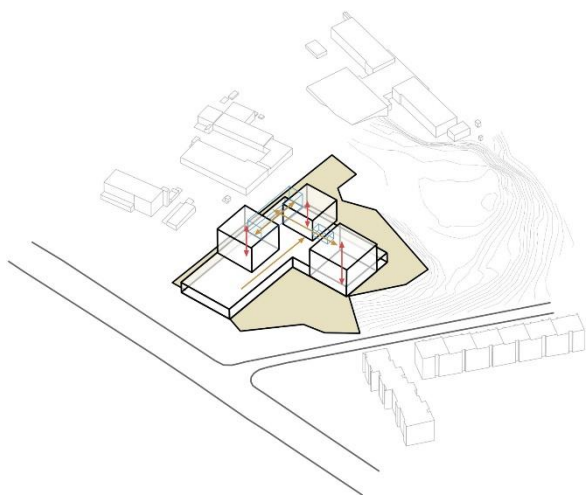
121 pav. Kuriamas horizontalus ryšys tarp pastato korpusų.
Sudaryta aut.

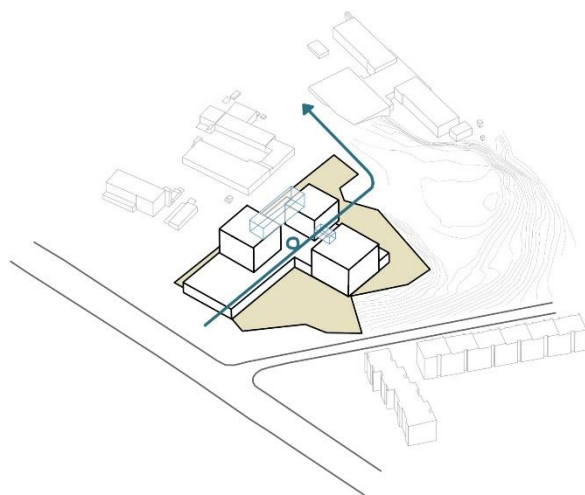
122 pav. Muziejaus korpusai sujungiami skaidriais horizontaliais tūriais. Sudaryta aut.

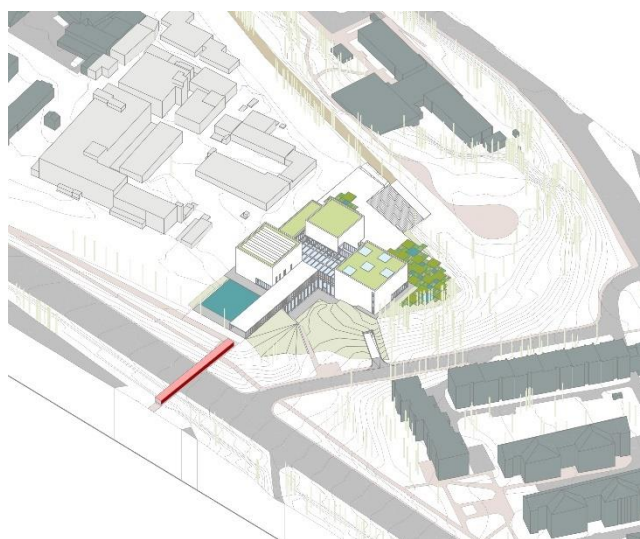
123 pav. Muziejaus korpusai susijungia tiek antžeminėje, tiek požeminėje pastato dalyje. Sudaryta aut.

124 pav. Objekte vyksta vertikalus ir horizontalus judėjimas tarp pastato korpusų. Sudaryta aut.

125 pav. Sukuriama atraktyvi erdvė sklypo viduje bei jungtis tarp Naujosios ir Senosios miesto dalių. Sudaryta aut.

126 pav. Naujas tūris užpildo erdvę bei kuria nuolatinio judėjimo principu paremtą parirtinio suvokimo procesą. Sudaryta aut.

Projektuojamas pastato tūris komponuojamas sklype atsižvelgiant į aplinkinį užstatymą, gatvių išklotines bei vizualinių ryšių kryptis. Pastato korpusai tarpusavyje susijungia antžemine ir požemine dalimis. Taip pat pastatas yra suprojektuotas taip, kad per kompleksą būtų pratęsta pėsčiųjų jungtis tarp Naujosios ir Senosios miesto dalių.

Sklypo plane numatyti pagrindiniai įėjimai į pastatą (nuo pėsčiųjų tilto pusės, nuo pagrindinės aikštės bei nuo ūkinio privažiavimo). Ūkinis privažiavimas numatomas rytinėje sklypo dalyje, iš kurios yra numatytas įvažiavimas į požeminę automobilių saugyklą. Pietinėje sklypo dalyje formuojama pergolė, pratęsianti pėsčiųjų srauto judėjimo kryptį, o šiaurinėje dalyje – lauko amfiteatras bei pagrindinės aikštės erdvė. Pietvakarių kryptimi numatyta pėsčiųjų jungtis su Senamiesčiu.

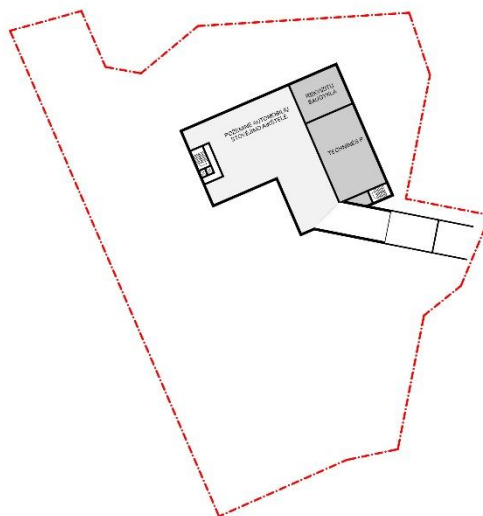

127 pav. Situacijos schema. Sudaryta aut.

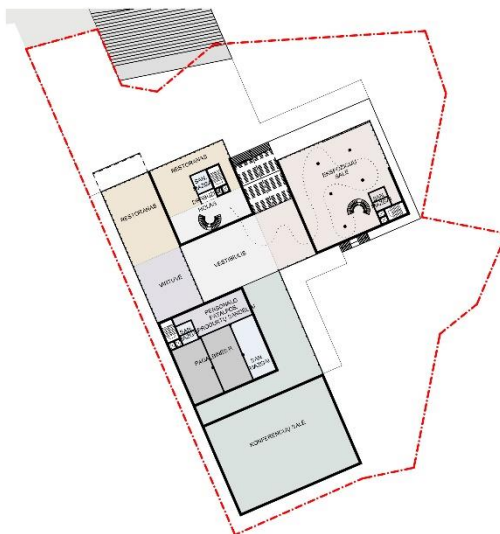
128 pav. Sklypo planas. Sudaryta aut.

- **2 Aukšto plane** projektuojama požeminė automobilių saugykla. Taip pat numatomos rekvizitų saugyklos ir techninės patalpos.

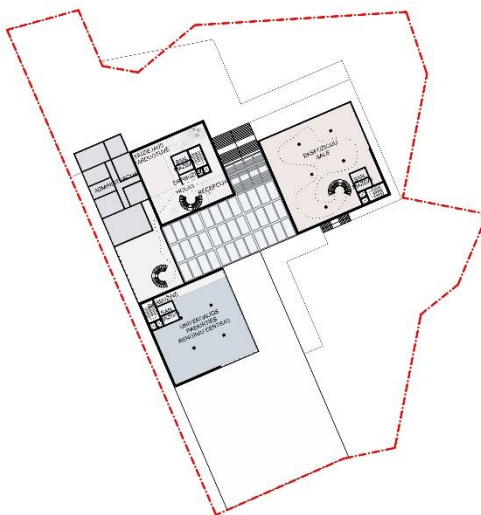
129 pav. -2 Aukšto planas. Sudaryta aut.

-1 Aukšto plane projektuojama ekspozicijų salė, lankytojų holas, san. mazgai, drabužinė, restoranas, virtuvės ir personalo tarnybinės patalpos, konferencijų salė bei pagalbinės patalpos.

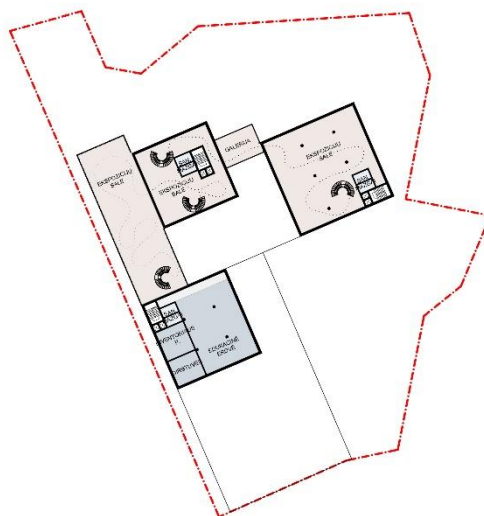
130 pav. -1 Aukšto planas. Sudaryta aut.

1 Aukšto plane projektuojama recepcija, drabužinė, san. mazgai, muziejaus parduotuvė, holas, ekspozicijų salė, administracijos patalpos bei universalios paskirties renginių centras.

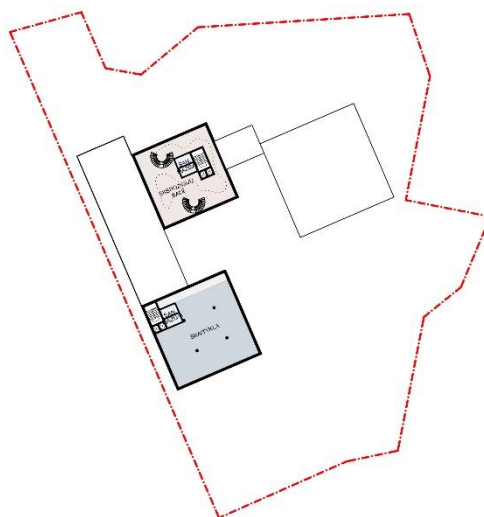
131 pav. 1 Aukšto planas. Sudaryta aut.

2 Aukšto plane projektuojamos ekspozicijų salės, san. mazgai bei edukacinės erdvės zona su dirbtuvių patalpomis.

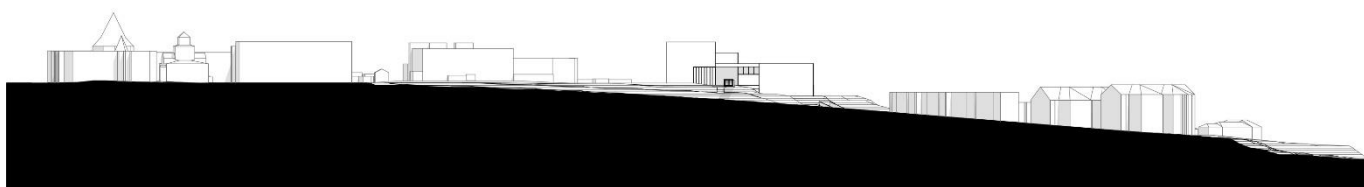
132 pav. 2 Aukšto planas. Sudaryta aut.

3 Aukšto plane projektuojama ekspozicijų salė, san. mazgai, skaitykla.

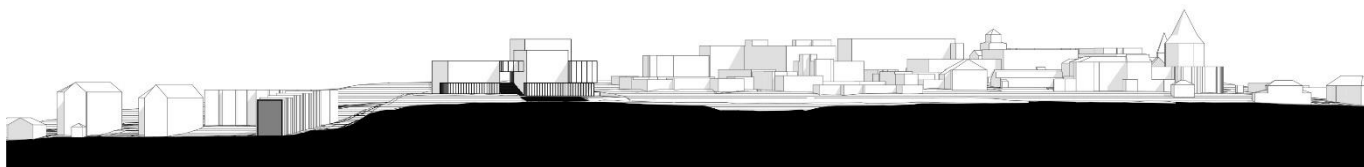

133 pav. 3 Aukšto planas. Sudaryta aut.

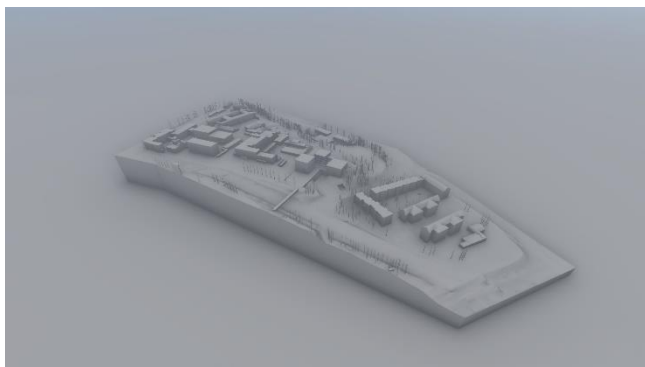
Išsklotinių brėžiniuose matyti, kad pastatas harmoningai įsilieja į esamą aplinką, muziejaus tūriai nekonkuruoja su aplinkiniu užstatymu, išlaikomas vientisas kvartalo aukštingumas.

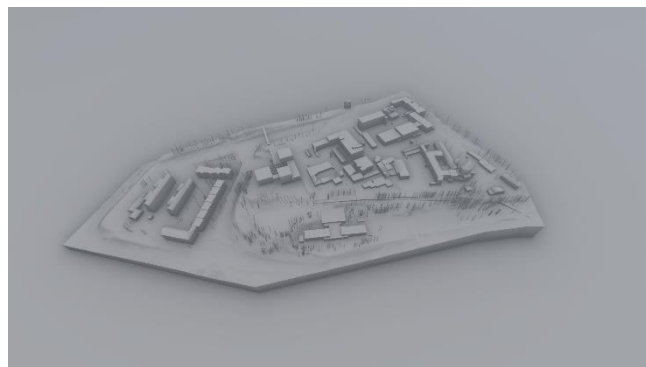
134 pav. Drujos g. išklotinė. Sudaryta aut.

135 pav. Jungties su senamiesčiu išklotinė. Sudaryta aut.

136 pav. Pastato aksonometrinis vaizdas. Sudaryta aut.

137 pav. Pastato aksonometrinis vaizdas. Sudaryta aut.

138 pav. Pastato vizualizacija. Sudaryta aut.

139 pav. Pastato vizualizacija. Sudaryta aut.

140 pav. Pastato vizualizacija. Sudaryta aut.

8.3 Projektų alternatyvų vertinimas

1. Projekto idėjos parinktos vadovaujantis atliktomis analizėmis bei tyrimais, panaudojamas erdvių jungimo bei skaidymo principas, pagrįstas nuolatiniu judėjimu aplinkoje.
2. Projektuojamas visuomeninis objektas yra traukos taškas, pabrėžiantis teritorijos vertingąsias savybes bei unikalumą.
3. Eksperimentinis projektas gali padėti lavinti jusles bei gebėjimus geriau pažinti aplinką bei atskleisti individualius potyrius.
4. Abiejų variantų tūrio forma ir skaidymas parinkti atsižvelgiant į aplinkinį užstatymą bei vyraujantį aukštingumą.
5. Pirmajame variante projektuojamas objektas suvokiamas kaip atskiri tūriai. Taip pat toks pastato skaidymas komplikuoja ergonomišką funkcinių zonų paskirstymą ir patalpų išdėstymą (norint patekti į kitą korpusą, reikia pereiti visą pastatą, atsiranda ilgi koridoriai).
6. Antrajame variante projektuojamas objektas suvokiamas kaip vientisas tūris. Šiame objekte funkcinės zonos susijungia, persipina, atsiskiria, taigi, tai užtikrina sklandų judėjimą tarp pastato korpusų.
7. Atsižvelgiant į eksperimentinio projektavimo alternatyvas bei įvertinus temos išpildymo sąlygas, tolimesniam etapui yra pasirenkamas antrasis variantas. Tiek tūriškai, tiek funkciškai šis objektas aplinką veikia kaip traukos taškas bei patirtinės architektūros objektas.

9. PROJEKTO AIŠKINAMASIS RAŠTAS

9.1 Bendri duomenys

Projektuojamas sklypas yra Drujos g. 11 Vilniuje. Sklypo teritorija rytinėje dalyje ribojasi su Vitebsko, šiaurinėje – su Subačiaus gatvėmis. Kultūros vertybių registro duomenimis, teritorija, esanti adresu Drujos g. 11, Vilniuje, patenka į Vilniaus Senamiesčio apsaugos zoną (unikalus kodas 16073) bei Vilniaus senojo miesto ir priemiesčių archeologinę vietovę (unikalus kodas 25504). Sklypo gretimybės – daugiabučiai gyvenamieji namai, tarptautinė mokykla, Vilniaus 2-ieji pataisos namai, Švč. Jėzaus Širdies bažnyčia ir Vizitiečių vienuolynas. Kvartale vyrauja komponentinio, perimetrinio, posesijinio bei laisvo užstatymo morfotipai. Sklypo teritorijoje stovi keli mažareikšmiai pastatai – gražai, kuriuos siūloma griauti. Sklype projektuojamas visuomeninės paskirties objektas, kurį sudaro 3 atskiri antžeminiai korpusai bei požeminė pastato dalis. Antežeminėje dalyje korpusai tarpusavyje jungiasi koridoriais ir galerijomis, o požeminėje – visus korpusus apjungiančiais požeminiais aukštais. Sklypo reljefas išraiškingas, altitudės svyruoja nuo 143,72 iki 150,74. Projektuojamo pastato nulinė altitudė – 149,50.

Objekte numatoma įrengti recepcijos, laisvalaikio, edukacines ir konferencijų erdves, restoraną, technines ir pagalbines patalpas, pagrindines juslinio pažinimo ir ekspozicijų erdves. Taip pat numatytos patalpos administracijai ir muziejaus prekių parduotuvei. Pastato turį sudaro antžeminė ir požeminė dalys. Numatomas bendras plotas 10 437 m².

Apibendrinta projektuojamo objekto Vilniaus mieste programa – Pojūčių muziejus Vilniuje:

I – Laisvalaikio vestibulis: **223 m²**

II – Pagrindinės ekspozicijų salių erdvės: **2 628 m²**

III – Konferencijų salė: **1 521 m²**

IV – Skaitykla: **124 m²**

V – Rekvizitų saugykla: **206 m²**

VI – Kavinė / Restoranas (su personalo patalpomis, sandėliais ir virtuve): – **625 m²**

VII – Muziejaus parduotuvė: **77 m²**

VIII – Edukacinė erdvė: **245 m²**

IX – Universalios paskirties renginių centras: **300 m²**

X – Biurų erdvė (administracija): **256 m²**

XI – Techninės patalpos: **697 m²**

XII – Pagalbinės patalpos: **1 524 m²**

XIII – Požeminė automobilių tovejimo aikštelė: **2 011 m²**

Iš viso: 10 437 m²

Pagrindiniai projektuojamo pastato rodikliai:

Sklypo plotas – 8 677,01 m²

Benras plotas – 10 436,69 m²

Užstatymo plotas – 3 190,06 m²

Užstatymo tankumas – 0,37 %

Užstatymo intensyvumas – 1,2

Parkavimo vietų skaičius – 41 vnt. (2 antžeminėje ir 39 požeminėje pastato dalyje)

9.2 Konceptija

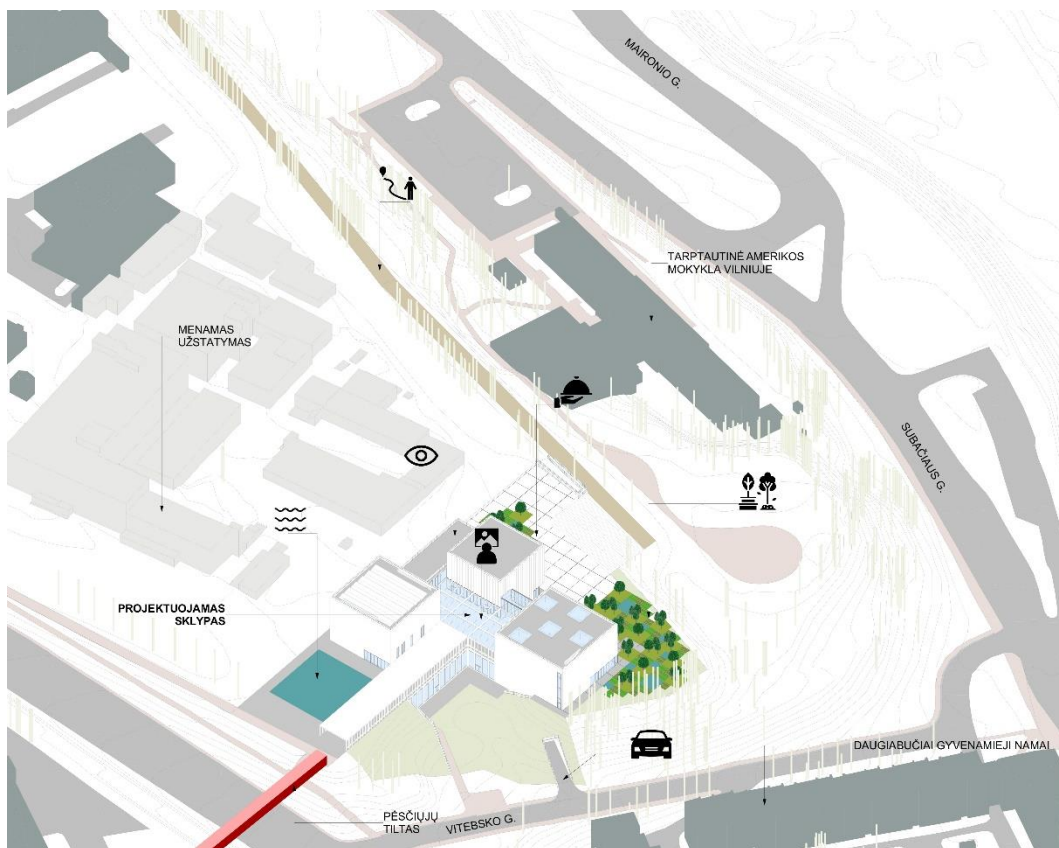
Pagrindinė projektuojamo objekto idėja – taikant urbanistinius ir architektūrinius sprendinius atkurti nutrūkusį ryšį tarp Naujosios ir Senosios miesto dalių, pabrėžti teritorijai būdingus vizualinius ryšius, sukurti išraiškingą bei vientisą patirtinės architektūros objektą – Pojūčių muziejų. Muziejus projektuojamas formuojant uždaras, pusiau uždaras - pusiau atviras ir atviras erdves. Šių erdvių sąveika pabrėžia per sklypą einantį vizualinį ryšį link Senamiesčio, formuojama jungtis tarp Naujojo miesto dalies ir Senamiesčio. Erdvių sąveika leidžia tiek pastatą apžvelgti nuo įvairių miesto apžvalgos taškų, tiek nuo pastato matyti bendramiestes panoramas.

141 pav. Vizualizacija iš paukščio skrydžio nuo Rasų kolonijos. Sudaryta aut.

Pojūčių muziejus kuriamas pasitelkiant juslinį suvokimą sužadinančias meninės raiškos priemones: pastato tūrių forma yra lakoniška, tačiau kiekvienas pastato korpusas turi skirtingus fasado sprendinius, kurie veikia suvokėjo jausmų lauką kaip dirgikliai. Nuo pėsčiųjų tilto besitęsianti pergolė tarytum atiboja suvokėjo regimąją jausmą (ilga judėjimo trajektorija viena kryptimi leidžia labiau susikonsoliduoti į supančią aplinką), taip kuriant kontrastingus pojūčius per fasadų apdailos medžiagas ir sklypo plano elementus. Šalia pirmojo korpuso esantis nedidelis baseinas atspindi pirmojo korpuso tūrį, kurio medžiagiškumas – želdintas fasadas. Jame skirtinga tvarka yra sodinami kiekvienam metų laikui būdingi augalai, dėl to šis korpusas kiekvienais metų laikais įgyja ir kuria naują pastato „veidą“. Vidurinis muziejaus korpusas žadina vizualinę jausmą – banguojantis fasadas kuria kontrastą tarp pastato monumentalumo ir skaidrių horizontalių tūrių, kurie korpusą tarpusavyje jungia su kitais pastato tūriais. Dešiniojo korpuso fasado sprendinys daugiausiai veikia klausos ir lytėjimo jausmą – kuriamas pagal vėjo kryptį judantis bei liečiamas fasadas. Visi trys korpusai apjungiami stikliniu stogu, kuris dar labiau sustiprina veikiančias jausmas, kuomet judant sklype ir jaučiant skirtingus pojūčius, atsiverianti stiklinė plokštuma komplekso viduryje pabrėžia pagrindinį įėjimą į pastatą.

Pagrindinė aikštė pratęsia „patirtinę kelionę“ ir kuria vizualinius ryšius tolimesne jungties su Senamiesčiu kryptimi. Aikštėje vyrauja skirtingos funkcijos: aktyvios veiklos, lauko restorano dalies, taip pat joje numatytos rekreacinės zonos, kurios formuojamos atsižvelgiant į istoriškai čia buvusio miesto - sodo idėją. Aikštės šiaurinėje dalyje projektuojamas lauko amfiteatras.

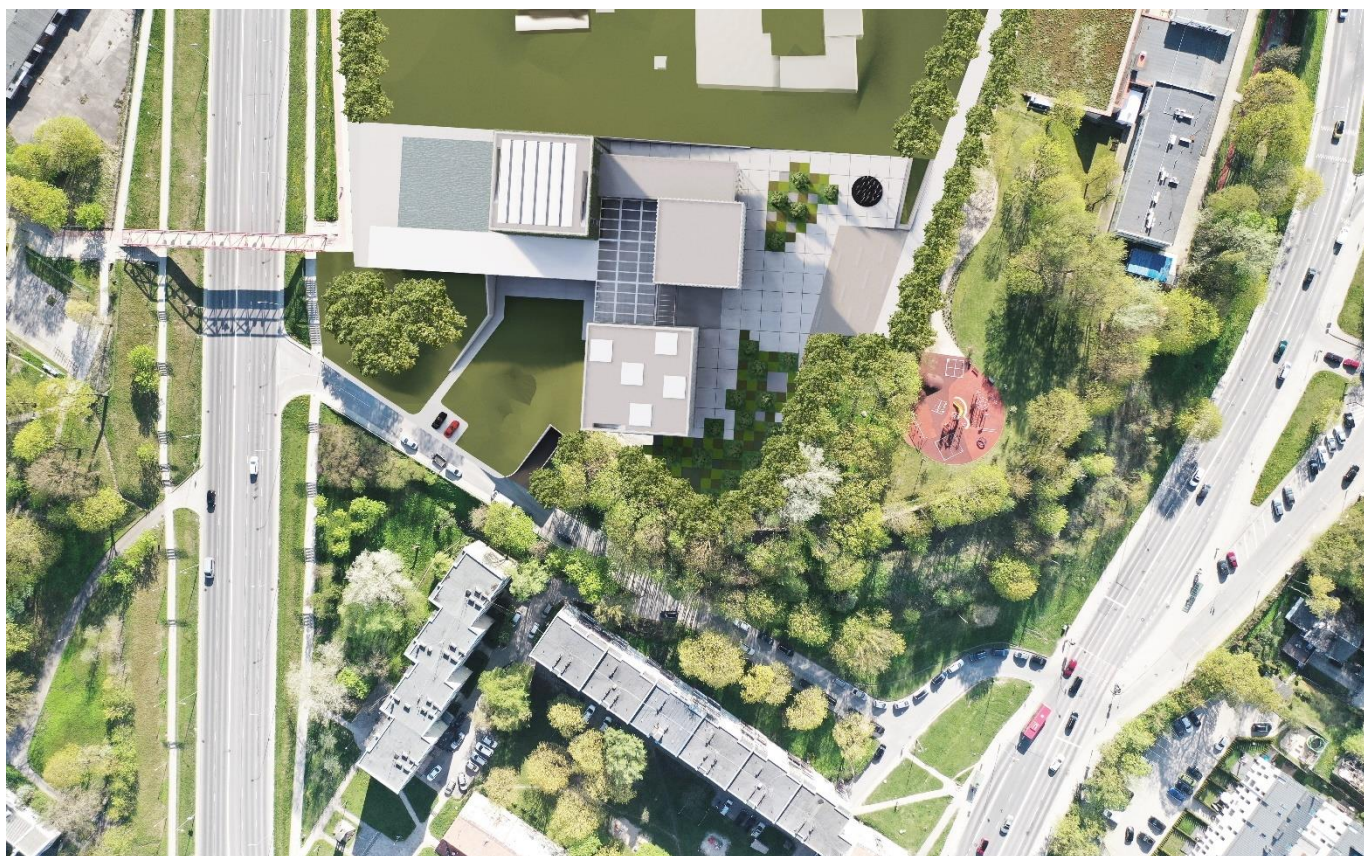
142 pav. Vizualinių ryšių taikymas projektuojant objektą. Sudaryta aut.

9.3 Sklypo plano sprendiniai

Pagrindinis patekimas į kompleksą projektuojamas pietinėje sklypo dalyje – nuo Drujos g. pusės. Šioje pusėje numatomas pagrindinio lankytojų srauto iš Rasų kvartalo judėjimas virš Pietinio aplinkkelio esančiu pėsčiųjų tiltu. Įvažiavimas į sklypą numatomas rytinėje pusėje iš šalutinės Vitebsko gatvės. Šiaurinėje sklypo dalyje atviroje erdvėje projektuojama aikštė bei amfiteatras, nuo kurio atsiveria Senamiesčio panorama, numatyta rekreacinė zona lankytojų poilsiui bei laisvalaikiui. Pietvakarių kryptimi projektuojama pėsčiųjų jungtis su Senamiesčiu. Pagrindinę sklypo teritoriją projektuojamas kompleksas apjungia į vientisą tūrį, kuris savo forma sukuria uždaras, pusiau uždaras - pusiau atviras ir atviras erdves.

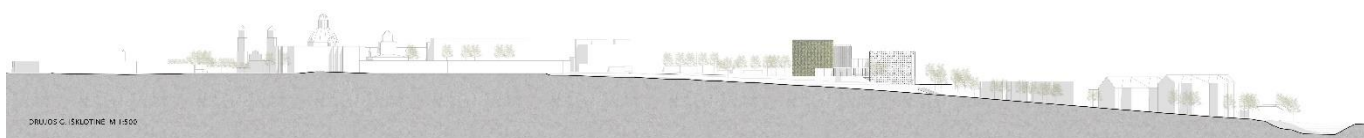
143 pav. Sklypo planas. Sudaryta aut.

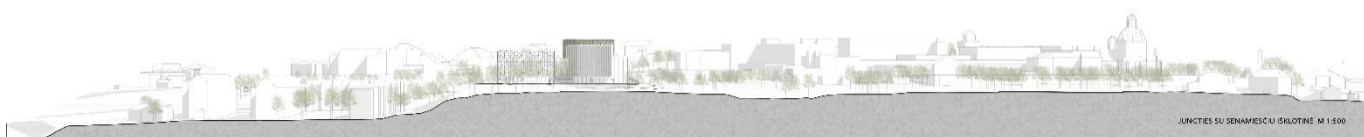
144 pav. Teritorijos sprendiniai. Sudaryta aut.

9.4 Funkcija ir ryšiai

Pojūčių muziejus projektuojamas atsižvelgiant į sklypą formuojančius urbanistinius ir teritorijoje esančius vizualinius ryšius. Pastatas harmoningai įsilieja į aplinką ir papildo ją, sukurdamas traukos centrą. Muziejaus tūriai nekonkuruoja su aplinkiniu užstatymu, išlaikomas vientisas kvartalo aukštingumas.

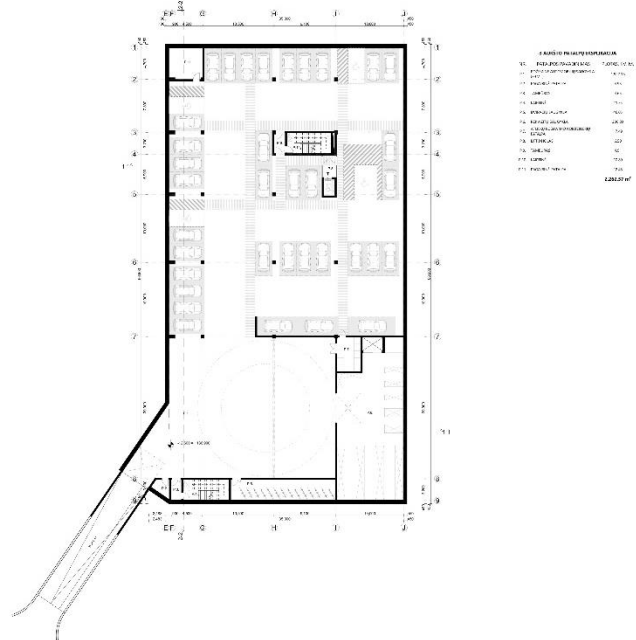
145 pav. Drujos g. išklotinė. Sudaryta aut.

146 pav. Jungties su Senamiesčiu išklotinė. Sudaryta aut.

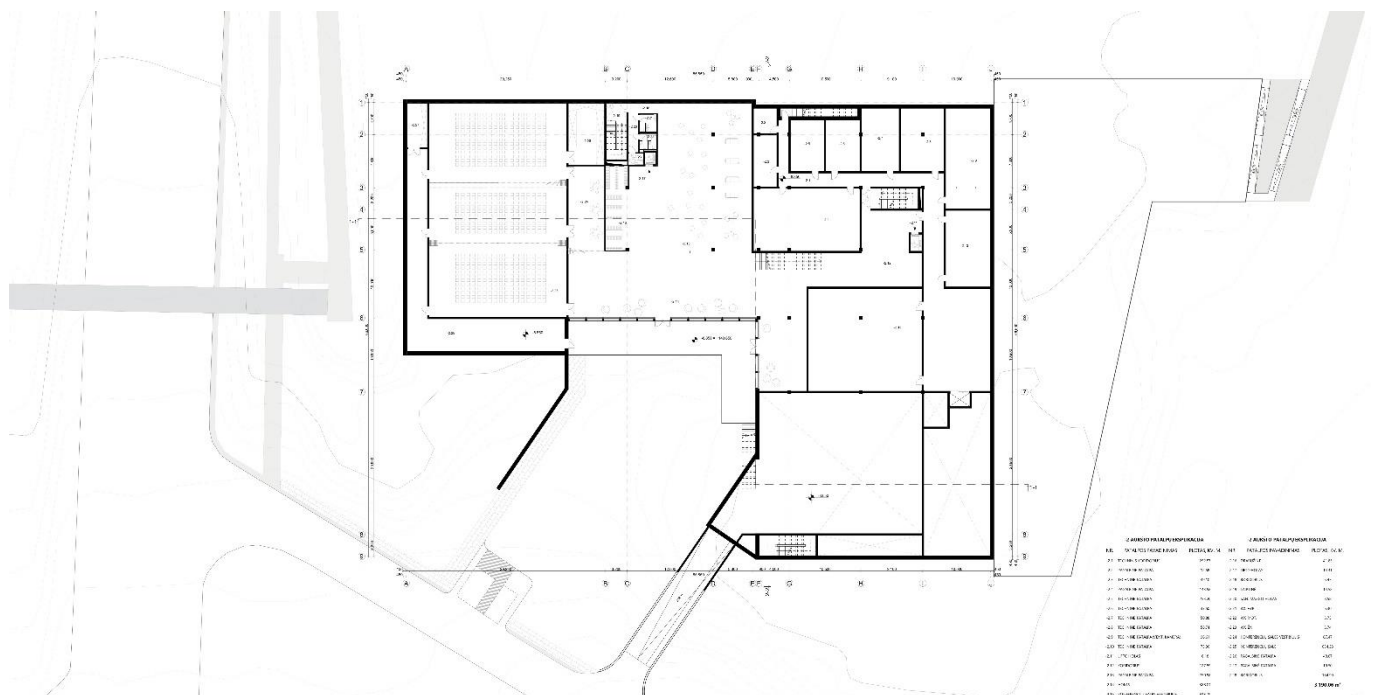
Pojūčių muziejuje projektuojamos ekspozicijų salės, edukacinė erdvė, skaitykla, universalios paskirties renginių centras, konferencijų salė, restoranas, administracijos patalpos, pagalbinės, aptarnavimo ir techninės patalpos bei požeminė automobilių saugykla. Pastato bendras plotas – 10 437 m².

-3 Aukštas. Projektuojama požeminė automobilių saugykla, dviračių ir rekvizitų saugykla, buitinių atliekų saugykla. Aukšto aukštis pritaikytas įvažiuoti tiek lengvajam, tiek aptarnaujančiam transportui.

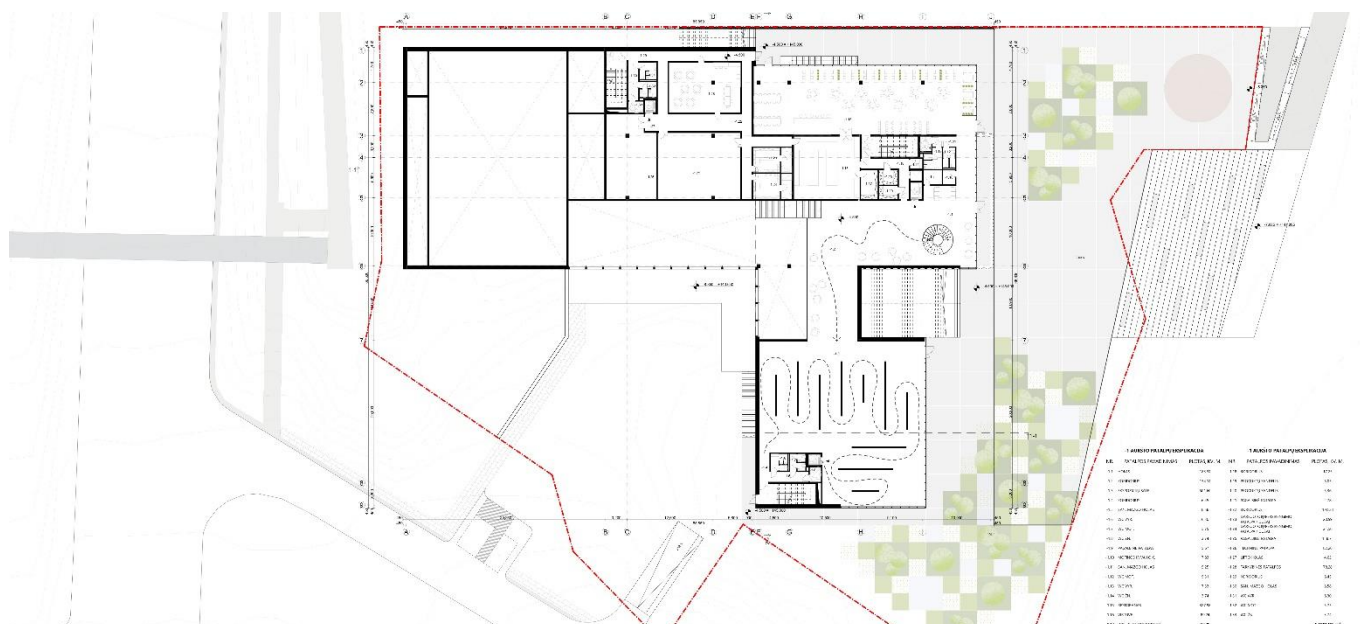
147 pav. -3 Aukšto planas. Sudaryta aut.

-2 Aukštas. Projektuojama konferencijų salė su pagalbinėmis ir techninėmis patalpomis, lankytojų holu, san. mazgais. Taip pat šiame aukšte įrengiamos visos techninės patalpos.

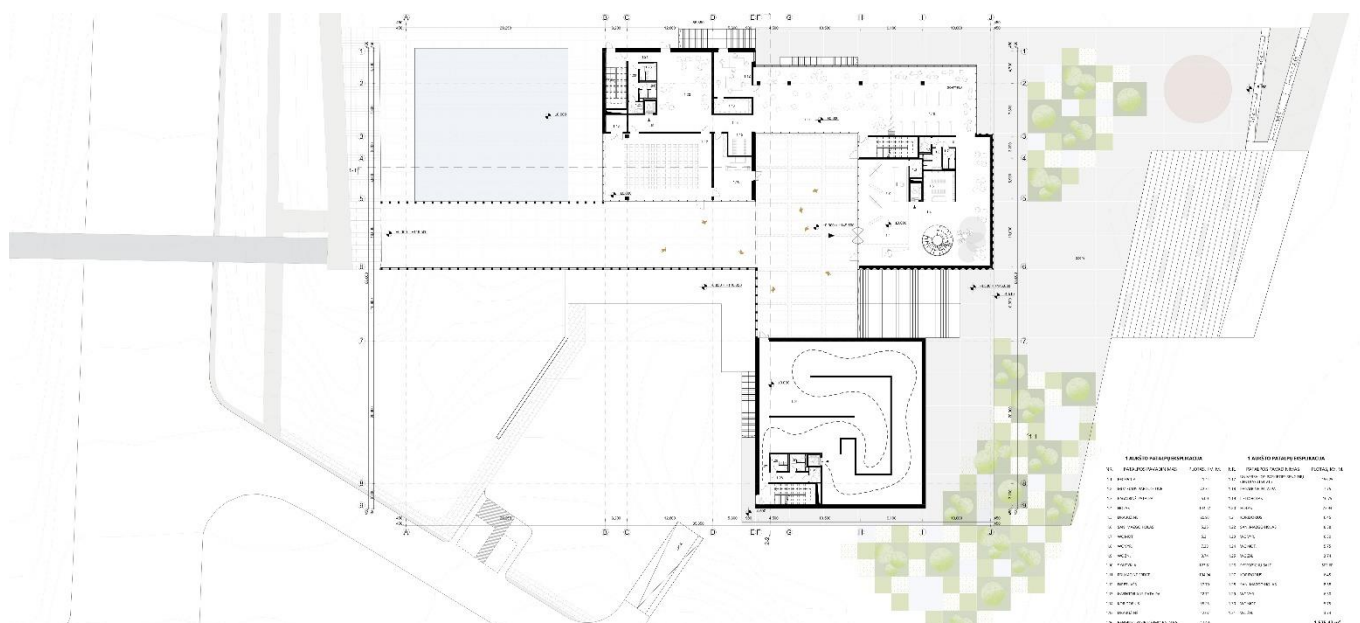
148 pav. -2 Aukšto planas. Sudaryta aut.

-1 Aukštas. Projektuojamas restoranas, virtuvė ir personalo patalpos, san. mazgai, ekspozicijų salė.

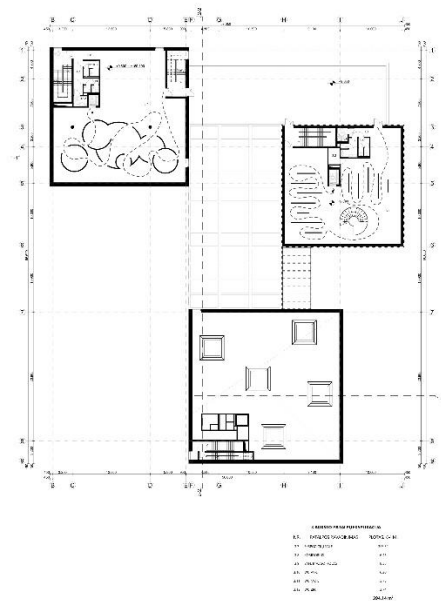
149 pav. -1 Aukšto planas. Sudaryta aut.

1 Aukštas. Projektuojama muziejaus parduotuvė, lankytojų drabužinė, san. mazgai, skaitykla ir edukacinė erdvė, universalios paskirties renginių centras, ekspozicijų salė.

150 pav. 1 Aukšto planas. Sudaryta aut.

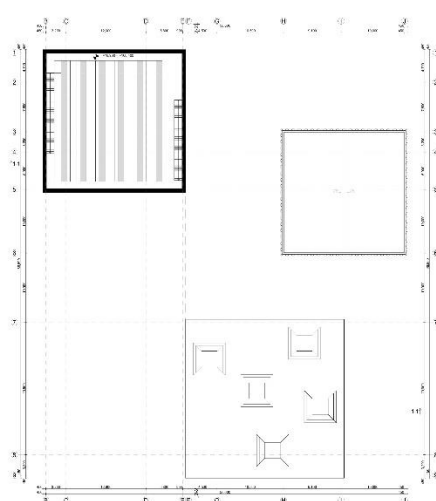
3 Aukštas. Projektuojamos ekspozicijų salės, san. mazgai.

151 pav. 2 Aukšto planas. Sudaryta aut.

152 pav. 3 Aukšto planas. Sudaryta aut.

4 Aukštas. Projektuojamos ekspozicijų salės, san. mazgai.

153 pav. 4 Aukšto planas. Sudaryta aut.

154 pav. Stogo planas. Sudaryta aut.

155 pav. Pojūčių muziejaus vizualizacija nuo lauko amfiteatro pusės. Sudaryta aut.

156 pav. Pojūčių muziejaus vizualizacija nuo Paupio pusės. Sudaryta aut.

157 pav. Pojūčių muziejaus pagrindinio įėjimo vizualizacija.
Sudaryta aut.

158 pav. Pojūčių muziejaus apžvalgos aikštelės vizualizacija. Sudaryta aut.

Pojūčių muziejaus vizualizacijos atskleidžia pastato apžvelgiamumą nuo įvairių miestui svarbių apžvalgos taškų. Taip pat nuo pastato atsiveria išraiškingi vizualiniai ryšiai.

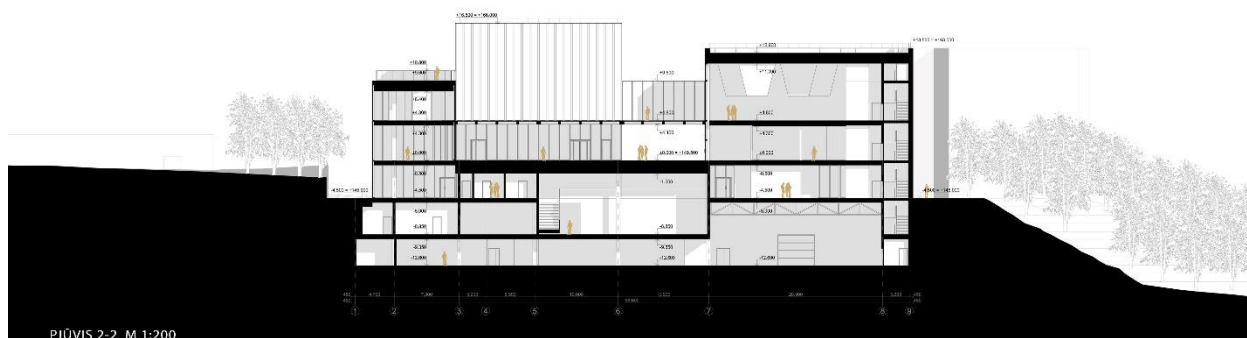
9.5 Konstrukcinis sprendimas

Projektuojamo pastato konstrukcinė sistema yra sudaryta iš monolitinio gelžbetonio perdangų, sienų, kolonų, sijų bei santvarų. Pamatai įrengiami iš gręžtinių gelžbetoninių polių, sujungtų rostverku. Laikančios kolonos kvadratinės, 500x500 mm. Perdangų ir denginių storis parenkamas atsižvelgiant į perdengiamą tarpatramį (250-750 mm). Didesniems tarpatramiams naudojamos sijos bei santvaros. Laikančių sienų, laiptinių ir liftų šachtų storis 250 mm. Laiptų maršai ir aikštelės taip pat gelžbetoninės (250 mm).

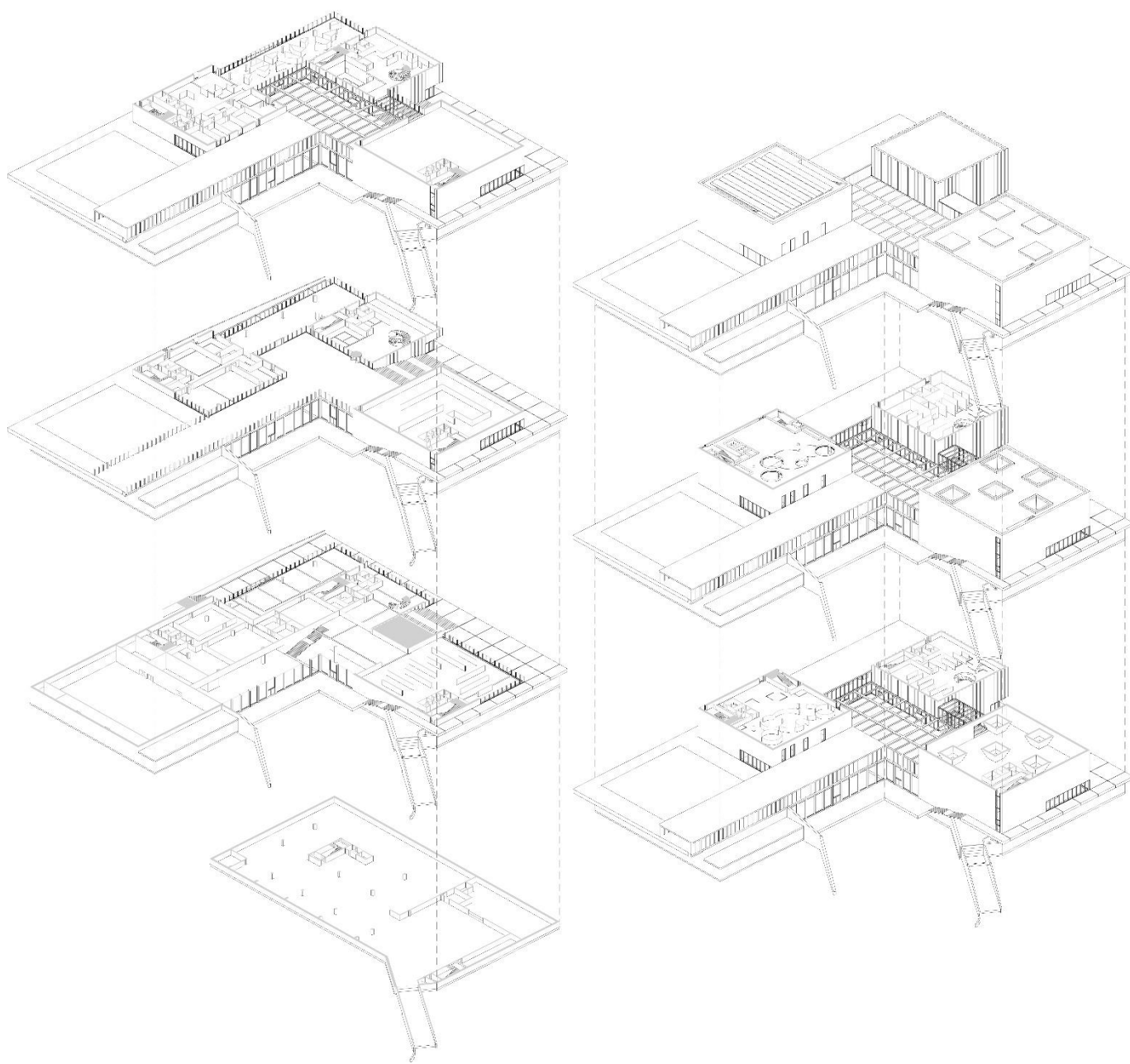
Pastatas sprojektuojamas pagal A++ energinio naudingumo klasės keliamus reikalavimus.

159 pav. Pastato konstrukcijas atskleidžiantis pjūvis 1-1. Sudaryta aut.

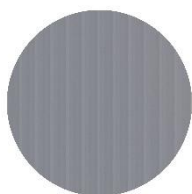
160 pav. Pastato konstrukcijos atskleidžiantis pjūvis 2-2. Sudaryta aut.

161 pav. Pastato aksonometrinė schema. Sudaryta aut.

9.6 Fasadų sprendimas

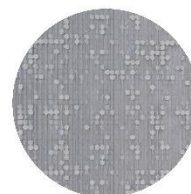
Pastato fasadų medžiagiškumui išreikšti naudojamas betonas ir fasadinis tinkas. Taip pastato tūriai įgauna monumentalią išraišką bei yra išlaikoma švari forma. Langai ir vitrinos projektuojami tik reikiamose patalpose (darbuotojų kabinetuose, laiptinėse, restorane, skaitykloje). Pastato korpusų fasadai projektuojami taip, kad būtų aktyvinamos skirtingos žmogaus joslės – regėjimo, lytėjimo, klausos. Klausos joslę aktyvina kairysis tūris, kurio fasade įrengiami vertikalūs sodai (augalijos šnaresys aktyvina klausos joslę), regėjimo joslę žadina vidurinis korpusas (monumentalus, susijungiantis su kitais tūriais stiklinėmis galerijomis – sukuriamas vizualinis kontrastas tarp medžiagiškumo, juntamas lengvumas ir svoris), dešinysis tūris veikia lytėjimo joslę (liečiamas fasadas).

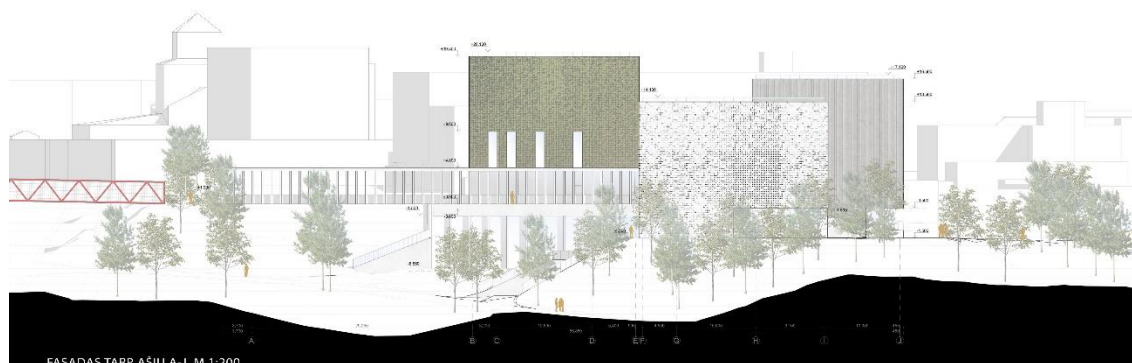
162 pav. Pastato fasado apdailos medžiaga – fasadinis tinkas. Sudaryta aut.

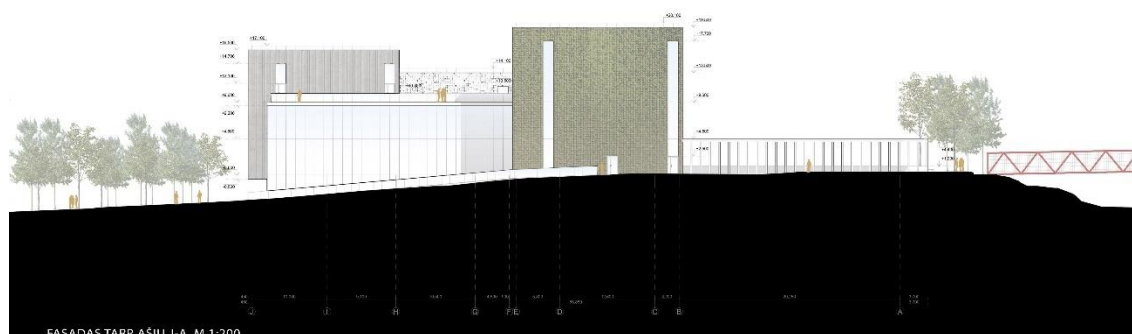
163 pav. Pastato fasado apdailos medžiaga – želdinto fasado sistema. Sudaryta aut.

164 pav. Pastato fasado apdailos medžiaga – ACL fasadinės plokštės. Sudaryta aut.

165 pav. Pastato rytinis fasadas. Sudaryta aut.

166 pav. Pastato vakarinis fasadas. Sudaryta aut.

9.7 Inžinerinės sistemos

Pastate numatoma įrengti šias technines patalpas: ventiliatorinę, šilumos punktą, vandens įvadą, elektros įvadą, ryšių patalpą, „Diesel“ generatoriaus patalpą, siurblinę bei kitas. Prisijungiama prie miesto inžinerinių tinklų. Techninės patalpos pastate yra įrengiamos -2 požeminiame aukšte. Atskiras patekimas į šias patalpas numatytas tiesiogiai iš lauko. Pastato inžinerinės sistemos projektuojamos pagal higienos normose nustatytus mikroklimato ir komforto reikalavimus.

9.8 Statinio prieinamumas. Neįgaliųjų specifinių poreikių tenkinimo sprendiniai

Visas pastatas yra suprojektuotas taip, kad būtų prieinamas ir naudojamas žmonėms su negalia. Visuose aukštuose yra įrengiami liftai, projektuojami ne siauresni nei 1500 mm koridoriai. Kiekviename aukšte yra numatyti žmonėms su negalia pritaikyti C tipo san. mazgai (1700x2200 mm), kurių durys yra ne siauresnės nei 1 m pločio bei atsidaro į išorę. Lauko erdvėje, takų nuolydžiai yra ne didesni nei 2%, o vietose, kur nuolydis didesnis – įrengiami ne didesnio nuolydžio nei 8,3% pandusai. Sklype yra numatyta A tipo automobilio ir autobusiuko stovėjimo aikštelė. Požeminėje automobilių saugykloje taip pat projektuojamos A tipo automobilių stovėjimo vietos žmonėms su negalia.

9.9 Gaisrinė sauga ir evakuacija

Pojūčių muziejaus gaisrinės saugos ir evakuacijos sprendiniai yra projektuojami pagal Gaisrinės saugos pagrindinius reikalavimus. Kiekviename pastato korpusė yra numatyta po du evakuacijos kelius ir projektuojamos evakuacinės laiptinės su tiesioginiu išėjimu į lauką arba ant pastato stogo. Patalpų durys projektuojamos evakuacijos kryptimi. Evakuaciniuose keliuose esančios durys ir langai – priešgaisriniai. Laiptų maršų plotis yra ne mažesnis nei 1200 mm, neįskaitant turėklų. Laiptų nuolydis – 1:2. Koridorių plotis yra ne siauresnis nei 1500 mm.

Žmonių su negalia evakuacijai, laiptinėse yra numatytos saugos salelės (1200x850 mm), esančios visuose pastato aukštuose (išskyrus tuose, kur evakuacija vyksta tiesiai į lauką). Saugos zona įrengiama taip, kad neblokėtų evakuacijos kelio ar durų varčios krypties.

9.10 Vidaus erdvių ir interjero sprendiniai

Pojūčių muziejaus ekspozicijų salės taip pat kaip ir pastato eksterjeras, yra projektuojamos kontrasto principu. Ekspozicijų erdvėse daugiausiai naudojami šie kontrastai: skirtingos medžiagos, tekstūros, faktūros, šviesotamsos elementai, vidaus elementų tūrių ir formų įvairovė. Ekspozicijų salės įrengiamos taip, kad lankytojai patys galėtų kurti judėjimo trajektoriją per ekspozicijų erdves, patys jas kurti ir transformuoti (galimybė keisti ekspozicijas ir instaliacijas).

167 pav. Ekspozicijų salės vizualizacija. Sudaryta aut.

168 pav. Ekspozicijų salės vizualizacija. Sudaryta aut.

169 pav. Ekspozicijų salės vizualizacija. Sudaryta aut.

9.11 Programa

2 lentelė. Projektuojamo objekto programa

POJŪČIŲ MUZIEJAUS PATALPŲ EKSPLIKACIJA		
-3 AUKŠTO PATALPŲ EKSPLIKACIJA		
NR.	PATALPOS PAVADINIMAS	PLOTAS, KV. M.
P.1.	POŽEMINĖ AUTOMOBILIŲ SAUGYKLA (39 VT.)	1,927.16
P.2.	PAGALBINĖ PATALPA	4.95
P.3.	TAMBŪRAS	4.65
P.4.	LAIPTINĖ	11.55
P.5.	DVIRAČIŲ SAUGYKLA	46.05
P.6.	REKVIZITŲ SAUGYKLA	206.03
P.7.	ATLIEKŲ RŪŠIAVIMO KONTEINERIŲ PATALPA	17.49
P.8.	LIFTO HOLAS	6.50
P.9.	TAMBŪRAS	4.91
P.10.	LAIPTINĖ	10.80
P.11.	PAGALBINĖ PATALPA	22.48
		2,262.57 m²
-2 AUKŠTO PATALPŲ EKSPLIKACIJA		
NR.	PATALPOS PAVADINIMAS	PLOTAS, KV. M.
-2.1	TECHNINIS KORIDORIUS	252.57
-2.2	PAGALBINĖ PATALPA	12.58
-2.3	TECHNINĖ PATALPA	39.10
-2.4	PAGALBINĖ PATALPA	143.52
-2.5	TECHNINĖ PATALPA	253.20
-2.6	TECHNINĖ PATALPA	37.50
-2.7	TECHNINĖ PATALPA	50.88
-2.8	TECHNINĖ PATALPA	58.74
-2.9	TECHNINĖ PATALPA (VENT. KAMERA)	96.61
-2.10	TECHNINĖ PATALPA	73.36
-2.11	LIFTO HOLAS	6.18
-2.12	KORIDORIUS	127.59
-2.13	PAGALBINĖ PATALPA	250.58
-2.14	HOLAS	388.04
-2.15	KONFERENCIJŲ SALĖS VESTIBIULIS	343.79
-2.16	DRABUŽINĖ	41.85

-2.17	LIFTO HOLAS	14.41
-2.18	KORIDORIUS	6.45
-2.19	LAIPTINĖ	14.52
-2.20	SAN. MAZGO HOLAS	8.58
-2.21	WC VYR.	6.30
-2.22	WC MOT.	5.75
-2.23	WC ŽN.	3.74
-2.24	KONFERENCIJŲ SALĖS VESTIBIULIS	67.47
-2.25	KONFERENCIJŲ SALĖ	634.28
-2.26	PAGALBINĖ PATALPA	48.07
-2.27	PAGALBINĖ PATALPA	19.50
-2.28	KORIDORIUS	184.90
		3,190.06 m²
-1 AUKŠTO PATALPŲ EKSPLIKACIJA		
NR.	PATALPOS PAVADINIMAS	PLOTAS, KV. M.
-1.1	HOLAS	183.34
-1.2	KORIDORIUS	154.14
-1.3	EKSPOZICIJŲ SALĖ	501.60
-1.4	KORIDORIUS	6.45
-1.5	SAN. MAZGO HOLAS	8.58
-1.6	WC VYR.	6.30
-1.7	WC MOT.	5.75
-1.8	WC ŽN.	3.74
-1.9	PAGALBINĖ PATALPA	5.67
-1.10	MOTINOS IR VAIKO K.	7.83
-1.11	SAN. MAZGO HOLAS	5.25
-1.12	WC MOT.	5.31
-1.13	WC VYR.	7.33
-1.14	WC ŽN.	3.74
-1.15	RESTORANAS	327.98
-1.16	VIRTUVĖ	89.24
-1.17	INDŲ PLOVIMO PATALPA	10.75
-1.18	KORIDORIUS	17.25
-1.19	PRODUKTŲ SANDĖLIS	6.05
-1.20	PRODUKTŲ SANDĖLIS	5.36
-1.21	PAGALBINĖ PATALPA	2.78
-1.22	KORIDORIUS	102.38
-1.23	DARBUOTOJŲ PERSIRENGIMO PATALPA / DUŠAI	20.99

-1.24	DARBUOTOJŲ PERSIRENGIMO PATALPA / DUŠAI	21.56
-1.25	PAGALBINĖ PATALPA	118.71
-1.26	TECHNINĖ PATALPA	87.26
-1.27	LIFTO HOLAS	4.62
-1.28	TARNYBINĖS PATALPOS	78.28
-1.29	KORIDORIUS	6.45
-1.30	SAN. MAZGO HOLAS	8.58
-1.31	WC VYR.	6.30
-1.32	WC MOT.	5.75
-1.33	WC ŽN.	3.74
		1,829.06 m²
1 AUKŠTO PATALPŲ EKSPLIKACIJA		
NR.	PATALPOS PAVADINIMAS	PLOTAS, KV. M.
1.1	RECEPCIJA	41.44
1.2	MUZIEJAUS PARDUOTUVĖ	72.34
1.3	PAGALBINĖ PATALPA	5.00
1.4	HOLAS	144.27
1.5	DRABUŽINĖ	20.93
1.6	SAN. MAZGO HOLAS	5.25
1.7	WC MOT.	5.31
1.8	WC VYR.	7.33
1.9	WC ŽN.	3.74
1.10	SKAITYKLA	123.81
1.11	EDUKACINĖ ERDVĖ	194.94
1.12	DIRBTUVĖS	37.70
1.13	INVENTORIAUS PATALPA	12.71
1.14	KORIDORIUS	35.25
1.15	DRABUŽINĖ	12.07
1.16	RENGINIO PASIRUOŠIMO PATALPA	42.40
1.17	UNIVERSALIOS PASKIRTIES RENGINIŲ CENTRAS (154 VT.)	155.25
1.18	PAGALBINĖ PATALPA	7.75
1.19	LIFTO HOLAS	10.75
1.20	HOLAS	73.94
1.21	KORIDORIUS	6.45
1.22	SAN. MAZGO HOLAS	8.58
1.23	WC VYR.	6.30
1.24	WC MOT.	5.75

1.25	WC ŽN.	3.74
1.26	EKSPOZICIJŲ SALĖ	501.60
1.27	KORIDORIUS	6.45
1.28	SAN. MAZGO HOLAS	8.58
1.29	WC VYR.	6.30
1.30	WC MOT.	5.75
1.31	WC ŽN.	3.74
		1,575.42 m²
2 AUKŠTO PATALPŲ EKSPLIKACIJA		
NR.	PATALPOS PAVADINIMAS	PLOTAS, KV. M.
2.5	KORIDORIUS	6.45
2.6	SAN. MAZGO HOLAS	8.58
2.7	WC VYR.	6.30
2.8	WC MOT.	5.75
2.9	WC ŽN.	3.74
2.15	EKSPOZICIJŲ SALĖ	321.13
2.16	EKSPOZICIJŲ SALĖ	162.32
2.17	WC ŽN.	3.75
2.18	WC VYR.	6.30
2.19	WC MOT.	5.75
2.20	SAN. MAZGO HOLAS	11.05
2.21	KORIDORIUS	7.58
2.22	LIFTO HOLAS	4.87
2.23	HOLAS	3.84
2.24	DRABUŽINĖ	4.13
2.25	KORIDORIUS	21.30
2.26	PASITARIMŲ K. (6 ŽM.)	8.12
2.27	PASITARIMŲ K. (6 ŽM.)	7.75
2.28	VIRTUVĖLĖ	53.37
2.29	DARBUOTOJŲ POILSIO K.	53.37
2.30	KABINETAS	21.97
2.31	KABINETAS	21.97
2.32	KABINETAS	14.91
2.33	KABINETAS	26.49
2.34	SAN. MAZGO HOLAS	6.00
2.35	WC MOT.	6.30
2.36	WC VYR.	6.08
		809.17 m²

3 AUKŠTO PATALPŲ EKSPLIKACIJA		
NR.	PATALPOS PAVADINIMAS	PLOTAS, KV. M.
3.7	EKSPOZICIJŲ SALĖ	363.32
3.8	KORIDORIUS	6.45
3.9	SAN. MAZGO HOLAS	8.58
3.10	WC VYR.	6.30
3.11	WC MOT.	5.75
3.12	WC ŽN.	3.74
		394.14 m²
4 AUKŠTO PATALPŲ EKSPLIKACIJA		
4.1	EKSPOZICIJŲ SALĖ	345.45
4.2	KORIDORIUS	6.45
4.3	SAN. MAZGO HOLAS	8.58
4.4	WC VYR.	6.30
4.5	WC MOT.	5.75
4.6	WC ŽN.	3.74
		376.27 m²
	IŠ VISO:	10,436.69 m²

10. IŠVADOS

1. Patirtinio pažinimo taikymo sritys apima architektūrą, meną, vaizduotę, kitas žmogaus veiklas. Juslinio suvokimo principai remiasi sąsajomis, ryšiais, jungtimis, refleksija su aplinka. Jusliniai pojūčiai atsiskleidžia stebėtojiui judant erdvėje, taigi, šiame procese svarbi erdvė ir erdvės laukas.
2. Juslinio suvokimo principas grindžia gebėjimo įsivaizduoti būdus ir sąlygas. Jusliniai gebėjimai gali būti skirtingai išreikšti ir išlavinti, aplinka ir joje esančių objektų savybės vertinamos subjektyviai.
3. Patirtinės architektūros objektų nėra daug žinoma tiek Lietuvoje, tiek užsienyje. Daugiausiai juslinio suvokimo procesas perteikiamas kuriant instaliacijas arba taikant meninės raiškos priemones objektų eksterjero sprendiniuose.
4. Globalėjant pasauliui, augant ekonomikai ir spartėjant technologiniam progresui, vis didesnis dėmesys kreipiamas į vidinius žmogaus išgyvenimus, siekiama juos lavinti, išmokti pažinti, reikšti emocijas. Pastaraisiais dešimtmečiais vizualinės kultūros reikšmė nuolat augo, regimoji juslė tapo labiausiai išlavinta, tačiau svarbu ugdyti ir kitas jusles bei multisensorinį suvokimą.
5. Atlikus temos analizę bei tyrimus, parengtas eksperimentinis visuomeninio objekto projektas, paremtas patirtinės architektūros ir juslinio suvokimo principais. Projekte pojūčius siekiama atskleisti visoje objekto teritorijoje, pasitelkiant komplekso tūrinės kompozicijos, eksterjero, interjero bei sklypo sprendinius.
6. Projekto idėjos parinktos vadovaujantis atliktomis analizėmis bei tyrimais, panaudojamas erdvių jungimo bei skaidymo principas, pagrįstas nuolatiniu judėjimu aplinkoje. Vadovaujantis erdvių jungimo principais, sukurtas vientisas išraiškingas objektas. Tokia pastato konfigūracija ir išdėstymas projektuojamoje teritorijoje leidžia maksimaliai atskleisti tiek esamą išraiškingą reljefą, vertingąsias teritorijos savybes, tiek vizualinius ryšius tarp Naujosios ir Senosios miesto dalių.
7. Eksperimentinis projektas gali padėti lavinti jusles bei gebėjimus geriau pažinti aplinką bei individualius potyrius. Muziejus yra atraktyvus tiek savo išore, tiek vidumi. Eksterjere naudojami inovatyvūs sprendiniai, pabrėžiamas medžiagiškumas, gamtos reiškiniai. Vidinė pastato struktūra taip pat suprojektuota taip, kad sužadintų skirtingus pojūčius ir jusles. Muziejaus ekspozicijų erdvės yra suprojektuotos taip, kad lankytojai patys galėtų pasirinkti judėjimo trajektoriją per ekspozicijų erdves, kurios taip pat gali būti kuriamos ir transformuojamos (keičiant ekspozicijas ir instaliacijas).
8. Projektuojamas visuomeninis objektas yra traukos taškas, pabrėžiantis teritorijos vertingąsias savybes bei unikalumą. Rasų kvartalas Vilniaus miesto kontekste išsiskiria strategiškai palankios vietos miesto teritorijoje aspektu. Teritorijoje juntami ryškūs kontrastai ir persipynę erdviniai ryšiai: Rasų kvartalas yra miesto centro periferijoje, sklype atsiveria įspūdingos miesto panoramos: objekto vieta yra ir apžvalgos taškas, ir yra gerai apžvelgiama iš kitų miestui svarbių apžvalgos taškų. Tai urbanistinė erdvė, kuri turi potencialo tapti miesto simboliu, kultūriniu tašku.

11. NAUDOTOS LITERATŪROS IR ŠALTINIŲ SĄRAŠAS

1. „Vantablack“ Paviljonas. Prieiga per Internetą: <https://www.archdaily.com/888607/asif-khan-unveils-darkest-building-on-earth-for-winter-olympics-pavilion/?ad_source=myarchdaily&ad_medium=bookmark-show&ad_content=current-user> [žiūrėta: 2019-11-11]
2. Aklųjų ir silpnaregių centras. Prieiga per Internetą: <https://www.archdaily.com/158301/center-for-the-blind-and-visually-impaired-taller-de-arquitectura-mauricio-rocha/?ad_source=myarchdaily&ad_medium=bookmark-show&ad_content=current-user> [žiūrėta: 2019-10-05]
3. Aklųjų ir silpnaregių ugdymo centras. Prieiga per Internetą: <<https://worldarchitecture.org/architecture-projects/hhmvp/through-the-light-blind-and-visually-impaired-edutainment-center--project-pages.html>> [žiūrėta: 2019-10-22]
4. Bruce Nauman „Plūduriuojantis kambarys: kylantis iš vidaus“. Prieiga per Internetą: <<https://rausmueller-insights.org/en/bruce-nauman-floating-room-lit-from-inside-1972/>> [žiūrėta: 2020-11-23]
5. Bruce Nauman „Sapnų pasažas su keturiais koridoriais“. Prieiga per Internetą: <https://zoomoncontemporaryart.com/2018/07/02/dream-passage-with-four-corridors-bruce-nauman-1984/> [žiūrėta: 2020-11-23]
6. Hazelvudo specialioji mokykla. Prieiga per Internetą: <<https://aasarchitecture.com/2016/09/hazelwood-school-glasgow-alan-dunlop-architect.html/>> [žiūrėta: 2019-11-05]
7. Grinius, J. (1938³2002). *Grožis ir menas: Estetikos pagrindai*. Vilnius: Mintis. 553 p.
8. Jonkus, D.; Mickūnas, A. 2014. *Fenomenologinė filosofija ir jos šešėlis*. Vilnius: „Baltų lankų“ leidyba. 288p.
9. Lupeikis, K. (2007). *Minimalizmo galia: Monografija*. Vilnius: Technika. 192 p.
10. Merleau-Ponty, M. 2018. *Juslinio suvokimo fenomenologija*. Vilnius: „Baltų lankų“ leidyba. 572 p.
11. Norberg-Schulz, C. 1971. *Existence, Space and Architecture*. New York: Praeger, 45–50.
12. Pallasmaa, J. (2012). *The eyes of the skin : Architecture and the senses* (3rd ed.). Chichester: John Wiley & Sons Ltd. 130 p.
13. Sabolius, K. (2012). *Įnirtingas miegas : Vaizduotė ir fenomenologija*. Vilnius: Vilniaus universitetas. 284 p.
14. Tiukšienė, Z.; Sisaitė, N. 2015. *Pasižvalgymai po Vilnių: Miesto mikrorajonai*. Vilnius: Vilniaus apskrities Adomo Mickevičiaus viešoji biblioteka. 143 p.

15. *Vilniaus Senamiesčio (Nekilnojamosios kultūros vertybės unikalūs kodas 16073, buvęs kodas UIP) Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos Specialusis planas – Tvarkymo planas. Septintoji byla. III* Tomas. *Sprendiniai. Laida C.* [interaktyvus]. 2010 – 2015. „Kultūros paveldo departamentas prie Kultūros ministerijos“. Prieiga per internetą: <http://www.kpd.lt/uploads/Specialieji%20planai/Koncepcijos/16073/7_III%20Subaciaus-Paplaujos%20priemiestis%20-%20BYLA.pdf> [žiūrėta: 2020-11-26]
16. Žydų muziejus Berlyne. Prieiga per Internetą: <<https://www.archdaily.com/91273/ad-classics-jewish-museum-berlin-daniel-libeskind>> [žiūrėta: 2019-12-05]
17. Žilinskaitė, V. 2010. Vaizdo link: okuliarcentrizmas ir jo tyrimo metodologija, iš *Filosofija. Sociologija*. Vilnius: Lietuvos mokslų akademijos leidykla, 3–10.

12. PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS

1 pav. Juslinio suvokimo schema. Sudaryta aut.	17
2 pav. Juslių ir patirčių ryšio schema. Sudaryta aut.	17
3 pav. Juslių išlavavimo stiprumo diagramos. Sudaryta aut.	18
4 pav. Instaliacijos „Sapnų pasažas“ plano eskizas. Aut.: B. Nauman, 1984 m.	20
5 pav. Instaliacijos „Sapnų pasažas“ aksonometrijos eskizas. Aut.: B. Nauman, 1984 m.	20
6 pav. Instaliacijos „Sapnų pasažas“ fotofiksacija. Nuotr. autorius P. Migeat	20
7 pav. Instaliacijos „Sapnų pasažas“ perspektyvos fotofiksacija. Nuotr. autorius P. Migeat	20
8 pav. Instaliacijos „Plūduriuojantis kambarys“ eskizas. Aut.: B. Nauman, 1972 m.	21
9 pav. B. Nauman instaliacijos „Plūduriuojantis kambarys“ vidinė erdvė. Nuotr. aut.: Jürgen Buchinger	21
10 pav. B. Nauman instaliacijos „Plūduriuojantis kambarys“ išorinė erdvė. Nuotr. aut.: Jürgen Buchinger.....	21
11 pav. Pastato fotofiksacija. Nuotr. aut.: L. Gordoa	25
12 pav. Pastato fotofiksacija. Kompleksą nuo aplinkinės teritorijos skirianti siena. Nuotr. aut.: L. Gordoa	25
13 pav. Pastato fotofiksacija. Nuotr. Aut.: L. Gordoa.....	25
14 pav. Pirmo aukšto planas. Aut.: Taller de Arquitectura – Mauricio Rocha	26
15 pav. Pastato fotofiksacija. Taktiliniai sienų ir vedantieji grindinio paviršiai. Nuotr. Aut.: L. Gordoa	27
16 pav. Pastato aksonometrinis vaizdas. Aut.: Amani Salah Muhammad	28
17 pav. Projektuojamo objekto sklypo vieta mieste. Aut.: Amani Salah Muhammad	28
18 pav. Aksonometrinis pastato vaizdas. Aut.: Amani Salah Muhammad	29

19 pav.	<i>Sklypo planas. Aut.: Amani Salah Muhammad</i>	29
20 pav.	<i>Pirmo aukšto planas. Aut.: Amani Salah Muhammad</i>	30
21 pav.	<i>Antro aukšto planas. Aut.: Amani Salah Muhammad</i>	30
22 pav.	<i>Projektuojamo objekto interjero vizualizacija. Aut.: Amani Salah Muhammad</i>	30
23 pav.	<i>Pastato fotofiksacija iš viršaus. Nuotr. Aut.: Alan Dunlop Architect</i>	31
24 pav.	<i>Pastato fotofiksacija. Nuotr. Aut.: Alan Dunlop Architect</i>	32
25 pav.	<i>Pastato planas. Aut.: Alan Dunlop Architect</i>	33
26 pav.	<i>Mokyklos koridorius su liečiamais nukreipiančiais sienų paviršiais. Nuotr. Aut.: Alan Dunlop Architect</i>	33
27 pav.	<i>Valgyklos erdvė.</i>	33
28 pav.	<i>Paviljono fotofiksacija.</i>	35
29 pav.	<i>Paviljono fotofiksacija.</i>	35
30 pav.	<i>Paviljono fasado fotofiksacija. Nuotr. Aut.: L. Hayes, L. Ghinitoiu, K. Shin</i>	36
31 pav.	<i>Paviljono koncepcijos eskizas. Aut.: Asif Khan</i>	36
32 pav.	<i>Paviljono ekspozicijų išdėstymo schema. Aut.: Asif Khan</i>	36
33 pav.	<i>Paviljono planas. Aut.: Asif Khan</i>	37
34 pav.	<i>Paviljono pjūvio schema. Aut.: Asif Khan</i>	37
35 pav.	<i>Vandens ekspozicijos salė</i>	38
36 pav.	<i>Elektrolizės ekspozicijos salė</i>	38
37 pav.	<i>Vandens ciklo ekspozicijos salė</i>	38
38 pav.	<i>Vandenilio energijos ekspozicijos salė</i>	38
39 pav.	<i>Saulės energijos ekspozicijos salė</i>	38
40 pav.	<i>Pastato fotofiksacija. Nuotr. Aut.: Hufton + Crow</i>	39
41 pav.	<i>„Holokausto bokštas“</i>	40
42 pav.	<i>„Tremties sodas“</i>	40
43 pav.	<i>„Atminties tuštuma“</i>	40
44 pav.	<i>Pirmo aukšto planas. Aut.: Danielis Libeskindas (Studio Libeskind)</i>	40
45 pav.	<i>Pastato fotofiksacija nuo pagrindinės gatvės. Nuotr. Aut.: Hufton + Crow</i>	41
46 pav.	<i>Pastato fotofiksacija. Nuotr. Aut.: Hufton + Crow</i>	41
47 pav.	<i>Analizuojamos teritorijos vieta Vilniaus miesto kontekste. Schema adapt. Aut.</i>	45
48 pav.	<i>Analizuojamos teritorijos vieta Drujos g. 11, Vilniuje. Žemėlapis ištrauka iš www.vilnius.lt</i>	45
49 pav.	<i>Apie 1740 m. Fiurstenhofo Vilniaus m. plano ištrauka</i>	46
50 pav.	<i>Rasų (Drujos) kvartalo apylinkės. Aut.: J. Peska, 1808 m.</i>	46
51 pav.	<i>Ištrauka iš 1808 m. Vilniaus plano</i>	46

52 pav. 1808 m. plano perpiešinys iš knygos „Vilniaus miesto istorija“, leidykla „Mintis“, Vilnius, 1968.	46
53 pav. Rasų kvartalo apylinkės, 1863 m. Nuotr. Aut.: A. Sveikovskis	47
54 pav. Vilniaus panorama su Švč. Jėzaus Širdies bažnyčia ir Vizitiečių vienuolynu, 1919 m. Nuotr. Aut.: J. Bulhakas	47
55 pav. Viešpaties Dangun Žengimo (Misionierių) bažnyčia, 1918 m. Nuotr. Aut.: J. Bulhakas	48
56 pav. Misionierių bažnyčia ir tvenkinys, 1918 m. Nuotr. Aut.: J. Bulhakas	48
57 pav. Misionierių bažnyčios ir vienuolyno sodo tvenkinys. 1914 m. Nuotr. Aut.: J. Bulhakas	48
58 pav. Misionierių tvenkiniai ir Užupio matymas,	48
59 pav. Vizičių vienuolyno vartai, 1916 m.	49
60 pav. Vizičių vienuolyno siena, 1919 m.	49
61 pav. Švč. Jėzaus Širdies (Vizičių) bažnyčia, apie 1912 – 1915 m. Nuotr. Aut.: J. Bulhakas	49
62 pav. Peizažas su Švč. Jėzaus Širdies ir Viešpaties Dangun Žengimo bažnyčiomis nuo Misionierių sodo, apie 1912 – 1915 m. Nuotr. Aut.: J. Bulhakas	49
63 pav. Apie 1740 m. Fiurstenhofo Vilniaus m.	50
64 pav. Ištrauka iš 1808 m. Vilniaus plano	50
65 pav. Žemėlapis ištrauka iš 1840 m. Vilniaus miesto žemėlapis	51
66 pav. Žemėlapis ištrauka iš 1859 m. Vilniaus miesto žemėlapis	51
67 pav. Žemėlapis ištrauka iš 1942 m. Vilniaus miesto žemėlapis	51
68 pav. Žemėlapis ištrauka iš 1953 m. Vilniaus miesto žemėlapis	51
69 pav. Žemėlapis ištrauka iš 1963 m. Vilniaus miesto žemėlapis	51
70 pav. Žemėlapis ištrauka iš 1974 m. Vilniaus miesto žemėlapis	51
71 pav. Žemėlapis ištrauka iš 1983 m. Vilniaus miesto žemėlapis	52
72 pav. Žemėlapis ištrauka iš 1994 m. Vilniaus miesto žemėlapis	52
73 pav. Žemėlapis ištrauka iš 2001 m. Vilniaus miesto žemėlapis	52
74 pav. Žemėlapis ištrauka iš 2020 m. Vilniaus miesto žemėlapis	52
75 pav. Žemėlapis ištrauka iš Vilniaus miesto Bendrojo plano	53
76 pav. Subačiaus – Paplaujos priemiesčio ir jį sudarančių kvartalų schemas.	54
77 pav. Situacijos fotofiksacija iš paukščio skrydžio. Nuotr. Ištrauka iš www.paupys.lt	54
78 pav. Urbanistinių ašių schema projektuojamoje teritorijoje. Sudaryta aut.	55
79 pav. Kompozicinių ašių schema projektuojamoje teritorijoje. Sudaryta aut.	55
80 pav. Gamtinių ašių schema projektuojamoje teritorijoje. Sudaryta aut.	55
81 pav. Teritorijos apžvelgiamumo miestovaizdžio panoramose ir siluetuose schemas. Sudaryta aut.	56
82 pav. Išvadinė situacijos schema. Sudaryta aut.	56
83 pav. Teritorijos fotofikacijos. Sudaryta aut.	57

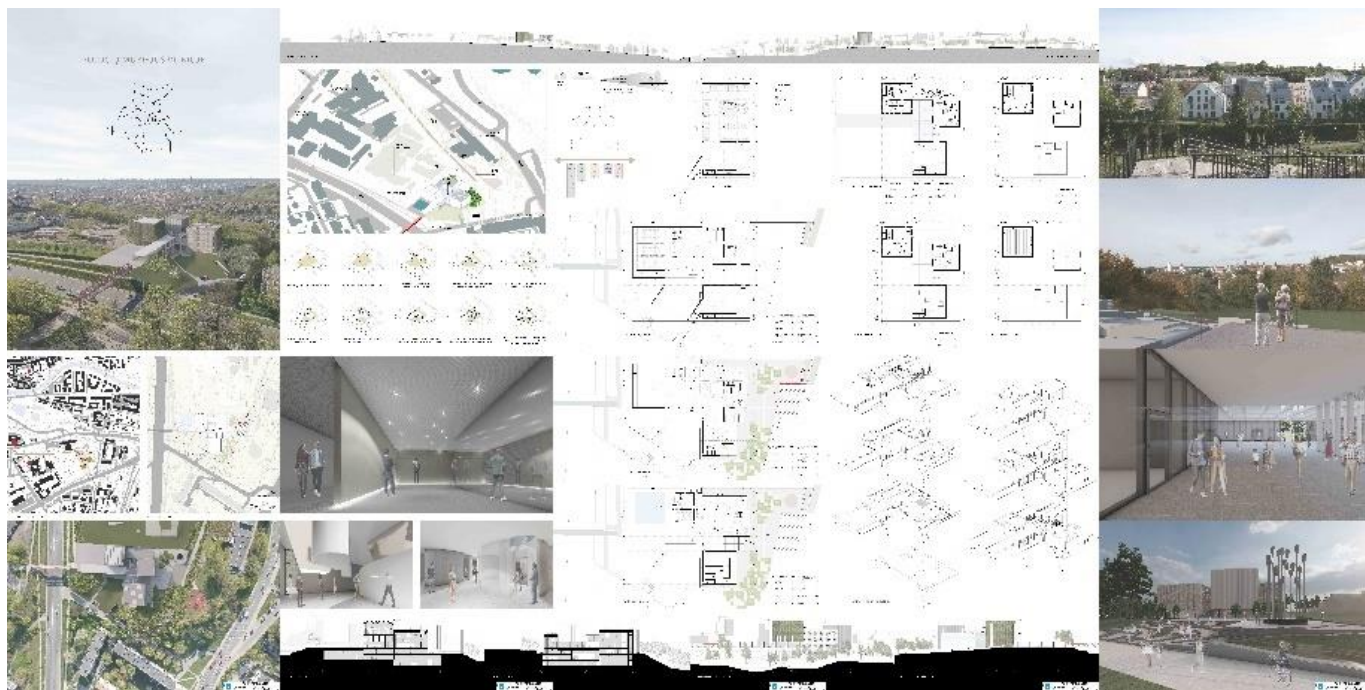
84 pav. Panoraminės teritorijos fotofikacijos. Sudaryta aut.	58
85 pav. Analizuojamos situacijos schema. Sudaryta aut.	59
86 pav. Situacijos vertinimo schemos. Sudaryta aut.	59
87 pav. Kontrastų schema. Sudaryta aut.	62
88 pav. Idėjinio pagrindimo schema. Sudaryta aut.	63
89 pav. Pėsčiųjų judėjimas sklypo erdvėje. Sudaryta aut.	64
90 pav. Sklype atsiveria vizualiniai ryšiai. Sudaryta aut.	64
91 pav. Vizualiniams ryšiams pabrėžti kuriamas scenarijus. Sudaryta aut.	64
92 pav. Iškeliamas tūris. Sudaryta aut.	64
93 pav. Tūris skaidomas pabrėžiant vizualinių ryšių kryptis. Sudaryta aut.	65
94 pav. Sukurta atraktyvi erdvė sklypo viduje bei jungtis tarp Naujosios ir senosios miesto dalių. Sudaryta aut.	65
95 pav. Naujas tūris užpildo erdvę bei kuria nuolatinio judėjimo principu paremtą patirtinio suvokimo procesą.....	65
96 pav. Situacijos schema. Sudaryta aut.	66
97 pav. Sklypo planas. Sudaryta aut.	66
98 pav. – 2 Aukšto planas. Sudaryta aut.	66
99 pav. – 1 Aukšto planas. Sudaryta aut.	67
100 pav. 1 Aukšto planas. Sudaryta aut.	67
101 pav. 2 Aukšto planas. Sudaryta aut.	68
102 pav. 3 Aukšto planas. Sudaryta aut.	68
103 pav. 4 Aukšto planas. Sudaryta aut.	69
104 pav. Funkcinės schemos. Sudaryta aut.	69
105 pav. Pjūvis A-A. Sudaryta aut.	70
106 pav. Pjūvis B-B. Sudaryta aut.	70
107 pav. Drujos g. išklotinė. Sudaryta aut.	70
108 pav. Jungties su senamiesčiu išklotinė. Sudaryta aut.	70
109 pav. Pastato aksonometrinis vaizdas. Sudaryta aut.	70
110 pav. Pastato aksonometrinis vaizdas. Sudaryta aut.	70
111 pav. Pastato vizualizacija. Sudaryta aut.	71
112 pav. Pastato vizualizacija. Sudaryta aut.	71
113 pav. Pastato vizualizacija. Sudaryta aut.	72
114 pav. Projektuojamo objekto architektūrinė idėja. Sudaryta aut.	72
115 pav. Koncepcinė schema. Sudaryta aut.	72
116 pav. Pėsčiųjų judėjimas sklypo erdvėje. Sudaryta aut.	73

117 pav. Sklype atsiveria vizualiniai ryšiai. Sudaryta aut.	73
118 pav. Muziejuje projektuojamos skirtingos funkcijos. Sudaryta aut.	73
119 pav. Objektą sudarančios funkcijos tarpusavyje persipina. Sudaryta aut.	73
120 pav. Muziejaus korpusai sujungiami požemine pastato dalimi. Sudaryta aut.	73
121 pav. Kuriamas horizontalus ryšys tarp pastato korpusų. Sudaryta aut.	73
122 pav. Muziejaus korpusai sujungiami skaidriais horizontaliais tūriais. Sudaryta aut.	74
123 pav. Muziejaus korpusai susijungia tiek antžeminėje, tiek požeminėje pastato dalyje. Sudaryta aut.	74
124 pav. Objekte vyksta vertikalus ir horizontalus judėjimas tarp pastato korpusų. Sudaryta aut.	74
125 pav. Sukuriama atraktyvi erdvė sklypo viduje bei jungtis tarp Naujosios ir Senosios miesto dalių. Sudaryta aut.	74
126 pav. Naujas tūris užpildo erdvę bei kuria nuolatinio judėjimo principu paremtą parirtinio suvokimo procesą. Sudaryta aut.	74
127 pav. Situacijos schema. Sudaryta aut.	75
128 pav. Sklypo planas. Sudaryta aut.	75
129 pav. -2 Aukšto planas. Sudaryta aut.	75
130 pav. -1 Aukšto planas. Sudaryta aut.	76
131 pav. 1 Aukšto planas. Sudaryta aut.	76
132 pav. 2 Aukšto planas. Sudaryta aut.	77
133 pav. 3 Aukšto planas. Sudaryta aut.	77
134 pav. Drujos g. išklotinė. Sudaryta aut.	78
135 pav. Jungties su senamiesčiu išklotinė. Sudaryta aut.	78
136 pav. Pastato aksonometrinis vaizdas. Sudaryta aut.	78
137 pav. Pastato aksonometrinis vaizdas. Sudaryta aut.	78
138 pav. Pastato vizualizacija. Sudaryta aut.	78
139 pav. Pastato vizualizacija. Sudaryta aut.	79
140 pav. Pastato vizualizacija. Sudaryta aut.	79
141 pav. Vizualizacija iš paukščio skrydžio nuo Rasų kolonijos. Sudaryta aut.	82
142 pav. Vizualinių ryšių taikymas projektuojant objektą. Sudaryta aut.	83
143 pav. Sklypo planas. Sudaryta aut.	84
144 pav. Teritorijos sprendiniai. Sudaryta aut.	85
145 pav. Drujos g. išklotinė. Sudaryta aut.	85
146 pav. Jungties su Senamiesčiu išklotinė. Sudaryta aut.	85
147 pav. -3 Aukšto planas. Sudaryta aut.	86
148 pav. -2 Aukšto planas. Sudaryta aut.	86
149 pav. -1 Aukšto planas. Sudaryta aut.	87

150 pav. 1 Aukšto planas. Sudaryta aut.	87
151 pav. 2 Aukšto planas. Sudaryta aut.	88
152 pav. 3 Aukšto planas. Sudaryta aut.	88
153 pav. 4 Aukšto planas. Sudaryta aut.	88
154 pav. Stogo planas. Sudaryta aut.	88
155 pav. Pojūčių muziejaus vizualizacija nuo lauko amfiteatro pusės. Sudaryta aut.	89
156 pav. Pojūčių muziejaus vizualizacija nuo Paupio pusės. Sudaryta aut.	89
157 pav. Pojūčių muziejaus pagrindinio įėjimo vizualizacija. Sudaryta aut.	90
158 pav. Pojūčių muziejaus apžvalgos aikštelės vizualizacija. Sudaryta aut.	90
159 pav. Pastato konstrukcijas atskleidžiantis pjūvis 1-1. Sudaryta aut.	90
160 pav. Pastato konstrukcijas atskleidžiantis pjūvis 2-2. Sudaryta aut.	91
161 pav. Pastato aksonometrinė schema. Sudaryta aut.	91
162 pav. Pastato fasado apdailos medžiaga – fasadinis tinkas. Sudaryta aut.	92
163 pav. Pastato fasado apdailos medžiaga – želdinto fasado sistema. Sudaryta aut.	92
164 pav. Pastato fasado apdailos medžiaga – ACL fasadinės plokštės. Sudaryta aut.	92
165 pav. Pastato rytinis fasadas. Sudaryta aut.	92
166 pav. Pastato vakarinis fasadas. Sudaryta aut.	92
167 pav. Ekspozicijų salės vizualizacija. Sudaryta aut.	94
168 pav. Ekspozicijų salės vizualizacija. Sudaryta aut.	94
169 pav. Ekspozicijų salės vizualizacija. Sudaryta aut.	94
 1 lentelė. Rasų (Drujos) kvartalo istorinė raida XX-XXI a. (Žemėlapių ištraukos iš „Geoportal žemėlapių fondo“)	50
2 lentelė. Projektuojamo objekto programa	95

PRIEDAI

12.1 Grafinės medžiagos komponavimas rulonuose

12.2 Antros pakopos studijų metu atliktų savarankiškų darbų sąrašas

STRUCTUM konkursas „Išmanusis miestas VI“. Užimta I-oji prizinė vieta studentų kategorijoje.

Dalyvavimas kartu su Samf-19 grupės nariais: Austėja Jurčiukonyte ir Andriumi Mockaičiu.

MIESTAS VI

Išmanusis VI

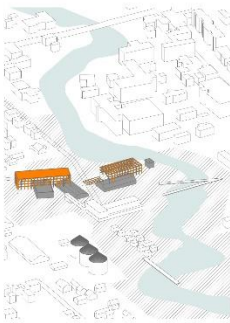
STRUCTUM

Vilniaus Gedimino technikos universitetas
Studentai: Austėja Jurčiukonytė, Rūta Kapustatė, Andrius Mockaitis
Komandos vadovai: Prof. Sigitas Kurcevičius, dr. Darius Linartas

VILNIAUS GEDIMINO
TECHNIKOS UNIVERSITETAS

Biržų miesto centrinėje dalyje esančios pramoninės teritorijos regeneracija nuo Respublikos iki Kęstučio gatvių

Miesto teritorijoje į Širvėnos ežerą šiauriniame pakraštyje įteka Agluonos ir Apaščios upės. Projektuojama teritorija ribojasi su Agluonos upės pakrante, miesto centru. Vakarų pusėje kultūros paveldas - Šiaurojo geležinkelio kompleksas. Siūlome įvesti miesto struktūroje skersinius ryšius, pažymint istorinius etapus Senamiestį atskirti žaliaja erdve. Projektuojamą teritoriją planuojame, kaip miesto centro plėtrą.

Projekte fokusuojamės į viešųjų erdvių kokybės gerinimą, patogios infrastruktūros sukūrimą, taip pat siūlome visuomeniškas funkcijas: sveikatingumo centras, viešbutis, bei konferencijų erdvės. Miestas galėtų išnaudoti savo kompaktišką dydį ir plėtoti pėstiesiems ir dviratininkams pritaikytą infrastruktūrą - taip pat pramogų, paslaugų sektorių. Siūlome strategišką miesto struktūros pokytį - Biržų kurortas, kuris pritrauktų žmones poilsiui tiek iš Lietuvos, tiek iš Latvijos miestų.

Pagrindiniai rėmėjai:

Partneriai:

Informaciniai partneriai:

COWI VELUX IMI Schomburg Technicol ETNA LARKO SPS WICONA SES betono mazaika

ETNIT EQUITONE CEDRAL BAREMA Life is On Schneider RENSON HUXING YIT MIT isort BAL TIC MASTER